

SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA W WARSZAWIE
WARSAW SCHOOL OF ECONOMICS

Studium Magisterskie

Kierunek: **Finanse i Rachunkowość**

Specjalność: **Bankowość**

Imię i nazwisko autora: **Tomasz Dziawgo**

Nr albumu: **63363**

Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem sektora bankowego

Praca magisterska

napisana w **Instytucie Bankowości**

pod kierunkiem naukowym

prof. dr hab. **Małgorzaty Zaleskiej**

Warszawa 2019

Spis treści

Wstęp.....	5
1. Porównanie potencjału gospodarczego Polski oraz Chin z uwzględnieniem roli sektora bankowego.....	7
1.1. Porównanie gospodarcze analizowanych krajów.....	7
1.2. Porównanie wielkości oraz potencjału czołowych podmiotów gospodarczych Polski oraz Chin.....	14
1.3. Przedstawienie oraz porównanie najważniejszych banków w Polsce oraz w Chinach.....	20
2. Chiński sektor bankowy.....	26
2.1. Charakterystyka chińskiego sektora bankowego.....	26
2.1.1. Rozmiar sektora bankowego.....	27
2.1.2. Koncentracja największych banków.....	29
2.1.3. Przeznaczenie kredytów.....	30
2.1.4. Polityka monetarna.....	31
2.1.5. Asset management companies.....	31
2.2. Główne wyzwania chińskiego sektora bankowego.....	34
2.2.1. Private banking.....	34
2.2.2. Skala depozytów klientów detalicznych.....	35
2.2.3. Shadow banking i State-Owned Enterprises (SOE)	35
2.2.4. Jakość portfela kredytowego.....	38
2.2.5. Zmienność wskaźników ROE, ROA oraz zyskowności chińskiego sektora bankowego.....	39
2.2.6. Platformy P2P.....	41
2.2.7. Konkurencja ze strony gigantów technologicznych.....	42
3. Aktywność chińskich podmiotów gospodarczych w Europie w latach 2008-2017.....	45
3.1. Chińskie podmioty gospodarcze w Europie Zachodniej.....	45
3.1.1. Zestawienie chińskich inwestycji zagranicznych w Europie Zachodniej.....	45
3.1.2. Działalność chińskich banków w Europie Zachodniej.....	50
3.2. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Europie Środkowo-Wschodniej.....	54

3.2.1. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych na Węgrzech.....	56
3.2.2. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Czechach.....	57
3.2.3. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Rumunii.....	58
3.2.4. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych na Słowacji.....	59
3.2.5. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Bułgarii.....	59
4. Aktywność chińskich podmiotów gospodarczych w Polsce.....	61
4.1. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych na terenie Polski w latach 2008- 2017	61
4.2. Badania własne.....	65
4.2.1. Cel i metoda badania.....	65
4.2.2. Charakterystyka próby badawczej.....	66
4.2.3. Wyniki badania.....	69
4.2.4. Wnioski z badania.....	75
Zakończenie.....	77
Bibliografia.....	79
Spis tabel.....	86
Spis wykresów.....	87
Załącznik nr 1 – Kwestionariusz ankietowy.....	90
Streszczenie.....	93

WSTĘP

Chiny to obecnie jedna z największych gospodarek światowych. W 2018 roku Produkt Krajowy Brutto Chin osiągnął wartość ok. 14 bilionów USD (16% światowego PKB), co czyni z Chin drugą największą gospodarkę świata¹. Inwestycje zagraniczne Chin za rok 2017 wyniosły 1,3 bln USD i rosły w tempie 25% rok do roku, począwszy od początku XX wieku². Potwierdza to coraz bardziej wyraźną obecność „Państwa Środka” w światowej gospodarce. Według zapewnień władz, ten trend będzie utrzymywał się w długim okresie, z uwagi na planowane przeznaczenie zasobów na umocnienie pozycji ekonomicznej Chin³. W konsekwencji, Chińczycy zaznaczają też swoją obecność na kontynencie europejskim. Fundamentem do tego są porozumienia z krajami starego kontynentu takie jak „16+1” oraz inicjatywa Nowego Jedwabnego Szlaku. Unia Europejska wydała również specjalny dokument „EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation” przybliżający cele współpracy na linii Europa-Chiny. Obecnie chińskie inwestycje w Europie wynoszą ok. 30 mld USD, systematycznie rosnąc przez ostatnie 5 lat, a ich głównymi partnerami są kraje Europy Zachodniej: Wielka Brytania, Niemcy, Francja oraz Włochy. Wartość ta znacząco przewyższa europejskie inwestycje na terenie Chin (7 mld USD)⁴. Jednocześnie, od 2016 roku, Chiny znacząco zwiększyły także swoją obecność w Polsce, a wartość ich inwestycji przekroczyła 600 mln USD. Stanowi to większą wartość niż łączna suma chińskich inwestycji w Polsce w latach 2000-2015⁵. Nie można przy tym pominąć faktu, że znaczące inwestycje finansowane są przez największe instytucje chińskiego sektora bankowego, takie jak Industrial and Commercial Bank of China (中国工商银行), China Construction Bank (中国建设银行) czy Bank of China (中国银行). Banki te różnią się co prawda profilem i rodzajem aktywności od polskich odpowiedników, ale na szczególną uwagę zasługuje skala ich działalności oraz wartość środków finansowych będących w ich dyspozycji.

¹ www.statisticstimes.com/economy/projected-world-gdp-ranking.php (18.10.2018).

² www.unctad.org/en/pages/DIAE/World%20Investment%20Report/WIR-Series.aspx (19.10.2018).

³ Sadkowski L., *Chińskie inwestycje zalewają świat.*, WNP, 2018.

⁴ Hanemann T., Huotari M., *EU-China FDI: Working towards reciprocity in investment relations.*, Merics, 2018. (28.11.2018), s. 27-35.

⁵ *Gwałtowny wzrost chińskich inwestycji w Polsce. Powód do radości czy raczej do niepokoju?* Polskie Radio, 2017.

Celem niniejszej pracy jest analiza dotychczasowej działalności chińskich podmiotów gospodarczych ze szczególnym uwzględnieniem sektora bankowego oraz przybliżenie perspektyw przyszłej aktywności niniejszych podmiotów na rynku polskim.

Celowi pracy został podporządkowany jej układ. Praca dyplomowa składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym rozdziale porównano gospodarki Polski oraz Chin razem z ich czołowymi podmiotami gospodarczymi i przedstawicielami sektorów bankowych. Do przeprowadzenia analizy wykorzystano główne wskaźniki makroekonomiczne oraz najbardziej rozpoznawalne rankingi porównujące największe przedsiębiorstwa na całym świecie. W drugim rozdziale przedstawiono sektor bankowy w Chinach oraz jego główne wyzwania. Do opracowania tego rozdziału wykorzystano analizę artykułów naukowych, raportów czołowych firm doradczych oraz banków, a także dane statystyczne udostępnione przez instytucje międzynarodowe. W trzecim rozdziale przedstawiono natomiast główne obszary działalności chińskich podmiotów gospodarczych, w tym banków, w Europie, w tym w regionie Europy Środkowo-Wschodniej (CEE). W tym rozdziale przybliżono motywy działalności chińskich przedsiębiorstw na kontynencie europejskim, ich ostatnio wzmożoną aktywność w regionie CEE oraz pozycję Polski, jako kluczowego kraju w regionie CEE w kontekście współpracy gospodarczej z Chinami. W rozdziale tym przeanalizowano również kluczowe inwestycje w Europie oraz sporządzono szczegółową charakterystykę najważniejszych krajów regionu CEE. W czwartym rozdziale pracy zaprezentowano natomiast wyniki autorskiego badania ankietowego przeprowadzonego wśród studentów oraz absolwentów bankowości, jako przedstawicieli przyszłych kadr zarządzających sektora bankowego. Celem tego badania była ocena atrakcyjności i rozpoznawalności chińskich banków jako potencjalnych pracodawców z perspektywy studentów i absolwentów bankowości.

W pracy zweryfikowano następujące hipotezy badawcze:

- 1) Obecność przedstawicieli chińskiego sektora bankowego w Europie oraz w Polsce istotnie się zwiększa.
- 2) Banki chińskie są rozpoznawalne przez studentów i absolwentów bankowości.
- 3) Banki chińskie są postrzegane jako atrakcyjny pracodawca dla studentów i absolwentów bankowości.

Do realizacji postawionych hipotez, wykorzystano następujące metody badawcze: analiza literatury przedmiotu, analiza porównawcza, metoda opisowa oraz metoda ankietowa.

Rozdział 1. Porównanie potencjału gospodarczego Polski oraz Chin z uwzględnieniem sektora bankowego

1.1. Porównanie gospodarcze analizowanych krajów

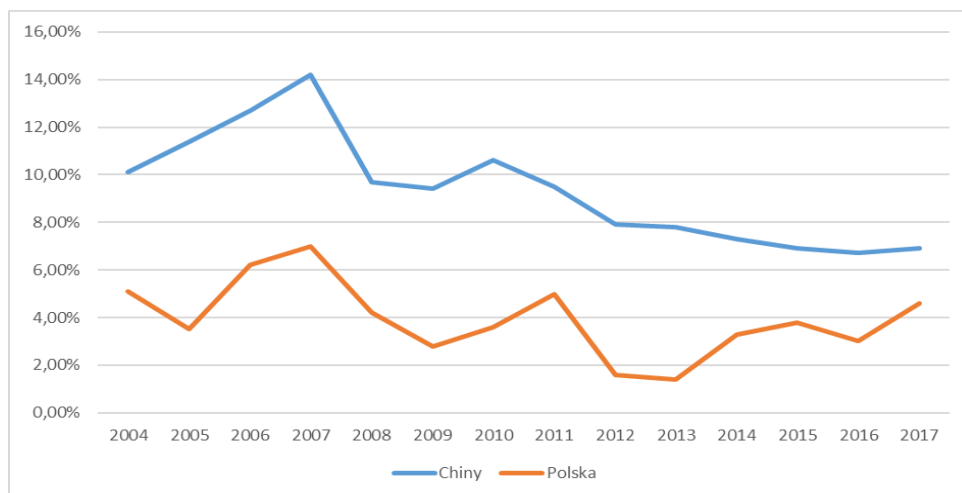
Współpraca gospodarcza Polski oraz Chin, zarówno w ujęciu handlu międzynarodowego oraz wartości inwestycji, są coraz bardziej znaczące. W celu przybliżenia charakteru gospodarczych relacji polsko-chińskich, należy zestawić oba kraje analizując kluczowe wskaźniki ekonomiczne oraz rankingi stosowane m.in. do oceny potencjału, skali, tempa rozwoju ekonomicznego oraz jakości życia. Pomimo tego, iż gospodarki obu krajów różnią się istotnie wielkością oraz potencjałem, przybliżenie podstawowych wskaźników makroekonomicznych ma na celu pokazać czy Polska prezentuje się jako solidny partner handlowy dla Chin. Zaprezentowane dane są analizowane od 2004 roku, kiedy Polska stała się członkiem Unii Europejskiej (UE). Uzyskanie statusu kraju członkowskiego UE przez Polskę wiązało się z szeregiem zalet, w tym m.in. szybszym rozwojem gospodarczym, szerszym dostępem do zagranicznych rynków zbytu czy poprawą konkurencyjności krajowych produktów.

1) Produkt Krajowy Brutto (PKB) – to podstawowy wskaźnik używany do określenia poziomu rozwoju gospodarczego kraju i wielkości gospodarki. W analizowanym okresie (2004-2017) PKB Chin wzrosło z 1,97 bln USD aż do poziomu 12,23 bln USD, co daje średni roczny wzrost CAGR (skumulowany roczny wskaźnik wzrostu) na poziomie 13,95%. Chiny zawdzięczają ten dynamiczny wzrost przede wszystkim inwestycjom sektora publicznego na ogromną skalę⁶. Z kolei PKB Polski wzrosło w analizowanym okresie z 255,28 mld USD do poziomu 524,5 mld USD, co daje średni roczny wzrost CAGR na poziomie 5,28%. Polska z kolei zawdzięcza swój wzrost gospodarczy uwolnieniu potencjału gospodarczego po przystąpieniu do Unii Europejskiej oraz relatywnie wysokiemu poziomowi konsumpcji. Warto zwrócić jednak uwagę na spowolnienie gospodarcze Chin utrzymujące się przez ostatnie kilka lat. Jest ono spowodowane przejściem z gospodarki nisko-kosztowej na gospodarkę zorientowaną na konsumpcję, „przegrzaniem” rynku nieruchomości (co powoduje mniejsze wydatki na konsumpcję wśród obywateli), zmniejszeniem poziomu eksportu oraz

⁶ Ross J., *Why are China and India growing so fast? State investment*, Huffpost, 2017. (29.10.2018).

ogólnoświatowym spowolnieniem w sektorze przemysłu i produkcji⁷. Porównanie wzrostu Produktu Krajowego Brutto dla obu analizowanych krajów, przedstawiono na wykresie 1.

Wykres 1 – Porównanie wzrostu Produktu Krajowego Brutto (PKB) Polski oraz Chin w latach 2004-2017.

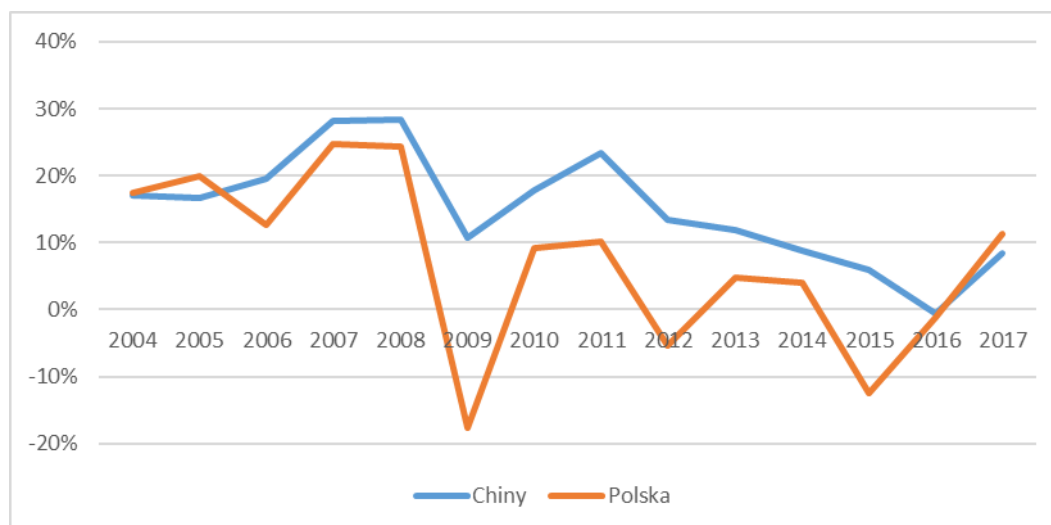

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.countryeconomy.com. (29.10.2018).

2) Produkt Krajowy Brutto (PKB) per capita – to również często stosowany wskaźnik rozwoju gospodarczego. Pokazuje on Produkt Krajowy Brutto przypadający na jednego obywatela. W analizowanym okresie (2004-2017) PKB per capita Chin wzrosło z 1.513 USD do poziomu 8.804 USD, co daje średni roczny wzrost CAGR na poziomie 13,4%. Z kolei PKB per capita Polski wzrosło w analizowanym okresie z 6.684 USD do poziomu 13.811 USD, co daje średni roczny wzrost CAGR na poziomie 5,32%. Ostatni kryzys finansowy nie przeszkodził co prawda Chinom w utrzymaniu dwucyfrowego wzrostu w tej kategorii, jednak panujące spowolnienie gospodarcze w „Państwie Środka” sprawia, że obydwa kraje osiągały w minionych dwóch latach podobny wynik. Porównanie wzrostu Produktu Krajowego Brutto per capita dla obu analizowanych krajów, przedstawiono na wykresie 2.

⁷ www.quora.com/Why-is-the-Chinese-economy-slowing-down-The-last-three-years-GDP-growth-averaged-at-10-and-it-has-been-predicted-at-7-for-the-next-financial-year-The-stock-markets-are-also-performing-terribly-What-is-suddenly-happening-to-the-Chinese-economy (29.10.2018).

Wykres 2 – Porównanie wzrostu Produktu Krajowego Brutto per capita Polski oraz Chin w latach 2004-2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.countryeconomy.com. (29.10.2018).

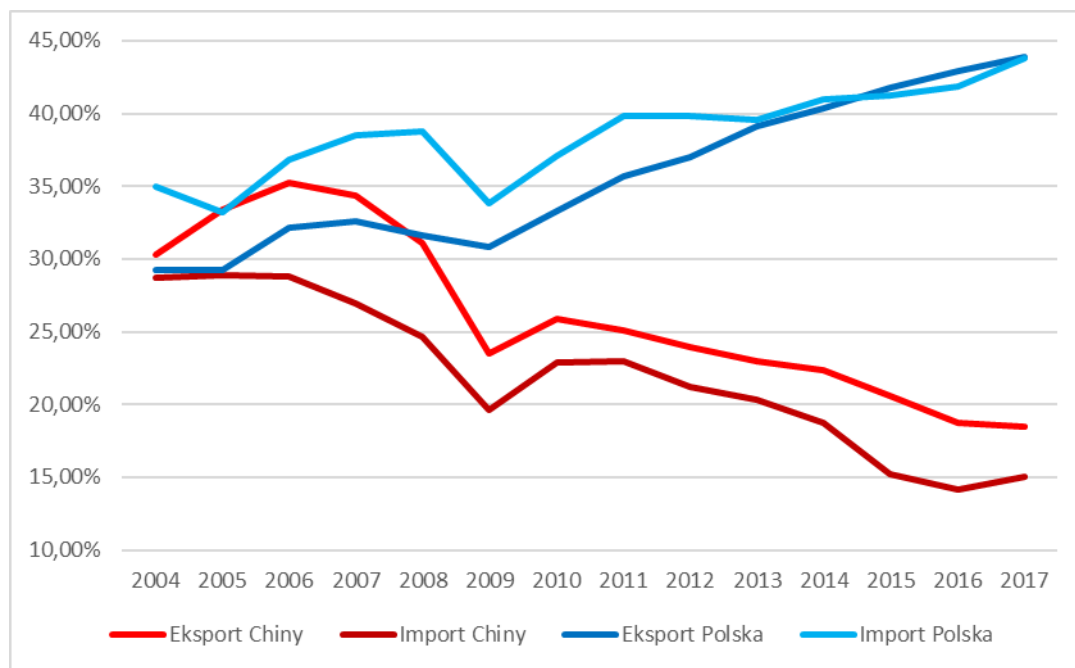
3) Poziom Eksportu oraz Importu jako % PKB – Chiny zawdzięczały swój dynamiczny wzrost gospodarczy m.in. wysokiemu poziomowi eksportu, który jednak z roku na rok systematycznie spadał. Jest to spowodowane nie tylko przechodzeniem na gospodarkę zorientowaną na konsumpcję i usługi, ale również aprecjacją chińskiej waluty yuan (RMB) oraz, co jest szczególnie warte podkreślenia, rodzaju i jakości eksportowanych dóbr i usług. W rankingu eksportu dóbr i usług najwyższej jakości (high-technology exports), do których wliczają się produkty wymagające wysokich nakładów na badania i rozwój (B+R), m.in. sprzęt telekomunikacyjny, naukowy, medyczny, nowoczesne komputery itp., Chiny zajmują pierwsze miejsce na świecie, a wartość ich eksportu wynosi aż 496 mld USD (ok. 22% wartości światowego eksportu ogółem). Drugie miejsce zajmują Stany Zjednoczone z wynikiem dwu i półkrotnie niższym – 189 mld USD. Polska zajmuje w tym rankingu 25 miejsce, przy czym wartość eksportu tzw. wysokiej jakości wynosi 13,3 mld USD (ok. 6,5% eksportu ogółem)⁸. Relatywnie niski wynik Polski wynika z niskich nakładów na badania i rozwój, oscylujących w granicach 1,5% (co należy do jednych z najniższych w Europie).

Ponadto, według zyskującej uznanie koncepcji Global Value Chain (GVC), w eksporcie kluczowa jest wartość dodana, którą dany kraj wnosi do eksportowanego dobra. Polska ma nie tylko niski wskaźnik eksportu dóbr najwyższej jakości, ale też według OECD udział wartości dodanej w krajowym eksporcie wyraźnie spadł (z 84% w roku 1995 do

⁸ www.indexmundi.com/facts/indicators/TX.VAL.TECH.CD/rankings (29.11.2018).

poziomu 68% w 2011)⁹. Polska jest przede wszystkim obecna w środkowych ogniwach łańcucha wartości, eksportując półprodukty zamiast dóbr finalnych z wykorzystaniem zaawansowanej technologii¹⁰. Porównanie poziomu eksportu oraz importu jako % PKB dla obu analizowanych krajów przedstawiono na wykresie 3.

Wykres 3 – Porównanie poziomu eksportu oraz importu Polski oraz Chin jako % PKB w latach 2004-2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.countryeconomy.com. (29.11.2018).

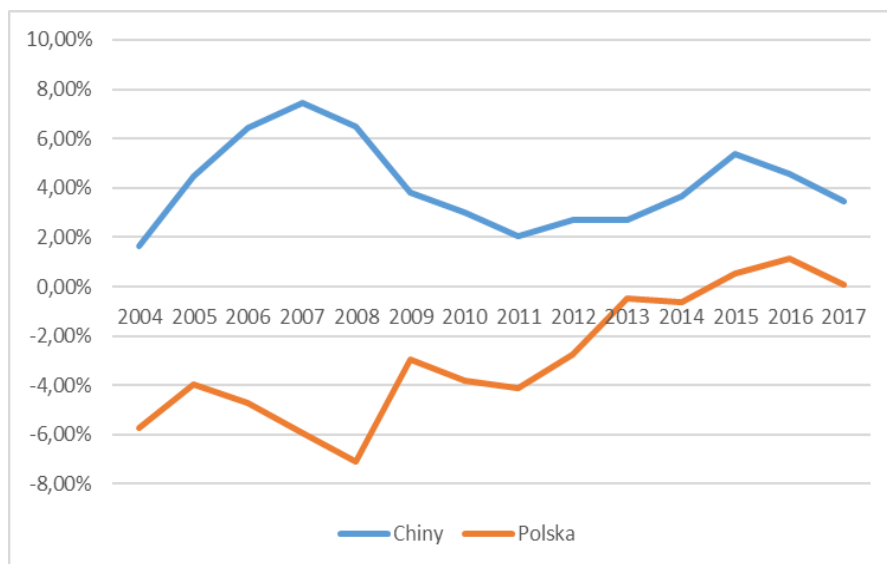
4) Bilans handlowy jako % PKB – przez cały analizowany okres Chiny, jako największy eksporter na świecie, utrzymały dodatni bilans handlowy mający duże znaczenie przy ich dynamicznym wzroście gospodarczym. Poziom ten jednak maleje, co ponownie świadczy o systematycznym przechodzeniu Chin na gospodarkę konsumpcyjną. Polska natomiast, przez ten okres przeznaczała więcej środków na import. Udział eksportu systematycznie rósł, jednak nie jest on związany ze znaczącym wzrostem wartości dodanej, o czym szerzej wspomniano wyżej. Ekonomisci są jednak zdania, że poprzez rosnące inwestycje, import środków trwałych przełoży się na znaczny wzrost produktywności polskiej

⁹ *Trade in Value Added and Global Value Chains*, World Trade Organization, 2018.

¹⁰ Chądzyński M., Kapiszewski J., *Montownia Polska, czyli dlaczego nasz eksport to kolos na glinianych nogach*, Forsal, 2017. (29.11.2018).

gospodarki¹¹. Porównanie poziomu eksportu oraz importu jako % PKB dla obu analizowanych krajów przedstawiono na wykresie 4.

Wykres 4 – Porównanie poziomu eksportu oraz importu Polski oraz Chin jako % PKB w latach 2004-2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.countryeconomy.com. (29.11.2018).

5) Human Development Index (HDI) – w rankingu HDI klasyfikującym kraje na podstawie m.in. jakości i dostępu do edukacji, oczekiwanej długości życia oraz standardu życia, Polska zajmuje 36 miejsce i należy do grupy krajów bardzo wysoko rozwiniętych (Very High Human Development) osiągając wynik 0,855. Chiny z kolei zajmują 90 miejsce, będąc w grupie krajów wysoko rozwiniętych (High Human Development) z wynikiem 0,738. Od momentu powstania niniejszego rankingu, Chiny zanotowały jeden z najwyższych wzrostów ze wszystkich notowanych krajów (1,57% CAGR) awansując aż o 11 pozycji. Niniejszy ranking pokazuje, że Chiny przez miniony okres 25 lat, stały się krajem zdecydowanie lepszym do życia. W tym samym czasie Polska zanotowała wzrost na poziomie 0,74% CAGR i spadek o trzy lokaty¹², co zostało pokazane w Tabeli 1.

¹¹ *Import Polski mocno w górę. Może to być element potrzebnego wszystkim procesowi.*, Business Insider Polska, 2018.

¹² www.hdr.undp.org/en/countries (20.10.2018).

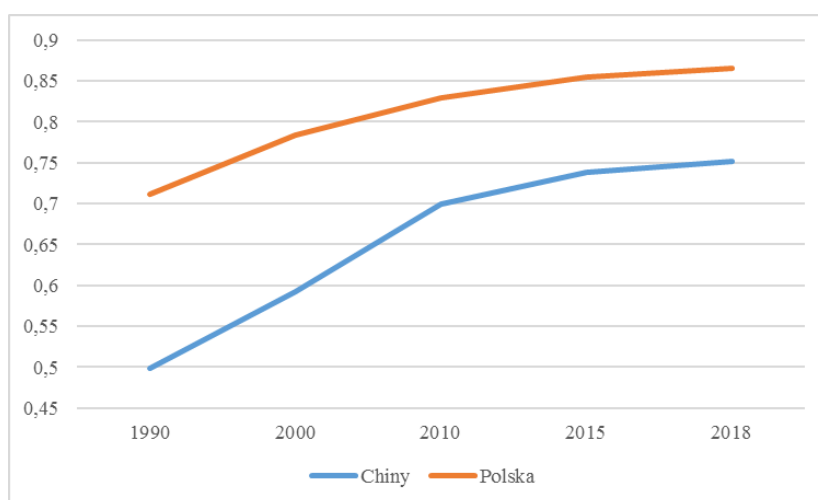
Tabela 1 – Human Development Index Polski oraz Chin w latach 1990-2018.

Miejsce	Kraj	Kategoria	Wartość wskaźnika HDI w latach					Zmiana pozycji w światowym rankingu HDI względem 2010 roku	Średni roczny wzrost wartości wskaźnika HDI w latach	
			1990	2000	2010	2015	2018		1990-2000	1990-2018
33	Polska	Kraj bardzo wysoko rozwinięty	0,712	0,784	0,829	0,855	0,865	0	0,89	0,67
86	Chiny	Kraj wysoko rozwinięty	0,499	0,592	0,7	0,738	0,752	15	1,57	1,42

Źródło: www.hdr.undp.org. (02.04.2019)

6) Współczynnik Giniego – pokazuje nierównomierność dochodów społeczeństwa danego kraju. Im wyższą osiąga wartość, tym większe nierówności występują w danym społeczeństwie. Pomiedzy Polską a Chinami można zaobserwować podobne trendy, ponieważ oba kraje przechodziły transformację gospodarczą wiążącą się ze wzrostem nierówności dochodów¹³. Na podstawie danych zawartych na wykresie 5, w Chinach występuje wyraźnie większa różnica dochodów niż w Polsce. Taka sytuacja ma miejsce pomimo faktu, że w obu analizowanych krajach zarówno 10% osób o najwyższych dochodach oraz 1% osób o najwyższych dochodach ma bardzo zbliżony poziom udziału w dochodach ogółem. Jest to ok. 40% udział w dochodach ogółem 10% najzamożniejszych oraz ok. 14% udział w dochodach ogółem 1% najzamożniejszych¹⁴.

Wykres 5 – Porównanie współczynnika Giniego pomiędzy Polską a Chinami w latach 1990-2018.

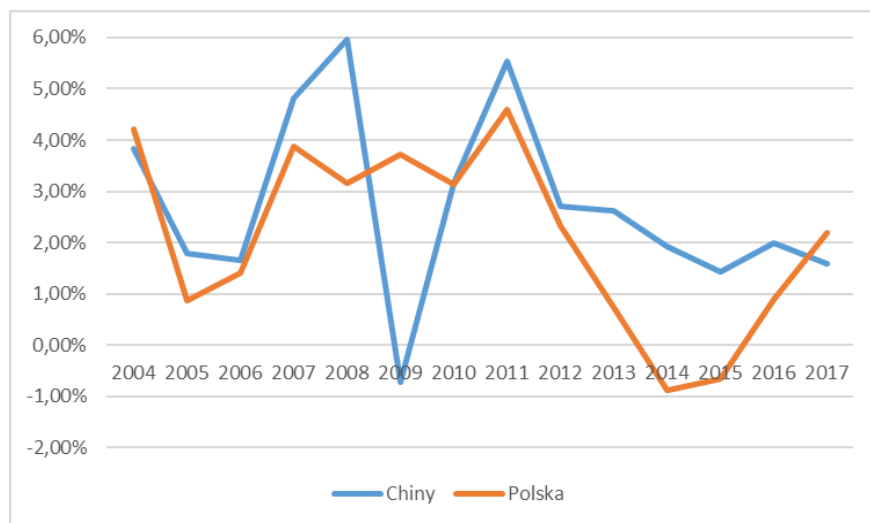
Źródło: GUS, Statista (02.04.2019).

¹³ Li S., *Recent changes in income inequality in China*, World Social Science Report, 2019. s.2-6 (05.05.2019).

¹⁴ Bukowski P., Novotmet F., *Inequality in Poland: Estimating the whole distribution by g-percentile 1983-2015*, Wealth & Income, 2017. s. 9-20. (29.11.2018).

7) Inflacja – jest jednym z najczęściej używanych wskaźników makroekonomicznych i przedstawia wzrost przeciętnego poziomu cen w gospodarce. Przez większość analizowanego okresu, w Chinach odnotowano wyższy poziom inflacji niż w Polsce, z uwagi m.in. na wprowadzenie w obieg 4 bilionów RMB w ramach tzw. Programu stymulującego o wartości 4 mld RMB (4 trillion RMB stimulus program). Miał on na celu zażegnanie następstw kryzysu gospodarczego¹⁵. Polska nie odczuła światowego kryzysu finansowego dotkliwie, toteż poziom cen był znacznie bardziej stabilny. Na uwagę zasługuje jednak przejściowa deflacja, która była skutkiem m.in. rekordowo niskich cen surowców na rynkach światowych. Odpowiednie dane zostały zaprezentowane na wykresie 6.

Wykres 6 – Porównanie poziomu inflacji w Polsce oraz w Chinach w latach 2004-2017.

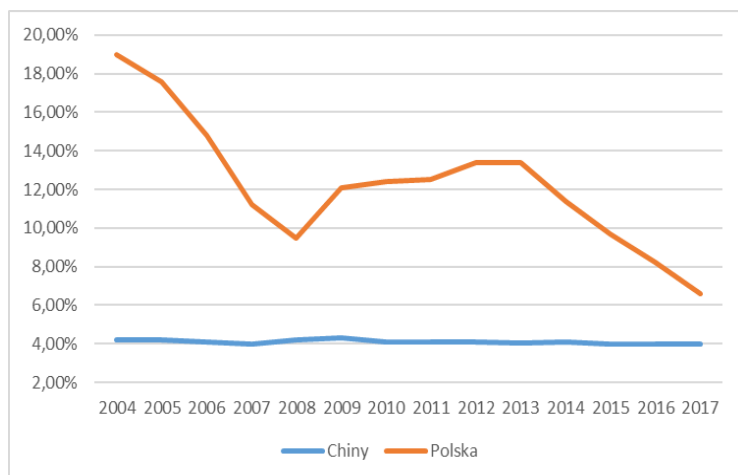
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.inflation.eu/inflation-rates/china/historic-inflation/cpi-inflation-china.aspx. (29.11.2018).

8) Stopa bezrobocia – jest również jednym z najczęściej stosowanych wskaźników makroekonomicznych, pokazując odsetek osób aktywnych zawodowo i nie posiadających zatrudnienia. O ile w Chinach poziom bezrobocia utrzymywał się na bardzo podobnym poziomie przez cały analizowany okres, o tyle w Polsce systematycznie spadał. Jego początkowe wysokie wartości wiązały się z transformacją gospodarczą oraz brakiem konieczności utrzymywania zatrudnienia przez przedsiębiorstwa na określonym poziomie. Natomiast na wyraźny spadek poziomu bezrobocia największy wpływ miały znaczące

¹⁵ Zhang Y., *What explains inflation in China?*, International Institute of Social Studies, 2016, s. 33-51. (29.11.2018).

emigracje zarobkowe związane ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz dobra koniunktura gospodarcza¹⁶. Odpowiednie dane zostały zaprezentowane na wykresie 7.

Wykres 7 – Porównanie poziomu stopy bezrobocia w Polsce oraz w Chinach w latach 2004-2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.countryeconomy.com. (29.11.2018).

Zaprezentowane najważniejsze wskaźniki i dane makroekonomiczne pokazują, że Polska może być uznawana za perspektywicznego partnera handlowego w relacjach gospodarczych z Chinami. Polska cechuje się m.in. stabilnym wzrostem gospodarczym oraz poziomem cen w gospodarce, wysokim poziomem jakości życia, niską stopą bezrobocia, a handel międzynarodowy stanowi znaczącą część PKB. W międzynarodowych relacjach gospodarczych, stabilność gospodarcza kraju partnerskiego jest jedną z kluczowych cech przy zawieraniu porozumień oraz transakcji w długim terminie.

1.2. Porównanie wielkości oraz potencjału głównych podmiotów gospodarczych Polski oraz Chin

Porównując Chiny oraz Polskę pod względem gospodarczym, nie należy zapominać o kluczowych różnicach i dysproporcjach pod względem:

- historii – Chiny mają o ok. 2500 lat starsze struktury państwowe niż Polska,
- powierzchni – Chiny mają ponad 30 razy większą powierzchnię niż Polska,
- ludności – Chiny mają ok. 36 razy więcej ludności niż Polska¹⁷.

¹⁶ www.rynekpracy.pl/monitory/bezrobocie-1990-2010 (30.11.2018).

Pomimo faktu, że polska gospodarka w porównaniu do chińskiej rozwija się relatywnie dobrze (stały wzrost PKB, stabilny poziom cen, malejący poziom bezrobocia, a także lepsze wyniki w zestawieniu HDI oraz współczynnika Giniego), to biorąc pod uwagę zestawienie największych przedstawicieli sektora przedsiębiorstw – Polska jest wyraźnie słabsza w każdym znaczącym zestawieniu. Nie ma to miejsca dlatego, że gospodarka Polski przeżywa spowolnienie, ale dlatego że Chiny odnotowują znaczące wzrosty w praktycznie każdym sektorze gospodarczym. Poniżej dokonano porównania i analizy chińskich oraz polskich największych instytucji gospodarczych w oparciu o uznane rankingi.

1) Forbes 2000 – Najbardziej znanym rankingiem klasyfikującym przedsiębiorstwa, publikowanym od 2003 roku, jest ranking Forbes 2000, który swoją metodykę opiera na czterech czynnikach: wielkości sprzedaży, wielkości aktywów, wypracowanym zysku oraz wartości rynkowej przedsiębiorstwa¹⁸. W 2018 roku, dziesięć czołowych pozycji zostało podzielonych równo pomiędzy USA a Chiny¹⁹. Zestawienie to zostało przedstawione w tabeli 2.

Tabela 2 – Czołowe dziesięć miejsc rankingu Forbes 2000 za rok 2018.

Miejsce	Nazwa	Kraj	Wielkość sprzedaży (USD)	Wypracowany zysk (USD)	Wartość aktywów (USD)	Wielkość rynkowa przedsiębiorstwa (USD)
1	Industrial and Commercial Bank of China	Chiny	165,3 mld	43,7 mld	4210,9 mld	311 mld
2	China Construction Bank	Chiny	143,2 mld	37,2 mld	3631,6 mld	261,2 mld
3	JPMorgan Chase	USA	118,2 mld	26,5 mld	2609,8 mld	387,7 mld
4	Berkshire Hathaway	USA	235,2 mld	39,7 mld	702,7 mld	491,9 mld
5	Agricultural Bank of China	Chiny	129,3 mld	29,6 mld	3439,3 mld	184,1 mld
6	Bank of America	USA	103 mld	20,3 mld	2328,5 mld	313,5 mld
7	Wells Fargo	USA	102,1 mld	21,7 mld	1915,4 mld	265,3 mld
8	Apple	USA	247,5 mld	53,3 mld	367,5 mld	926,9 mld
9	Bank of China	Chiny	118,2 mld	26,4 mld	3204,2 mld	158,6 mld
10	PingAn Insurance Group	Chiny	141,6 mld	13,9 mld	1066,4 mld	181,4 mld

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.forbes.com.

Listę 2000 podmiotów, podobnie jak co roku, zdominowały przedsiębiorstwa z USA, których ujęto aż 560. Na szczególną uwagę zasługuje jednak fakt, że w pierwszej edycji

¹⁷ www.statista.com/topics/753/china/ (29.10.2018).

¹⁸ Hansen S., Murphy A., Ponciano J., Touryalai H., *Global 2000; The World's Largest Public Companies*, Forbes, 2019.

¹⁹ Stoller K., *Global 2000; The World's Largest Public Companies*, Forbes, 2018.

rankingu wydanej w 2003 roku, jedynie 43 podmioty gospodarcze pochodziły z Chin (oraz Hongkongu). Teraz natomiast, jest ich aż 291²⁰. Lista krajów mających najwięcej przedsiębiorstw na liście Forbes 2000 za rok 2018, została przedstawiona w tabeli 3.

Tabela 3 – Lista krajów z największą liczbą przedsiębiorstw na liście Forbes 2000 za rok 2018.

Miejsce	Kraj	Liczba przedsiębiorstw
1	USA	560
2	Chiny (razem z Hongkongiem)	291
3	Japonia	228
4	Wielka Brytania	88
5	Korea Południowa	67
6	Francja	57
7	Kanada	51
8	Indie	58
9	Niemcy	54
10	Tajwan	47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.forbes.com.

Polskie firmy również znalazły się w edycji rankingu Forbes 2000 za rok 2018. Spośród sześciu wyróżnionych przedsiębiorstw, najwyżej (713 miejsce) uplasował się PKN Orlen²¹. Zestawienie polskich reprezentantów ujęto w tabeli 4.

Tabela 4 – Polscy reprezentanci w rankingu Forbes 2000 za rok 2018.

Miejsce	Nazwa	Wielkość sprzedaży (USD)	Wypracowany zysk (USD)	Wartość aktywów (USD)	Wartość rynkowa przedsiębiorstwa (USD)
713	PKN Orlen	26,5 mld	1,6 mld	17,5 mld	10,4 mld
770	Grupa PZU	8,7 mld	0,771 mld	91 mld	9,7 mld
845	PKO Bank Polski	4,2 mld	0,822 mld	85,4 mld	14,9 mld
1026	PGNIG	10,4 mld	0,8 mld	13,9 mld	10,3 mld
1106	Pekao	2,3 mld	0,656 mld	53,4 mld	8,8 mld
1360	PGE Polska Grupa Energetyczna	6,1 mld	0,705 mld	20,8 mld	5,6 mld

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.forbes.com.

2) Fortune 500 – kolejnym uznanym rankingiem pokazującym wielkość przedsiębiorstwa jest publikowany po raz sześćdziesiąty czwarty Fortune 500. Magazyn Fortune zestawia 500 największych przedsiębiorstw na świecie pod

²⁰ Ibidem (29.11.2018).

²¹ www.forbes.com/global2000/list/#country:Poland (27.11.2018).

względem osiągniętego rocznego przychodu. Zestawienie dziesięciu pierwszych firm pokazano w tabeli 5²².

Tabela 5 – Czołowi przedstawiciele rankingu Fortune 500 za rok 2018.

Miejsce	Nazwa	Kraj	Sektor	Przychód (USD)
1	Walmart	USA	Przemysł detaliczny	500 mld
2	State Grid	Chiny	Energetyka	349 mld
3	Sinopec Group	Chiny	Branża paliwowa	327 mld
4	China National Petroleum	Chiny	Branża paliwowa	326 mld
5	Royal Dutch Shell	Holandia	Branża paliwowa	312 mld
6	Toyota Motor	Japonia	Motoryzacja	265 mld
7	Volkswagen	Niemcy	Motoryzacja	260 mld
8	BP	Wielka Brytania	Branża paliwowa	245 mld
9	Exxon Mobil	USA	Branża paliwowa	244 mld
10	Berkshire Hathaway	USA	Konglomerat finansowy	242 mld

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.fortune.com.

Należy też zwrócić uwagę na postępujący trend związany z dystrybucją przedsiębiorstw pod względem kontynentu. Począwszy od 2001 roku, liczba azjatyckich przedsiębiorstw zwiększyła się ze 116 do 197. Jednocześnie liczba firm z Europy zmniejszyła się ze 158 do 143, a liczba firm z Ameryki Północnej z 215 do 143. Największy skok zanotowały Chiny, które w 2001 roku posiadały zaledwie 10 przedstawicieli w rankingu, a w ostatniej edycji aż 120²³. Zestawienie krajów mających najwięcej przedstawicieli w rankingu Fortune 500 przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6 – Kraje mające najwięcej przedstawicieli w rankingu Fortune 500 za rok 2018.

Miejsce	Kraj	Liczba przedsiębiorstw
1	USA	126
2	Chiny	120
3	Japonia	52
4	Niemcy	32
5	Francja	28
6	Wielka Brytania	21
7	Korea Południowa	16
8	Holandia	15

²² www.fortune.com/fortune500/list/ (27.11.2018).

²³ www.fortune.com/global500/visualizations/?iid=recirc_g500landing-zone1 (27.11.2018).

9	Szwajcaria	14
10	Kanada	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.fortune.com.

W edycji za rok 2018, żadna polska firma nie znalazła się w tym zestawieniu. Ostatni raz kiedy polskie przedsiębiorstwo ujęto w rankingu Fortune 500 miał miejsce w roku 2016 – wówczas PKN Orlen zajął 454 miejsce z przychodami wynoszącymi 23,4 mld USD²⁴.

3) The Global Unicorn Club – Chiny posiadają nie tylko gigantyczne przedsiębiorstwa z kilkudziesięcioletnią historią aktywności gospodarczej, ale też młode i perspektywiczne firmy zajmujące się nowoczesnymi technologiami. W 2013 roku wprowadzono pojęcie tzw. „Unicorn” – startupu o wartości rynkowej powyżej 1 mld USD²⁵. Obecnie na świecie jest 271 startupów o statusie Unicorn, z czego aż 77 zostało założonych w Chinach²⁶ chociaż według China Money Network, chińskich unicornów jest aż 136²⁷. Ponadto, począwszy od 2012 roku, w Chinach założono aż 46 przedsiębiorstw, których wartość w 2018 roku przekroczyła 1 mld USD²⁸. Na liście unicornów, nie widnieje żadne polskie przedsiębiorstwo.

Co więcej, w rankingu opracowanym przez MarketWatch pokazującym 20 największych przedsiębiorstw w branży internetowej pod względem wartości rynkowej, można ponownie zauważyć dominację dwóch krajów – USA (11 spółek) oraz Chin (9 spółek). Czołowe miejsca naturalnie zajmują giganci typu Apple, Amazon czy Microsoft, które budowały swoją potęgę przez lata. Jednak, gdy dokona się analizy identycznego ranking z 2012 roku można zauważyć, że większość chińskich przedsiębiorstw nie była nawet obecna na rynku²⁹. To pokazuje skalę oraz dynamikę rozwoju Chin w zakresie nowoczesnych technologii i dodatkowo potwierdza fakt, że pomimo posiadania światowych gigantów w przemyśle tradycyjnym (Sinopec Group oraz China National Petroleum w branży paliwowej czy też State Grid Corporation oraz China Southern Power Grid w branży energetycznej), Chiny zdają sobie sprawę z wagi nowoczesnych technologii i stają się coraz większą potęgą również i w tym sektorze. Zestawienie 20 największych firm branży internetowej ujęto w tabeli 7.

²⁴ *Chińczycy w natarciu i jedna polska spółka. Znamy 500 największych firm na świecie.*, Wprost, 2016. (29.11.2018).

²⁵ www.investopedia.com/terms/u/unicorn.asp (29.11.2018).

²⁶ www.cbinsights.com/research-unicorn-companies (30.11.2018).

²⁷ www.chinamoneynetwork.com/china-unicorn-ranking (30.11.2018).

²⁸ Bhardwaj P., Cheng J., *China created 46 startups worth at least \$1billion in the five years since 2012 – 80% of all Asia's unicorns.*, Business Insider US, 2018.

²⁹ French S., *China has 9 of the world's 20 biggest tech companies*, Marketwatch, 2018.

Tabela 7 – Ranking 20 największych firm z branży internetowej pod względem wartości rynkowej w okresie 29.05.2013-29.05.2018.

Miejsce	Nazwa	Kraj	Wartość rynkowa (USD)	
			29.05.2013	29.05.2018
1	Apple	USA	418 mld	924 mld
2	Amazon	USA	121 mld	783 mld
3	Microsoft	USA	291 mld	753 mld
4	Google/Alphabet	USA	288 mld	739 mld
5	Facebook	USA	56 mld	538 mld
6	Alibaba	Chiny	-	509 mld
7	Tencent	Chiny	71 mld	483 mld
8	Netflix	USA	13 mld	152 mld
9	Ant Financial	Chiny	-	150 mld
10	eBay + PayPal	USA	71 mld	133 mld
11	Booking Holdings	USA	41 mld	100 mld
12	Salesforce.com	USA	25 mld	94 mld
13	Baidu	Chiny	34 mld	84 mld
14	Xiaomi	Chiny	-	75 mld
15	Uber	USA	-	72 mld
16	Didi Chuxing	Chiny	-	56 mld
17	JD.com	Chiny	-	52 mld
18	Airbnb	USA	-	31 mld
19	Meituan-Dianping	Chiny	-	30 mld
20	Toutiao	Chiny	-	30 mld

Źródło: MarketWatch.

Reasumując, pomimo tego, że gospodarki obu analizowanych krajów (Polski oraz Chin) rozwijają się relatywnie prężnie, to liczba przedsiębiorstw, a także ich skala i dynamika rozwoju w każdym kluczowym oraz perspektywicznym segmencie gospodarki wyraźnie się różni. Największe chińskie przedsiębiorstwa osiągają nierzadko przychody kilkadziesiąt razy większe niż czołowe polskie podmioty gospodarcze. Podobna dysproporcja ma również miejsce w kategoriach: zysku, wartości posiadanych aktywów czy też wartości rynkowej. Co więcej, w „Państwie Środka” błyskawicznie powstają nowe, prężne startupy gotowe do pełnienia roli światowego giganta w perspektywie kilku lat. Jednak pomimo tego, w Chinach największymi przedsiębiorstwami są zdecydowanie banki. W rankingu Forbes 2000, sklasyfikowano aż 14 banków w kategorii „Major banks” (znaczące banki) oraz 23 banki w kategorii „Regional banks” (banki regionalne), spośród których cztery największe: Industrial and Commercial Bank of China, China Construction Bank, Agricultural Bank of China oraz

Bank of China, zajmują kolejno miejsca: pierwsze, drugie, piąte oraz dziewiąte na liście Forbes 2000³⁰.

1.3. Porównanie najważniejszych banków w Polsce oraz w Chinach

Kluczowa rola banków w gospodarce jest niewątpliwie elementem wspólnym obydwu analizowanych krajów. Banki chińskie są wielkimi przedsiębiorstwami w skali światowej, co potwierdza również prestiżowy ranking TOP 1000 World Banks 2018 publikowany przez magazyn „The Banker”. Po raz pierwszy w historii, cztery chińskie banki zajęły pierwsze cztery miejsca w kategorii posiadanego kapitału Tier 1³¹ – najlepszego jakościowo kapitału niezbędnego do prowadzenia działalności operacyjnej³². Zestawienie czołowych pięciu miejsc w rankingu TOP 1000 World Banks 2018 ujęto w tabeli 8.

Tabela 8 – Zestawienie pięciu największych banków w kategorii posiadanego kapitału Tier 1 w rankingu TOP 1000 World Banks 2018.

Miejsce	Nazwa	Kraj	Kapitał Tier 1 (USD)
1	Industrial and Commercial Bank of China	Chiny	324,126 mld
2	China Construction Bank	Chiny	272,215 mld
3	Bank of China	Chiny	224,438 mld
4	Agricultural Bank of China	Chiny	218,104 mld
5	JP Morgan Chase & Co	USA	208,644 mld

Źródło: The Banker.

Co więcej, aż siedem chińskich banków posiada aktywa o wartości przekraczającej 1 bilion USD, co zostało szerzej pokazane w tabeli 9.

³⁰ www.forbes.com/global2000/list/#country:China (20.11.2018).

³¹ *Top 1000 World Banks 2018*, The Banker, 2018.

³² www.consilium.europa.eu/pl/policies/banking-union/single-rulebook/capital-requirements/ (20.11.2018).

Tabela 9 – Największe banki pod względem wartości aktywów w Chinach według stanu na rok 2018.

Miejsce	Nazwa	Wartość aktywów (USD)	Akcjonariat większościowy (kraj)
1	Industrial and Commercial Bank of China	4.210,9 mld	Chiny
2	China Construction Bank	3.631,6 mld	Chiny
3	Agricultural Bank of China	3.439,3 mld	Chiny
4	Bank of China	3.204,2 mld	Chiny
5	Bank of Communications	1.472,9 mld	Chiny
6	Postal Savings Bank of China	1.466,6 mld	Chiny
7	Industrial Bank	1.023,1 mld	Chiny
8	China Merchants Bank	993,7 mld	Chiny
9	Shanghai Pudong Development	974,8 mld	Chiny
10	China Merchant Banking	954 mld	Chiny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.forbes.com.

Charakterystykę banków zajmujących pierwszych pięć miejsc pod względem wartości posiadanych aktywów, przedstawiono poniżej.

1) Industrial and Commercial Bank of China (ICBC) – wydzielony z People's Bank of China (PBOC) w 1984 roku, ICBC jest szczególnie aktywny w segmencie bankowości detalicznej, asset management oraz działalności na rynku kapitałowym. Od roku 1999 jest obecny w Europie poprzez założoną siedzibę w Luksemburgu, a od 2006 roku notowany na giełdzie papierów wartościowych zarówno w Szanghaju, jak i w Hong Kongu. Pierwsza emisja akcji banku ICBC była największą ówczesną emisją na świecie (21,9 mld USD) i przyciągnęła uwagę m.in. banku Goldman Sachs (nabył 5,75% udziałów za 2,6 mld USD)³³. W 2012 roku ICBC nabył 80% udziałów w Standard Bank Argentina za 600 mln USD³⁴, co było wówczas największą transakcją przeprowadzoną przez chiński podmiot gospodarczy na terenie Ameryki Południowej. ICBC jest obecnie największym bankiem świata pod względem m.in. wartości aktywów, przyjętych depozytów, udzielonych kredytów, liczby klientów oraz liczby pracowników. Posiada siedziby w 42 krajach, w tym od 2012 roku również w Polsce³⁵.

³³ Chim K., Chen G., *ICBC shares rise in HK, Shanghai after record IPO*, Reuters, 2007.

³⁴ Kwok D., Dolan D., *China's ICBC to take over Standard Bank Argentina*, Reuters, 2011..

³⁵ www.icbc.com.cn/ICBC/EN/AboutUs/BriefIntroduction/briefintroduction.htm (21.11.2018).

2) China Construction Bank Corporation (CCB) – drugim największym światowym oraz chińskim bankiem jest CCB, który w obecnej formie istnieje od roku 2004 i specjalizuje się w bankowości inwestycyjnej, asset management, leasingu oraz ubezpieczeniach³⁶. Od roku 2005 notowany jest na giełdzie w Hong Kongu, a w roku 2007 jego pierwsza emisja akcji w Szanghaju była drugą największą w historii (7,7 mld USD) na tamtejszej giełdzie³⁷. Również w roku 2007 China Construction Bank (Asia) przejął Bank of America (Asia) za kwotę 1,25 mld USD³⁸. W 2008 roku bank ten powołał Chiński Fundusz Inwestycyjny Sektora Opieki Medycznej (China HealthCare Investment Fund), który udziela finansowania na największe inwestycje w sektorze healthcare w Chinach³⁹. Bank posiada oddziały w 29 krajach na świecie, w tym w Polsce od 2017 roku⁴⁰.

3) Agricultural Bank of China (AgBank, ABC) – powstały w roku 1979 bank specjalizuje się w finansowaniu projektów z sektora rolnictwa, oferowaniu rolnikom usług bankowości detalicznej i hurtowej oraz we wspieraniu przedsiębiorstw operujących na terenach wiejskich⁴¹. Jest notowany na giełdzie od roku 2010, gdzie jego pierwsza emisja akcji była największą w historii (22,1 mld USD)⁴², bijąc rekord ustanowiony przez ICBC.

4) Bank of China – powstały w roku 1912 bank posiada siedziby w 51 krajach i jest uznawany za najbardziej międzynarodowy chiński bank. Specjalizuje się w bankowości detalicznej oraz bankowości korporacyjnej⁴³. Swoją pierwszą zagraniczną placówkę otworzył w roku 1929 w Londynie, a w roku 1979 siedziba w Luksemburgu stała się główną siedzibą banku w Europie. Zapisy na pierwszą emisję akcji w 2006 roku osiągnęły największą liczbę w historii giełdy w Hong Kongu, gdzie popyt na akcje był aż 76 razy większy niż ich podaż⁴⁴. Od roku 2012 bank ten jest obecny również w Polsce⁴⁵.

³⁶ www.ccb.com/en/investorv3/corporateoverview/overview.html (21.11.2018).

³⁷ *China Construction Bank raises \$7.7 bln in IPO*, Reuters, 2007. (21.11.2018).

³⁸ Bradsher K., *Chinese bank is buying some Bank of America branches*, The New York Times, 2006. (22.11.2018).

³⁹ *China Construction Bank to set up RMB 5 bln health fund*, News Alibaba, 2008. (24.11.2018).

⁴⁰ Kalwasiński M., *Kolejny chiński bank otwiera oddział w Polsce*, Bankier.pl. 2017. (24.11.2018).

⁴¹ www.bankpedia.org/index.php/en/85-english/a/23727-agricultural-bank-of-china-abc (24.11.2018).

⁴² Anderlini J., *AgBank IPO officially the world's biggest*, Financial Times, 2010 (24.11.2018).

⁴³ www.bankpedia.org/index.php/en/87-english/b/23730-bank-of-china-boc (24.11.2018).

⁴⁴ www.boc.cn/en/aboutboc/ab7/200809/t20080926_1601843.html (24.11.2018).

⁴⁵ www.bankofchina.com/pl/pl/aboutus/ab1/201310/t20131031_2590238.html (24.11.2018).

5) Bank of Communication (BoCom, BoComm) – powstał w roku 1908 w celu udzielenia finansowania na przejęcie linii kolejowej Jinghan przez Chiny z rąk Belgii⁴⁶, od roku 2005 jest notowany na giełdzie w Hong Kongu, a od roku 2007 na giełdzie w Szanghaju. Obecnie specjalizuje się w bankowości korporacyjnej, bankowości detalicznej oraz w wealth management⁴⁷.

Z kolei wartość aktywów krajowych banków jest o kilka rzędów wielkości mniejsza. Według danych na 2018 rok, największym bankiem od lat jest PKO Bank Polski, który plasuje się przed bankiem Pekao oraz Santander Polska. Czołową „dziesiątkę” zamyka Citi Handlowy z aktywami przekraczającymi 11 mld USD. Warto zwrócić uwagę również na fakt, iż Chiny są właścicielami wszystkich swoich banków w zestawieniu, natomiast w Polsce akcjonariat posiada większość jedynie w 4 z 10 banków⁴⁸. W dwóch z nich (Bank Pekao oraz Alior Bank) najważniejszym udziałowcem jest Grupa PZU⁴⁹. Zestawienie największych polskich banków pod względem wartości aktywów zostało pokazane w tabeli 10, a charakterystykę banków zajmujących pierwsze pięć miejsc przedstawiono poniżej.

Tabela 10 – Największe banki pod względem aktywów w Polsce według stanu za rok 2018.

Miejsce	Nazwa	Wartość aktywów (USD)	Akcjonariat większościowy (kraj)
1	PKO Bank Polski	73,56 mld	Polska
2	Bank Pekao	47,99 mld	Polska
3	Santander Polska	36,97 mld	Hiszpania
4	mBank	34,21 mld	Niemcy
5	ING Bank Śląski	33,28 mld	Holandia
6	Bank Millenium	19,5 mld	Portugalia
7	BGŻ BNP Paribas	19,03 mld	Francja
8	Alior Bank	18,93 mld	Polska
9	Getin Noble Bank	15,82 mld	Polska
10	Citi Handlowy	11,91 mld	USA

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.prnews.pl.

⁴⁶ www.history.bnpparibas/document/peking-hankow-financing-and-building-the-first-major-railway-line-in-imperial-china-1899-1905/ (24.11.2018).

⁴⁷ www.bloomberg.com/research/stocks/private/snapshot.asp?privcapId=5870494;
www.corporatefinanceinstitute.com/resources/careers/companies/top-banks-in-china/ (24.11.2018).

⁴⁸ www.pekao.com.pl/informacje_dla_inwestorow/stockexchange/sklad (24.11.2018).

⁴⁹ www.biznesradar.pl/akcjonariat/ALIOR-BANK (24.11.2018).

1) PKO Bank Polski (PKO BP) – największy polski bank działa w obecnej formie od roku 2000 i zadebiutował na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) w roku 2004. PKO BP to bank uniwersalny obsługujący zarówno klientów detalicznych, jak i przedsiębiorstwa różnej wielkości. Od roku 2014 jest również obecny w sektorze ubezpieczeń wykorzystując aktywa przejęte od grupy Nordea⁵⁰. Jego głównym akcjonariuszem jest Skarb Państwa, który posiada ponad 29% udziałów w spółce⁵¹.

2) Bank Pekao (Pekao SA) – początki powstania drugiego, co do wielkości banku w Polsce sięgają 1929 roku, kiedy powołano go z zamiarem świadczenia usług dla Polaków żyjących zagranicą. Po roku 1989 założył pierwsze biuro maklerskie w Polsce, a także wydał pierwszą w Polsce kartę kredytową⁵². Bank zadebiutował na giełdzie w roku 1998, a rok później został przejęty przez włoską grupę UniCredito Italiano, która za pakiet 52% akcji zapłaciła 1 mld USD⁵³. W roku 2016 Grupa PZU razem z Grupą PFR przejęły pakiet 32% akcji banku Pekao, a sama transakcja została sfinalizowana w roku 2017⁵⁴. Podobnie jak PKO BP, jest bankiem uniwersalnym.

3) Santander Polska – utworzony w 1988 roku Bank Zachodni został sprzedany irlandzkiej grupie Allied Irish Banks (AIB)⁵⁵. Od roku 2001, w następstwie fuzji Banku Zachodniego SA oraz Wielkopolskiego Banku Kredytowego, nosił nazwę BZ WBK. W roku 2011 został sprzedany hiszpańskiej grupie Santander, która posiada obecnie ponad 68% udziałów w banku⁵⁶. W 2013 roku nastąpiła jego fuzja z Kredyt Bankiem, co skutkowało statusem drugiego największego banku w Polsce pod względem aktywów⁵⁷. We wrześniu 2018 roku bank ten zmienił nazwę na Santander Polska⁵⁸, a w listopadzie 2018 roku przejął Deutsche Bank Polska⁵⁹. Podobnie jak PKO BP i Pekao SA jest bankiem uniwersalnym obsługującym zarówno klientów detalicznych, jak i przedsiębiorstwa różnej wielkości⁶⁰.

⁵⁰ www.pkobp.pl/grupa-pko-banku-polskiego/pko-bank-polski/o-nas/ (24.11.2018).

⁵¹ www.pkobp.pl/grupa-pko-banku-polskiego/relacje-inwestorskie/akcje-akcjonariat-i-dywidenda/ (24.11.2018).

⁵² www.pekao.com.pl/o_banku/Historia/ (24.11.2018).

⁵³ Popiołek A., *UniCredit już zarobił na Pekao miliardy*, Gazeta Wyborcza, 2016. (24.11.2018).

⁵⁴ Słomski D., *Bank Pekao już oficjalnie przejęty przez PZU i PFR*, Money.pl, 2017. (24.11.2018).

⁵⁵ *Co sprzeda AIB, właściciel BZWBK?* Gazeta Wyborcza, 2009. (24.11.2018).

⁵⁶ *Santander kupił BZWBK*, Newsweek, 2010. (24.11.2018)

⁵⁷ *Akcjonariusze BZWBK za fuzją z Kredyt Bankiem*, Forbes, 2014. (24.11.2018).

⁵⁸ *Bank Zachodni WBK to już Santander Bank Polska. Co zmiana szyldu oznacza dla klientów?* Business Insider Polska, 2018. (24.11.2018).

⁵⁹ Frączyk J., *BZWBK przejmuje Deutsche Bank Polska. To już potwierdzone*, Money.pl, 2017. (24.11.2018).

⁶⁰ www.santander.pl/informacje-o-banku/o-nas/o-nas.html (24.11.2018).

4) mBank – czwarty największy bank w Polsce zasłynął tym, że został pierwszym w pełni internetowym krajowym bankiem. Został założony w roku 1986 i nosił nazwy Bank Rozwoju Eksportu oraz BRE Bank⁶¹. Zadebiutował na GPW w roku 1992 i podobnie jak pozostałe krajowe banki w zestawieniu, jest on bankiem uniwersalnym. Głównym udziałowcem mBanku jest niemiecki Commerzbank posiadający ponad 69% udziałów⁶².

5) ING Bank Śląski – powstał w roku 1988 i zadebiutował na GPW w roku 1994⁶³. W tym samym roku, holenderskie przedsiębiorstwo ING zwiększyło swoje udziały do 75%, dokonując zakupu pakietu 25,9% akcji banku⁶⁴. Podobnie jak pozostałe banki w zestawieniu, jest on bankiem uniwersalnym.

Niniejszy rozdział miał na celu porównanie gospodarek Polski oraz Chin, a także potencjału ich rozwoju. W związku z powołaniem ambitnego, międzynarodowego projektu Nowego Jedwabnego Szlaku (One Belt One Road), Chiny zamierzają współpracować zarówno z krajami azjatyckimi, jak i afrykańskimi oraz europejskimi w zakresie transportu oraz inwestycji infrastrukturalnych. Jednym z krajów zaangażowanych w niniejszy projekt jest Polska. Pomimo, że krajowa gospodarka rozwija się w relatywnie szybkim tempie, to podobnie jak ma to miejsce w przypadku pozostałych zaangażowanych krajów, nie może ona równać się z gospodarką Chin pod względem skali. To może powodować obawy dotyczące tego, czy realizacja wspólnych projektów nie będzie dla krajowej gospodarki zbyt dużym obciążeniem finansowym. Powołanie Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych (Asian Infrastructure Investment Bank; AIIB), może część tych wątpliwości rozwiązać. Polska znajduje się nie tylko wśród 69 krajów członkowskich, ale również jako jedyny kraj Europy Środkowo-Wschodniej ma swojego przedstawiciela w 28-osobowej Radzie Dyrektorów⁶⁵. Przy finansowaniu podobnych bilateralnych przedsięwzięć z Chinami, kluczową rolę pełni sektor bankowy. Chiński sektor bankowy jest nie tylko wyraźnie większy od polskiego, ale jego przedstawiciele posiadają status największych podmiotów gospodarczych na całym świecie. Pomimo ich imponujących wyników finansowych, przedsiębiorstwa bankowe w Chinach mają jednak swoje wyzwania, które należy zaadresować w celu poprawy długookresowej kondycji całego chińskiego sektora bankowego.

⁶¹ www.mbank.pl/o-nas/o-mbanku/ (24.11.2018).

⁶² www.mbank.pl/relacje-inwestorskie/akcje-mbank/akcjonariat.html (24.11.2018).

⁶³ www.ingbank.pl/o-banku (24.11.2018).

⁶⁴ www.biznesradar.pl/akcjonariat/ING-BANK-SLASKI (24.11.2018).

⁶⁵ www.aiib.org/en/index.html (24.11.2018).

Rozdział 2. Chiński sektor bankowy

2.1. Charakterystyka chińskiego sektora bankowego

Kluczową rolę w chińskim sektorze bankowym pełni People's Bank of China (PBC), który jeszcze na przełomie lat 70' i 80' XX wieku był jedynym bankiem operującym w Chinach i co ciekawe, pełnił rolę zarówno banku centralnego, jak i komercyjnego⁶⁶. W latach 80' powołano do życia 4 państwowe banki komercyjne (State-Owned Commercial Banks), których zadaniem było udzielanie finansowania w kluczowych dla kraju sektorach gospodarczych bez względu na możliwości spłaty udzielonych kredytów przez spółki⁶⁷. Spowodowało to pojawienie się w sprawozdaniach finansowych banków znacznej wartości kredytów zagrożonych (NPL: non-performing loans), stanowiących aż ok. 25% aktywów banków, co wraz z kryzysem finansowym w Azji w roku 1998, skutkowało znacznym osłabieniem wzrostu gospodarczego. Rozpoczęto wówczas serię reform państwowych banków komercyjnych, która składała się z następujących etapów:

- 1) rekapitalizacji banków przez Ministerstwo Finansów/Bank Centralny,
- 2) odpisania kredytów niskiej jakości i przekazania ich do przedsiębiorstw zarządzających aktywami (asset management companies) w celu późniejszej sprzedaży inwestorom,
- 3) stopniowego otwarcia się na zagraniczne rynki poprzez notowanie banków na giełdach papierów wartościowych i umożliwienie zagranicznym inwestorom nabycie pakietów akcji⁶⁸.

Od momentu przystąpienia do Światowej Organizacji Handlu (WTO), działalność banków państwowych zdecydowanie bardziej przypomina działalność ich zachodnich odpowiedników i ten sposób funkcjonowania ma miejsce po dzień dzisiejszy. Mimo to, sektor bankowy w Chinach charakteryzuje się cechami, które wyróżniają go spośród innych sektorów na świecie. Cechy te opisano poniżej.

⁶⁶ www.investopedia.com/articles/economics/11/chinese-banking-system.asp (2.12.2018).

⁶⁷ www.bankpedia.org/index.php/en/89-english/c/23726-chinas-banking-system-encyclopedia (2.12.2018).

⁶⁸ Garcia-Herrero A., Santabarbara D., *An Assessment of China's Banking System Reform*, [w]: Kaji S., Ogawa E., *Who will provide the next financial model*, Springer, 2013.

2.1.1. Rozmiar sektora bankowego

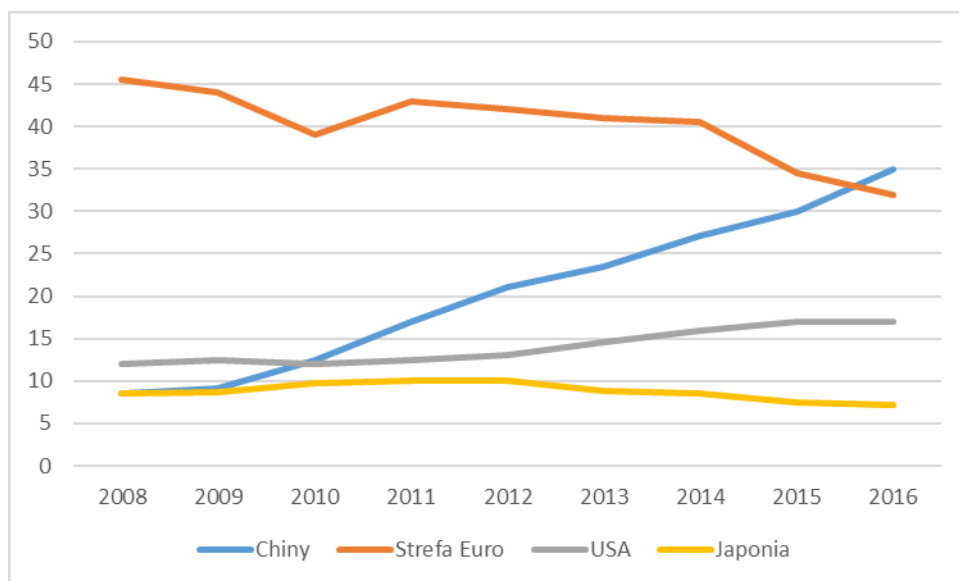
Nie było zaskoczeniem, kiedy w 2017 roku chiński sektor bankowy wyprzedził sektor bankowy strefy euro stając się tym samym największym na świecie, biorąc pod uwagę to, jak wielkimi podmiotami gospodarczymi są banki chińskie, a także ich stałe przyrosty w portfelach aktywów 2017 roku. Zostało to pokazane na wykresie 8, na którym zestawiono obszary o największej wartości Produktu Krajowego Brutto. Wartość jego aktywów jest obecnie wyceniana na 35 bilionów USD, co stanowi ponad trzykrotność wartości PKB tego kraju. Fakt, że stosunek sektora bankowego do produktu krajowego brutto w Chinach jest największy w porównaniu z jego odpowiednikami w USA, Japonii, czy strefie euro (Chiny w relacji sektora bankowego do PKB zajmują obecnie 8 miejsce, a wyprzedzają je jedynie: Luksemburg, Szwajcaria, Wielka Brytania, Francja, Macau, Mauritius i Holandia)⁶⁹ pokazuje, jak bardzo kluczowe dla chińskiej gospodarki są banki⁷⁰. Wartość aktywów krajowych przedsiębiorstw bankowych w Chinach stanowi co prawda aż 91% aktywów ogółem, jednak utrzymuje się trend zwiększania udziału wartości aktywów zagranicznych, które od 2011 roku wzrosły dwukrotnie i po raz pierwszy przekroczyły wartość 1 bilion USD. Ten wzrost był możliwy m.in. poprzez kryzys zadłużenia w strefie euro oraz wprowadzenie nowych wymogów kapitałowych. Fakt, że aktywa zagraniczne pełnią coraz ważniejszą rolę w chińskim sektorze bankowym może świadczyć o tym, że tamtejszy sektor stopniowo otwiera się na rynki zagraniczne. Jednak cały czas kluczową rolę pełnią w nim gigantyczne krajowe banki, których głównym udziałowcem jest państwo. To, na co warto również zwrócić uwagę, to znacząca suma międzynarodowych należności (cross-border claims) sektora opiewająca na kwotę 970 mld USD. Jest ona ściśle powiązana z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi, w których Chiny wspierają wiele krajów kredytami i pożyczkami w ramach projektu nowego Jedwabnego Szlaku oraz porozumień bilateralnych⁷¹.

⁶⁹ www.helgilibrary.com/indicators/bank-assets-as-of-gdp/ (2.12.2018).

⁷⁰ Wildau G., *China overtakes eurozone as world's biggest bank system*, Financial Times, 2017. (2.12.2018).

⁷¹ Cerutti E., Zhou H., *The Chinese Banking System: Much more than a domestic giant.*, VOX, 2018. (2.12.2018).

Wykres 8 – Porównanie aktywów sektora bankowego ogółem pomiędzy krajami o najwyższym poziomie Produktu Krajowego Brutto (PKB) (bln USD).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: WorldBank, FRED, BIS.

Obecnie w chińskim systemie bankowym działają dwie instytucje sieci bezpieczeństwa finansowego. Bank centralny Chin - People's Bank of China (PBC), który odpowiada za prowadzenie polityki monetarnej nakierowanej na utrzymanie stabilności finansowej i osiągnięcie wzrostu gospodarczego. Zagraniczne rezerwy walutowe People's Bank of China opiewają na kwotę ok. 3,7 biliona USD i są największe ze wszystkich banków centralnych świata⁷². Drugą instytucją jest Bankowa Komisja Regulacyjna Chin - China Banking Regulatory Commission (CBRC), która odpowiada za wprowadzanie regulacji w krajowym sektorze bankowym, gwarantowanie depozytów dla klientów oraz pełni funkcję edukacyjną⁷³. Według danych za rok 2017, w sektorze bankowym w Chinach operuje ponad 4500 instytucji bankowych⁷⁴. Spośród nich można wyróżnić:

- 1) State-Owned Commercial Banks (SOBCs) – najwięksi przedstawiciele chińskiego systemu bankowego, odpowiadający za poszczególne sektory gospodarcze. Należą do nich:

⁷² www.pbc.gov.cn/english/130712/index.html (2.12.2018).

⁷³ *China names CBRC chief Guo as head of new banking, insurance regulator: Caixin.*, Reuters, 2018. (2.12.2018).

⁷⁴ www.statista.com/statistics/259910/number-of-banks-in-china/ (2.12.2018).

- a) Industrial and Commercial Bank of China (ICBC) – odpowiada za inwestycje infrastrukturalne,
 - b) China Construction Bank (CCB) – odpowiada za sektor budowlany,
 - c) Agricultural Bank of China (ABC) – odpowiada za rozwój gospodarczy terenów wiejskich,
 - d) Bank of China (BOC) – odpowiada za operacje międzynarodowe;
- 2) Policy lending banks – odpowiadają za realizowanie polityki gospodarczej dla poszczególnych sektorów. Należą do nich Agriculture Development Bank of China, Export-Import Bank of China oraz China Development Bank;
- 3) pozostałe banki komercyjne
- a) Joint-stock commercial banks – ich głównymi udziałowcami są lokalne organy rządowe oraz przedsiębiorstwa państwowe (SOE). Mają największy zakres działania spośród wszystkich banków należących do kategorii pozostałych banków komercyjnych. Największym bankiem tego rodzaju jest Bank of Communications⁷⁵,
 - b) City commercial banks – ich właścicielami są lokalne organy rządowe oraz miastowe przedsiębiorstwa. Operują na terenie danego obszaru miejskiego,
 - c) Rural commercial banks – operują na terenie danego obszaru pozamiejskiego.

2.1.2. Koncentracja największych banków

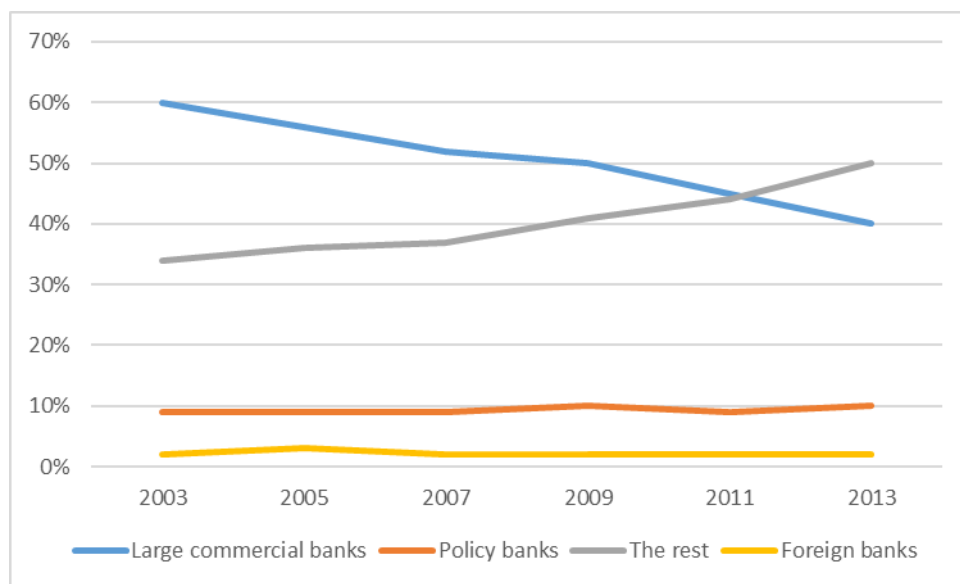
Spośród ponad 4 tys. instytucji bankowych w Chinach, aktywa czterech największych banków stanowią ok. 40% aktywów całego sektora, a 34 największych banków powyżej 78% aktywów sektora bankowego⁷⁶. Pomimo jednak wsparcia największych banków ze strony rządu, aktywa największych banków stanowią coraz mniejszy odsetek aktywów chińskiego sektora bankowego ogółem, spadając z 60% do 40% na przestrzeni minionej dekady⁷⁷, co zostało zaprezentowane na wykresie 9. Ten proces ma miejsce przede wszystkim przez wzgląd na wzrost znaczenia joint-stock commercial banks (JSCB).

⁷⁵ www.bankcomm.com/BankCommSite/shtml/zonghang/en/3153/list.shtml (2.12.2018).

⁷⁶ *China Banking Newsletter: 2017 Review and 2018 Outlook*, PWC, 2018. s.12-38.

⁷⁷ Garcia-Herrero A., *Chinese banks: the way forward.*, Bruegel, 2016.

Wykres 9 – Porównanie procentowego udziału aktywów poszczególnych typów banków w chińskim sektorze bankowym ogółem.

Źródło: www.bruegel.org

2.1.3. Przeznaczenie kredytów

Kolejną szczególną cechą chińskiego systemu bankowego jest przeznaczenie kredytów. Największa część z nich udzielana jest sektorowi przedsiębiorstw (ok. 65%), w głównej mierze na inwestycje infrastrukturalne, w tym też na budowę oraz dynamiczną modernizację gigantycznych aglomeracji miejskich tzw. „Megacities”, spośród których największa JingJinJi ma być zamieszkała przez ok. 130 milionów obywateli⁷⁸. Inwestycje o takiej skali przyczyniły się do boomu na rynku nieruchomości, na którym ceny rosną w granicach 5%-8% rocznie⁷⁹. Przez wzrost cen nieruchomości, dynamicznie rośnie wartość kredytów hipotecznych, stanowiących znaczną część kredytów udzielonych ogółem. Wartość kredytów hipotecznych na przestrzeni ostatnich lat wzrosła kilkukrotnie⁸⁰, co spotkało się z odpowiedzią ze strony banków w postaci znacznego zwiększenia oprocentowania kredytów hipotecznych (często o 100%) po to, by zniechęcić obywateli do zaciągania tych kredytów. Celem tego rozwiązania jest zmniejszenie popytu na nieruchomości, a co za tym idzie, stabilizacja ich cen⁸¹.

⁷⁸ Myers J., *You knew China's cities were growing. But the real numbers are stunning.*, World Economic Forum, 2016.

⁷⁹ Chen Y., Woo R., *China house prices to rise faster in 2018 in boost for cooling economy: Reuters pool*, Reuters, 2018.

⁸⁰ *China's new loans in Jan surge to record 2.9 trillion yuan, blow past forecast.*, CNBC, 2018. (2.12.2018).

⁸¹ Tang F., *Home loan rates for first-time buyers rise as Beijing tries to curb property market.*, South China Morning Post, 2017.

2.1.4. Polityka monetarna

Wartym uwagi zagadnieniem jest również polityka monetarna prowadzona przez People's Bank of China (PBC). Pomimo faktu, że cel polityki pieniężnej chińskiego banku centralnego jest podobny do celów banków centralnych na świecie (zapewnienie stabilnego poziomu cen w gospodarce), to sposób w jaki polityka ta jest prowadzona jest odmienny. PBC kontroluje i ustala wysokość wszystkich stóp procentowych niezależnie od ich rodzaju oraz horyzontu czasowego. PBC aktywnie zarządza stopą rezerwy obowiązkowej, w celu kontroli kursu krajowej waluty⁸². W 2018 roku, PBC aż 4-krotnie obniżył stopę rezerwy obowiązkowej, w celu umożliwienia bankom udzielania większej liczby kredytów przedsiębiorstwom dotkniętym spowolnieniem ekonomicznym. Według szacunków, częste obniżanie stopy procentowej pozwoliło na uwolnienie ok. 150 mld USD, które można było przeznaczyć nie tylko na kredyty dla przedsiębiorstw, ale również na sfinansowanie projektów infrastrukturalnych, ma pomóc zdynamizować chińską gospodarkę w okresie spowolnienia ekonomicznego⁸³. Ponadto, obniżki stopy rezerwy obowiązkowej wpływają na deprecjację chińskiego yuana (RMB), co pozwala na zwiększenie poziomu eksportu i zmniejszenie wpływu nałożonych przez USA ceł i taryf⁸⁴. Bank centralny Chin również poprzez tzw. „window guidenace” rekomenduje, ile każdy bank może przeznaczyć środków finansowych na kredyty poprzez analizę jego aktywów, poziomów kapitału, płynności czy zyskowności⁸⁵.

W 2015 roku bank centralny „uwolnił” stopy procentowe umożliwiając bankom komercyjnym na swobodne kształtowanie stóp procentowych przy oferowaniu depozytów oraz kredytów. To sprawiło, że zmiany stóp procentowych przez bank centralny nie miały już tak istotnej wagi jak przed laty, ale skutkowało też zwiększeniem wagi operacji otwartego rynku (repo, reverse repo, medium-term lending program i short-term lending facility)⁸⁶.

2.1.5. Asset management companies

Podczas reformy chińskiego systemu bankowego w 1999 roku, założono cztery firmy zarządzające aktywami (asset management companies; AMC): Huarong, Cinda, Great Wall

⁸² *China: The path to interest rate liberalization*, JP Morgan, 2015.

⁸³ Zhang S., Yao K., *China slashes banks' reserve requirements as trade war imperils growth*, Reuters, 2018.

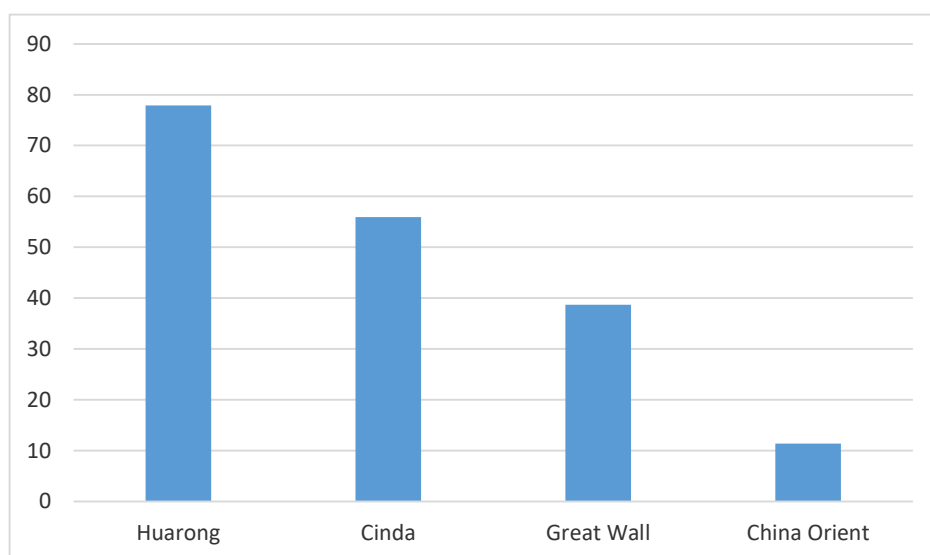
⁸⁴ Zarathustra W., *The Ultimate Guide to Chinese Monetary Policy*, Business Insider, 2012. (5.12.2018).

⁸⁵ Han M., Luo J., Sun H., Xie H., Yang Y., Zhang D., *China's Central Bank steps up effort to boost lending.*, Bloomberg, 2018. (5.12.2018).

⁸⁶ Shelvin A., *The impact of interest rate liberalization on PBoC monetary policy.*, JP Morgan, 2016. (5.12.2018).

oraz China Orient, z których każda miała za zadanie nabyć kredyty nieściągalne NPL od każdego z czterech największych chińskich banków: ICBC, CCB, ABC, BOC w celu poprawy sytuacji chińskiego sektora bankowego. Konieczność powołania AMC była rezultatem spowolnienia gospodarczego – banki musiały pozbyć się toksycznych aktywów ze swoich bilansów jak najszybciej, do czego wykorzystywane były właśnie AMC. Mają one zdecydowanie więcej czasu na sekurytyzację aktywów, renegocjację spłaty odsetek z wierzycielami, czy oczekiwanie na poprawę warunków gospodarczych niż banki. Co ciekawe, osoby zatrudnione w wyżej wymienionych AMC, były wcześniej zatrudnione w bankach, przez co były obecne po obu stronach transakcji kredytów NPL⁸⁷. Liczba i wartość kredytów NPL za 2018 rok była dużo niższa niż w latach 90. XX w., dzięki czemu przytoczone cztery AMC mogą nabywać transze NPL w bardziej selektywny sposób. Po okresie dywersyfikacji swojej działalności w postaci nabywania udziałów w bankach i przedsiębiorstwach, największe AMC ponownie wracają do swojego podstawowego zadania - nabywania kredytów nieściągalnych NPL. Wartość toksycznych aktywów (z ang. bad debt) czterech największych AMC została zaprezentowana na wykresie 10.

Wykres 10 – Wartość toksycznych aktywów czterech największych AMC w Chinach (mld USD).

Źródło: www.macropolo.org (5.12.2018)

Od 2014 roku China Regulatory Banking Commission (CBRC) zaczęła wyrażać zgodę na powoływanie lokalnych firm zarządzających aktywami (local asset management

⁸⁷ McMahon D., *The big four AMCs: Changing Priorities – and Rankings – in a new era.*, Macro Polo, 2018. (5.12.2018).

companies; local AMC) działających na terenach poszczególnych prowincji w Chinach. Ich właścicielami są nie tylko organy państwowe, ale też przedsiębiorstwa prywatne. Pełnią one nieco inną rolę niż typowe AMC, ponieważ są zakładane w okresie stabilności i wzrostu, przez co nie muszą przyjmować małych transz kredytów NPL o dużej wartości. Zamiast tego, mogą one zwiększać wolumen transakcji NPL o małej wartości. Biorąc pod uwagę, że obecna liczba local AMC wynosi aż 47, oczekuje się od nich konkurencji o kupno transz NPL. Biorąc pod uwagę selektywność największych AMC w nabywaniu transz NPL, local AMC są w stanie pomóc sektorowi bankowemu, a zwłaszcza mniejszym bankom o słabszej kondycji finansowej, w pozbyciu się kredytów NPL. Według badań, local AMC będą miały o wiele większą rolę w chińskim systemie bankowym, jeżeli będą one odpowiednio dokapitalizowane oraz zyskają więcej doświadczenia w działalności operacyjnej⁸⁸.

Rola rynku bankowego jest tym ważniejsza, że rynek kapitałowy w Chinach jest stosunkowo młody, a przez kontrole przepływu kapitału – znacznie izolowany w porównaniu z zachodnimi rynkami kapitałowymi. To sprawia, że pomimo dynamicznego wzrostu i bardzo wysokiej pozycji na światowych rynkach (drugi największy rynek kapitałowy i trzeci największy rynek obligacji)⁸⁹, nie są w stanie zagrozić dominującej pozycji sektora bankowego⁹⁰, który stanowi źródło kapitału dla 70% całej gospodarki Chin. W centralnie planowanej gospodarce, banki pełnią funkcję instytucji finansujących ambitne inwestycje w ramach kolejnych pięcioletnich planów gospodarczych. Podobnie jest obecnie, gdzie w ramach 13. planu pięcioletniego na lata 2016-2020, służą do finansowania kluczowych obszarów, do których należą m.in. nowoczesny przemysł, alternatywne źródła energii, zmodernizowana służba zdrowia, transport oraz instytuty badawcze⁹¹. Finansują one nie tylko projekty o skali lokalnej i międzynarodowej, ale również gigantyczne, państwowe przedsiębiorstwa SOE (State-Owned Enterprises), co ma pośredni wpływ na funkcjonowanie całej gospodarki Chin. Ponadto sam rozmiar chińskiego systemu bankowego jest tak duży, że gdyby miał problemy finansowe, miałyby to katastrofalne skutki nie tylko dla krajowego systemu finansowego, ale też dla światowych rynków. Sektor bankowy w Chinach, pomimo swojego rozmiaru i fundamentalnego znaczenia dla gospodarki Chin, mierzy się obecnie z licznymi wyzwaniami.

⁸⁸ McMahon D., *China's Local AMCs: Making a mark – but bending the rules.*, Macro Polo, 2018. (5.12.2018).

⁸⁹ *China capital markets: be prepared to seize the investment opportunities.*, HSBC, 2017. (5.12.2018).

⁹⁰ Hu X. Grace, Pan J., Wang J., *Chinese Capital Market: An Empirical Overview.*, The National Bureau of Economic Research, 2018. s.19-30.

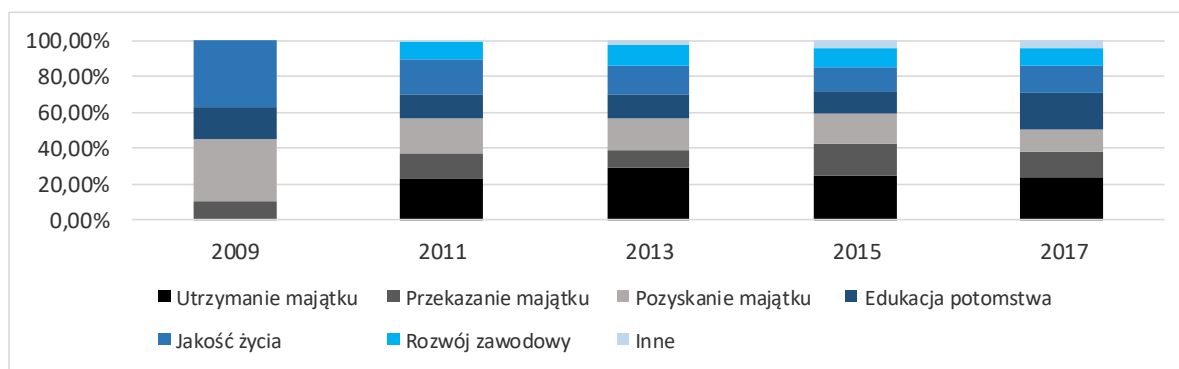
⁹¹ http://www.chinadaily.com.cn/china/2015cpccplenarysession/2015-11/03/content_22361998.htm (5.12.2018).

2.2. Główne wyzwania chińskiego sektora bankowego

2.2.1. Private banking

Bardzo dużym wyzwaniem sektora bankowego w Chinach jest zaadresowanie potrzeb osób najbardziej zamożnych. Obecnie, sektor private banking w Chinach liczy ok. 500 tys. klientów, których aktywa opiewają na łączną wartość 1,2 biliona USD, rosnąc 20% rocznie⁹². Klienci cechują się coraz wyższym poziomem wiedzy finansowej, toteż ich wymagania wobec banku odnośnie oferowanych produktów i ich stopy zwrotu są wysokie⁹³. Na bankach ciąży zatem wysoka presja, aby przekonać zamożnego klienta do swoich usług i utrzymać go, co jest zadaniem niezwykle trudnym z kilku powodów. Przedsiębiorcy z Chin często doszli do swojego majątku sami, toteż uważają, że nie potrzebują pomocy doradcy finansowego. Sektor private banking w Chinach jest stosunkowo młody i nabiera doświadczenia w utrzymywaniu relacji z klientem w długim okresie. Ponadto oczekiwania najzamożniejszych klientów zmieniają się na przestrzeni lat, co powoduje konieczność oferowania elastycznych usług dla każdego klienta. W ostatnich latach zmiany priorytetów HNWI (obywateli posiadających majątek wyceniany na min. 1 mln USD) oraz UHNWI (obywateli posiadających majątek wyceniany na min. 30 mln USD)⁹⁴ zaprezentowano na wykresie 11.

Wykres 11 – Zmiany priorytetów dla HNWI oraz UHNWI w latach 2009-2017.

Źródło: 2017 China Private Wealth Report; China Private Banking, Bain & Company, China Merchants Bank.

Na wykresie 11 można zauważyć, że coraz bardziej istotnym elementem private banking są usługi z zakresu utrzymania posiadanego majątku i przekazania go następnym

⁹² China Wealth 2017: The Way Ahead After a Golden Decade, The Boston Consulting Group, China Industrial Bank, 2017 s.11-25.

⁹³ Asia-Pacific Wealth Report 2018, Capgemini, 2018, s.8-17.

⁹⁴ Exclusive UHNWI Analysis: The World Ultra Wealth Report 2017., Wealth-X, 2017. s.10-24. (5.12.2018).

pokoleniom, w czym chińskie banki mają mniejsze doświadczenie od ich odpowiedników na rynkach światowych.

Optymalnym rozwiązaniem dla banków oferujących usługi private banking jest otwarcie się na zagranicę, gdzie private banking operuje znacznie dłużej, a menedżerowie są w stanie zaoferować atrakcyjne, unikatowe produkty sporządzone specjalnie dla klienta, biorąc pod uwagę jego profil ryzyka oraz planowany horyzont inwestycji. Zwrócenie uwagi na zagranicę może przyczynić się również do zaproponowania klientowi atrakcyjnych produktów o wysokiej stopie zwrotu, ponieważ w Chinach trudniej znaleźć aktywa przynoszące wysokie stopy zwrotu w długim okresie z uwagi na spowolnienie gospodarcze ⁹⁵.

2.2.2. Skala depozytów klientów detalicznych

W Chinach jedynym źródłem finansowania dla banków nie pochodzącym od rządu są depozyty składane przez klientów. Biorąc pod uwagę coraz liczniejszą i bardziej zamożną klasę średnią w Chinach, a także wyższą skłonność do konsumpcji obywateli Chin, która z poziomu 4,3 biliona USD ma się podwoić do poziomu 8,2 biliona USD do roku 2027 rosnąc o ok. 6% rocznie⁹⁶, istnieje ryzyko utraty cennego źródła finansowania przez banki. Średnia stopa oprocentowania depozytu w Chinach w 2018 r. wynosi 0,35% w skali roku, co pozwala bankom na udzielanie tanich kredytów dużym państwowym przedsiębiorstwom, przyczyniając się do realizacji wielu inwestycji infrastrukturalnych⁹⁷. Rozwiązaniem może być wsparcie mniejszych banków, które dużo chętniej inwestują w rozwój młodych, dynamicznych przedsiębiorstw. Te inwestycje obarczone są większym ryzykiem, ale mogą też przynieść większą stopę zwrotu z inwestycji, przyciągając tym samym klientów do sektora bankowego i zapewniając jednocześnie jego finansowanie. Rozwijające się chińskie przedsiębiorstwa dzięki wsparciu mniejszych banków mogą jeszcze bardziej wzmocnić obecność Chin na rynkach światowych.

2.2.3. Shadow banking i State-Owned Enterprises (SOE)

Shadow banking to pośrednictwo kredytowe obejmujące podmioty gospodarcze oraz aktywności poza sektorem bankowym niepodlegające regulacjom bankowym, a jego wartość w chińskim sektorze bankowym szacuje się na ok. 9 bilionów USD, co stanowi ok. 75% PKB

⁹⁵ 2017 China Private Wealth Report; China Private Banking Industry: Steady Wins the Race. Bain & Company, China Merchants Bank, 2017. s.5-27.

⁹⁶ China pushes towards a consumption-driven growth model as the country renews its commitment to quality of growth and technology., Bain & Company, 2018 (8.12.2018)

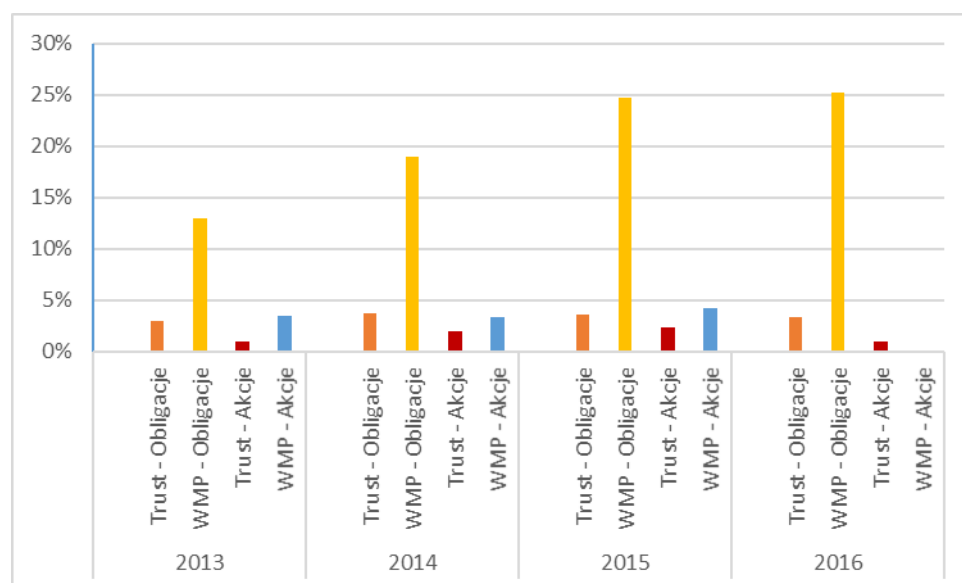
⁹⁷ www.tradingeconomics.com/china/deposit-interest-rate (8.12.2018)

Chin⁹⁸. W przeciwieństwie do innych krajów, gdzie shadow banking ma miejsce poza sektorem bankowym, w Chinach to właśnie w sektorze bankowym ma miejsce shadow banking. W Chinach banki komercyjne przy pomocy shadow banking institutions, emitują na rynek Wealth Management Products (WNP), Trust Beneficiary Rights (TBR) czy też Trust Products (TP) sprzedając je inwestorom.

W celu usunięcia tych kredytów z bilansu, banki sprzedają je inwestorom detalicznym jako Wealth Management Products (WNP), które stanowią powyżej 12% wszystkich aktywów sektora bankowego⁹⁹. Wartość kredytów przyznawanych małym i średnim chińskim przedsiębiorstwom rośnie szybciej niż wartość kredytów dedykowana dużym państwowym przedsiębiorstwom SOE (State-Owned Enterprises)¹⁰⁰.

Shadow banking jest również silnie powiązany z chińskim rynkiem akcji i obligacji, które łącznie odpowiadają za ok. 30% kapitalizacji. Na wykresie 12 przedstawiono udział Trust oraz WMP w kapitalizacji niniejszych rynków ogółem.

Wykres 12 – Udział poszczególnych produktów shadow banking w kapitalizacji rynków akcji i obligacji w Chinach w wybranych latach.

Źródło: BIS

W mniejszych bankach, podstawowa działalność operacyjna często przenika przez shadow banking, powodując silne powiązania między nimi. Shadow banking umożliwia

⁹⁸ Adrian T., Jones B., *Shadow Banking and Market-Based Finance*, International Monetary Fund, 2018. s.19-28.

⁹⁹ *Financial Services Special Report: Risks in China's Financial System*, Foreign & Commonwealth Office, 2017. (8.12.2018).

¹⁰⁰ Liao H., Pitsilis E., Xu J., *A new direction in Chinese Banking*, McKinsey & Company, 2013. (8.12.2018).

również przedsiębiorstwom prywatnym z sektorów o mniejszym znaczeniu strategicznym do pozyskania cennego finansowania. Takie rozwiązanie jest teoretycznie korzystne dla obydwu stron, ponieważ dla biorcy kapitału pozyskanie standardowego kredytu bankowego jest dużym wyzwaniem, a dawca kapitału (bank komercyjny) może nałożyć na produkty oferowane w ramach shadow banking wyższe oprocentowanie, co skutkuje zwiększeniem przychodu z działalności operacyjnej. Dla banków miało to szczególne znaczenie do roku 2015, kiedy obowiązywała górna granica stopy procentowej którą można przyporządkować usługom bankowym (obecnie porzucono praktykę ustalania maksymalnej stopy procentowej). Ponadto, produkty i usługi shadow banking cieszą się wysoką popularnością, co z kolei może przełożyć się na ich postrzeganie jako produktów i usług bezpiecznych¹⁰¹.

SOE są traktowane preferencyjnie wobec SME, ponieważ mają większą zdolność kredytową, ale również dlatego że kredyt udzielony SOE nie jest uznawany jako „zły kredyt” (z ang. bad loan). Ponadto tanie kredyty udzielane SOE sprawiają, że są one w stanie zaciągnąć część pozyskanego finansowania SME na wyższy procent. To zjawisko nosi nazwę „entrusted loan” i w 2017 roku urosło do rozmiarów ok. 2 bilionów USD¹⁰².

Ponadto aktywa mniejszych banków w Chinach stanowią ok. 20% aktywów całego sektora bankowego i są one często niższej jakości. W niektórych przypadkach kredyty stanowią jedynie 35% aktywów ogółem (reszta stanowi ryzykowne WNP i TP) i mają one niski współczynnik depozytów do pasywów ogółem – na poziomie 57% (największe banki mają ten wskaźnik na poziomie 80%). To oznacza, że małe banki finansują swoją działalność zaciągając pożyczki na rynku międzybankowym¹⁰³.

Wprowadzane regulacje przez China Banking Regulatory Commission (CBRC) ograniczył wzrost aktywów sektora bankowego z 8,4% do 7% rocznie, a mniejsze banki będą miały trudności z pozyskaniem taniego źródła finansowania¹⁰⁴. Financial Stability and Development Committee również podjęła działania regulacyjne mające na celu przeciwdziałanie shadow banking, co już teraz skutkuje zwiększeniem transparentności ekspozycji kredytowych oraz podstawowych operacji¹⁰⁵.

Z uwagi na obecną skalę shadow banking, wprowadzenie regulacji może nie wystarczyć do znaczącego ograniczenia tego problemu. Warto również rozważyć wprowadzenie polityki

¹⁰¹ Ehlers T., Kong S., Zhu F., *Mapping shadow banking in China: structure and dynamics*, Bank for International Settlements, 2018. s. 9-21.

¹⁰² www.quora.com/Why-do-banks-in-China-mainly-lend-to-State-Owned-Enterprises-SOEs (8.12.2018)

¹⁰³ Emmerich B., Campbell A., *Small regional banks are weak links in China's financial system.*, Financial Times, 2018.

¹⁰⁴ Garcia-Herrero A., Teng C.H., Zhu N., *Tighter rules targeting shadow banking put brakes on China banks' expansion.*, Asian Banking and Finance, 2018.

¹⁰⁵ *Listed Chinese Banks Interim Results Analysis for 2017*, Deloitte, 2017.

udzielania preferencyjnych kredytów dla mniejszych przedsiębiorstw, dla których shadow banking jest jednym z niewielu dostępnych źródeł finansowania (rynek akcji i obligacji, pomimo wzrostu, nie jest tak bardzo rozwinięty jak sektor bankowy). Mniejsze przedsiębiorstwa odpowiadają za aż 58% PKB oraz 68% eksportu ogółem w Chinach, toteż zadbanie o finansowanie dla tych podmiotów będzie korzystne dla całej gospodarki Chin. Co więcej, jednym z najważniejszych trendów zachodzących obecnie w gospodarce jest zwiększający się poziom konsumpcji przez coraz liczniejszą (z 430 milionów do 730 milionów do ok. 2025 roku) i coraz zamożniejszą klasę średnią, której popyt na poszczególne dobra i usługi małe i średnie przedsiębiorstwa są gotowe zaadresować.¹⁰⁶

Ponadto, rozwiązaniem dla małych i średnich przedsiębiorstw w Chinach może być większa ekspozycja na rynki zagraniczne, gdzie rynki kapitałowe są bardziej rozwinięte i istnieje duży potencjał współpracy poprzez inicjatywy pokroju „Nowego Jedwabnego Szlaku”¹⁰⁷.

Od roku 2008, rząd chiński wprowadził Chinese Economic Stimulus Plan mający na celu złagodzenie skutków kryzysu finansowego w Chinach, który panował wówczas na rynkach światowych. Na wsparcie kluczowych sektorów gospodarczych przeznaczono ok. 580 mld USD, a aktywa największych banków rosły nawet do 25% rocznie.

2.2.4. Jakość portfela kredytowego

Przez lata jednym z największych wyzwań sektora bankowego były kredyty nieściągalne NPL (non-performing loans). Kredyt taki powstawał wtedy, kiedy borykające się z problemami finansowymi duże państwowe przedsiębiorstwa nie były w stanie spłacić kredytu¹⁰⁸. Wówczas, często tym przedsiębiorstwom był oferowany bailout w celu uniknięcia bankructwa. Obecnie wskaźnik NPL nie stanowi wartości powyżej 25%, tak jak to miało miejsce w latach 90. XX wieku, ale spowolnienie gospodarcze w Chinach skutkowało wzrostem kredytów nieściągalnych NPL do poziomu ok. 150 mld USD (1,86% wszystkich aktywów sektora bankowego), co jest najwyższym wynikiem od marca 2009 roku¹⁰⁹. Za główną przyczynę wzrostu wskaźnika NPL uważa się działalność rural commercial banks (RBC). Wskaźnik wartości NPL do wartości udzielonych kredytów ogółem zaprezentowano na wykresie 13.

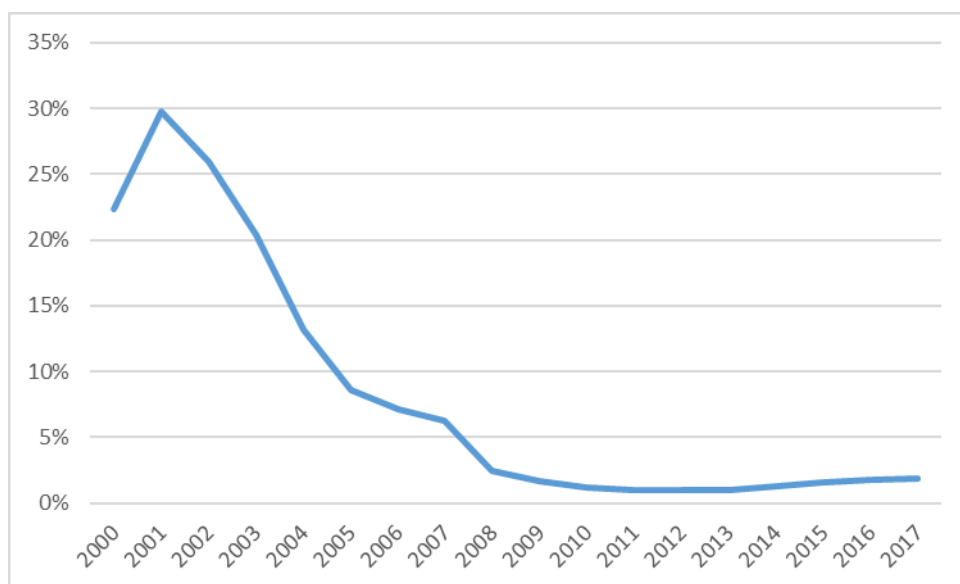
¹⁰⁶ Hoffmann R., *Small and medium enterprises (SMEs) in China*, Ecovis Beijing, 2017.; Babones S., *China's middle class is pulling up the ladder behind itself*, Foreign Policy, 2018.

¹⁰⁷ *Opportunities and Challenges for EU SMEs*, EURObiz, 2016. (8.12.2018).

¹⁰⁸ *Listed banks in China: 2017 review and outlook*, EY, 2017, s. 2-32.

¹⁰⁹ Luo J., *China banks' bad loans surge most on record amid deleveraging*, Bloomberg, 2018. (8.12.2018).

Wykres 13 – Wartość NPL do wartości udzielonych kredytów ogółem w latach 2000-2017.

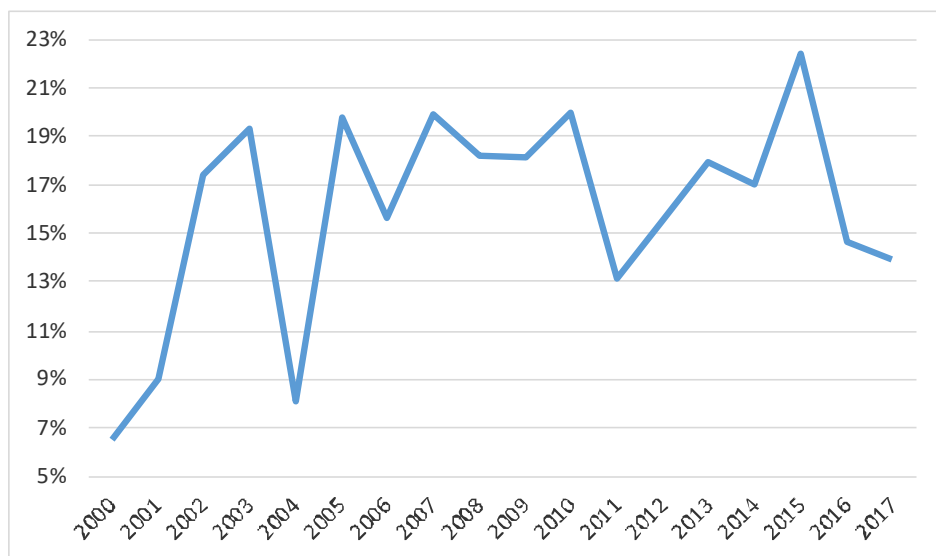
Źródło: CEIC, FRED

2.2.5. Zmienność wskaźników ROE, ROA oraz zyskowności chińskiego sektora bankowego

Pomimo tego, że zysk netto banków wzrósł o ok. 5,1% w porównaniu z rokiem 2015, to wskaźniki efektywności nieco spadły. Wskaźnik ROA dla całego sektora bankowego spadł o 0,05 p.p. i wynosi obecnie 0,9%, natomiast wskaźnik ROE spadł o 0,89 p.p. i wynosi obecnie 13,89%. Jest to związane z większym przyrostem aktywów w porównaniu do zysku netto¹¹⁰. Wartości ROE na przestrzeni lat pokazano na wykresie 14, natomiast wskaźnik ROA na wykresie 15.

¹¹⁰ Garcia-Herrero A., Ng G., *Chinese banks; improved asset quality cannot hide other phantoms.*, Bruegel, 2017. (8.12.2018).

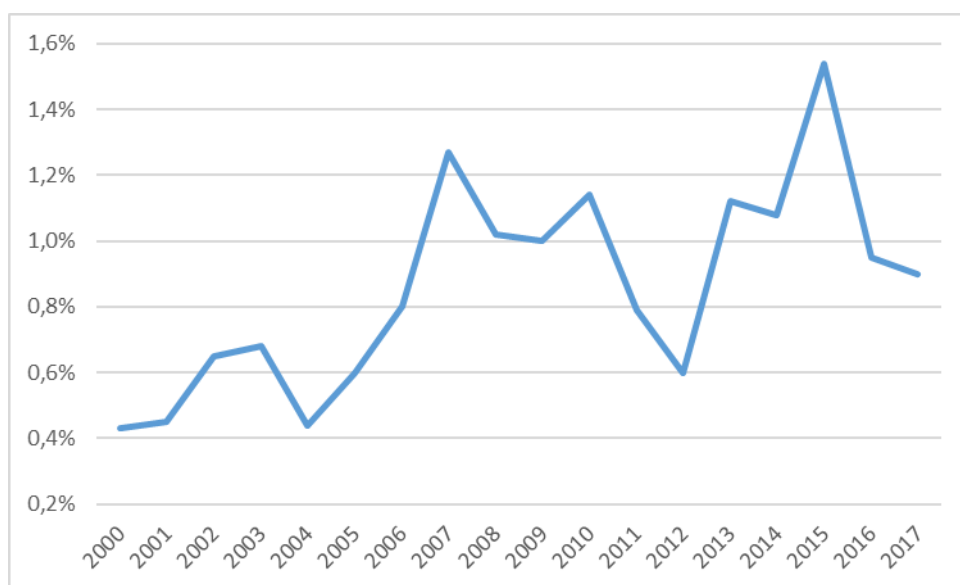
Wykres 14 – Wartość Return on Equity (ROE) dla chińskiego sektora bankowego w latach 2000-2017.

Źródło: FRED, EY

Na wykresie 14 można zauważyć, że wartość zwrotu z kapitału (Return on Equity) była zmienna i w analizowanym okresie wahała się od niecałych 7% w 2000 roku do niemal 23% w 2015 roku. Na rok 2017 stanowiła ona 13,89% i spadek może być spowodowany przez rosnącą wartość aktywów, która jest finansowana kapitałem własnym.

Wykres 15 – Wartość wskaźnika Return on Assets (ROA) dla chińskiego sektora bankowego w latach 2000-2017.

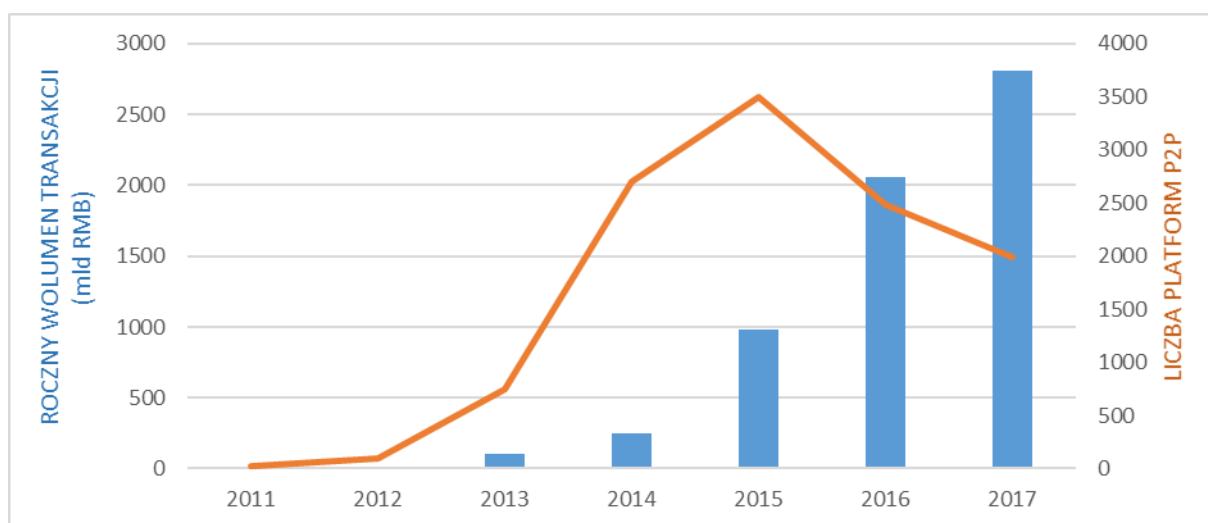
Źródło: FRED, EY

Na wykresie 15 zaprezentowano wartość zwrotu z aktywów (Return on Assets), która podobnie jak wartość ROE była zmienna. Na 2017 rok wynosiła ona 0,9% notując spadek w porównaniu z poprzednimi okresami, co jest spowodowane zwiększeniem wartości posiadanych aktywów przez sektor bankowy oraz mniejszym wzrostem zysku netto w porównaniu do posiadanych aktywów. Aktywa chińskiego sektora bankowego są co prawda coraz lepszej jakości, ale koszty operacji bankowych również rosną.

2.2.6. Platformy P2P

W Chinach coraz bardziej popularne stają się platformy peer-to-peer lending (P2P). Działające online platformy funkcjonują w ten sposób, że biorca kapitału pożyczając kapitał, otrzymuje wyższe oprocentowanie niż w banku, ale bierze na siebie nieco wyższy poziom ryzyka. Platformy P2P rosły w bardzo szybkim tempie, co zaprezentowano na wykresie 16.

Wykres 16 – Rozwój platform P2P w Chinach pod względem rocznego wolumenu transakcji oraz liczby platform.

Źródło: www.brookings.edu (08.12.2018)

Z uwagi jednak na brak regulacji w P2P, na rynku pojawiły się pseudo platformy pokroju Ezubao, które oferowały klientom dwucyfrowe stopy zwrotu. W roku 2016 zidentyfikowano aż 1300 platform wykazujące nieprawidłowości, spośród których zamknięto aż 900. Z uwagi na potencjalne oszustwa związane z platformami P2P, a także wprowadzone

limity kredytów (1 mln RMB dla osoby indywidualnej i 5 mln RMB dla przedsiębiorstwa) sprawiają, że pozycja banków nie powinna być zachwiana przez P2P¹¹¹.

2.2.7. Konkurencja ze strony gigantów technologicznych

Nowoczesne technologie pełnią coraz ważniejszą rolę nie tylko na świecie, ale też w Chinach. Największe chińskie firmy z zakresu nowoczesnych technologii: Alibaba oraz Tencent oferują również usługi finansowe, konkurencyjne wobec największych chińskich banków. Usługa „Yuebao”, działająca w ramach Alibaba Group¹¹², gromadzi depozyty od klientów i wypłaca odsetki na poziomie ok. 4%. Korzysta z niej ok. 300 mln klientów, a wartość zgromadzonych depozytów za rok 2018 wynosiła ok. 170 mld USD. Do założenia depozytu w Yuebao potrzeba jedynie 1 RMB (ok. 0,14 USD)¹¹³, co umożliwia korzystanie z usługi bardzo szerokiej bazy klientów. Biorąc pod uwagę wysoką wagę innowacji oraz nowoczesnych technologii, również w dziedzinie finansów, w realizowanym 13 pięcioletnim planie Chin, można spodziewać się podobnych rozwiązań przez firmy technologiczne w przyszłości. Innym interesującym rozwiązaniem stosowanym przez liderów z zakresu nowoczesnych technologii na terenie Chin, są płatności mobilne. Rynek płatności mobilnych rośnie w Chinach w bardzo szybkim tempie. Jeszcze w 2012 roku łączna wartość transakcji mobilnych w Chinach wyniosła ok. 300 mld USD, natomiast 5 lat później już ponad 22,5 biliona USD, do czego ponownie przyczynili się dwaj najwięksi giganci: Alibaba z Alipay oraz Tencent z TenPay oraz WeChat Pay. Według badań, wygoda oraz prostota obsługi tych rozwiązań zapracowała zarówno osób fizycznych, a także przedsiębiorstw¹¹⁴. O tym, jak bardzo firmy z zakresu nowoczesnych technologii zyskują na znaczeniu, może świadczyć fakt, że opracowały one własny system credit ratingu. Mogą sobie na to pozwolić ze względu na znaczną bazę użytkowników (Alibaba posiada dane ok. 500 mln użytkowników) oraz temu, że aż 75% obywateli Chin nie posiada historii kredytowej, co bardzo utrudnia zadanie chińskiej agencji kredytowej Credit Reference Center of the People's Republic of China w opracowaniu kompleksowego systemu ratingowego. Zaproponowane systemy credit rating przez Alibaba (Sesame Credit Score) oraz Tencent (Tencent Credit Score) zostały zaprezentowane w tabeli 11.

¹¹¹ Varga B., *Current challenges facing Chinese financial supervision and methods of handling these challenges*, Financial and Economic Review, 2017. s. 4-10.

¹¹² Chen L., Vinson S., *An overview of the Chinese banking system: Its history, challenges and risks*. Journal of Business and Economics, 2016. s. 2-4.

¹¹³ Jing Y., *Alibaba's Yuebao becomes world's largest money market fund*, CGTN, 2017. (8.12.2018).

¹¹⁴ Dollar D., Wang W., *What's happening with China's fintech industry?*, Brookings, 2018. (8.12.2018).

Tabela 11 – Systemy credit rating używane przez Alibaba oraz Tencent.

Nazwa	Sesame Credit Score	Tencent Credit Score
Firma	Alibaba	Tencent
Kryteria	Historia kredytowa (35%)	Majątek
	Zachowania klienta (przeprowadzone transakcje) (25%)	Zachowania klienta
	Możliwość spłaty pożyczki (20%)	Możliwość spłaty pożyczki
	Informacje personalne (pozycja zawodowa, wykształcenie) (15%)	Zabezpieczenie
	Sieć kontaktów (z ang. Social network) (5%)	Sieć kontaktów (z ang. Social network)
Wynik i kategoria	Bardzo dobry 700-950	300-850
	Dobry 650-700	Tencent nie opublikował poszczególnych kategorii. Uzyskany wynik może wahać się w przedziale 300-850
	Przyzwoity 600-650	
	Słaby 550-600	
	Bardzo słaby 350-550	

Źródło: www.brookings.edu

Warto również zwrócić uwagę na to, że przez rosnące znaczenie firm technologicznych, banki tracą na ich rzecz znaczną część przychodów. Jedynie w 2016 roku płatności mobilne w Chinach opiewały na wartość aż 9 bln USD. Przy tego typu płatnościach nie jest wymagane przejście na system rozliczeniowy banku centralnego, co może utrudnić monitorowanie przepływów kapitału oraz prób prania pieniędzy. Według prognoz, chińskie banki państwowe do 2020 roku stracą do 60 mld USD za opłaty, które można pobrać z opłat kartowych¹¹⁵.

Chiński sektor bankowy, pomimo tego że jest największy na świecie i pełni kluczową rolę w gospodarce Chin, stoi przed bardzo poważnymi wyzwaniami. Jeżeli nie będą one odpowiednio zaadresowane, istnieje ryzyko kryzysu chińskiego sektora bankowego, który niewątpliwie będzie miał poważne skutki dla całej chińskiej gospodarki. Odpowiedzią na większość wskazanych tu wyzwań sektora, wydaje się być wsparcie mniejszych przedsiębiorstw oraz szersze otwarcie na rynki zagraniczne. Pozwoli to na dywersyfikację posiadanych aktywów (ponad 90% aktywów sektora bankowego w Chinach, to aktywa z chińskim kapitałem), zaadoptowanie korzystnych rozwiązań z rynków zagranicznych z uwzględnieniem specyfiki rynku Chin, a także na zyskanie cennego doświadczenia od przedstawicieli systemów bankowych funkcjonujących dłużej niż system chiński. Przedstawiciele chińskiego sektora bankowego już teraz coraz bardziej zwracają uwagę na

¹¹⁵ Winnicki P., *Spółeczeństwo bez gotówki. W Chinach za wszystko można zapłacić mobilnie.*, Gazeta Wyborcza, 2018 (02.03.2019).

rynki zagraniczne, co zostało dodatkowo wzmocnione międzynarodowymi projektami pokroju Nowego Jedwabnego Szlaku oraz 16+1.

Rozdział 3. Aktywność chińskich podmiotów gospodarczych w Europie w latach 2008-2017

3.1. Chińskie podmioty gospodarcze w Europie Zachodniej

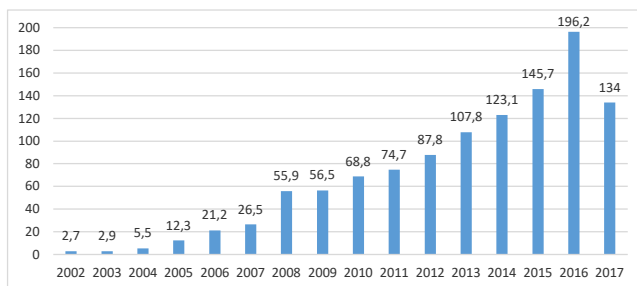
3.1.1. Zestawienie chińskich inwestycji zagranicznych w Europie Zachodniej

Chiny znacznie zwiększyły swoje inwestycje zagraniczne od 1999 roku, kiedy to zatwierdzono tzw. „politykę wychodzenia” (go out policy). Chiny skumulowały wówczas znaczne zasoby rezerw zagranicznych, a międzynarodowa opinia publiczna zachęcała Chiny do upłynnienia waluty RMB. Polityka otwierania krajowego rynku została dodatkowo spotęgowana poprzez przyjęcie Chin do Światowej Organizacji Handlu w 2001 roku, dzięki czemu Chiny zyskały szerszy dostęp do międzynarodowych rynków¹¹⁶.

Chiny stały się szczególnie znaczącym graczem w inwestycjach zagranicznych od 2008 roku, kiedy światowe rynki odczuwały skutki globalnego kryzysu finansowego, a wartość aktywów znacząco zmalała. Przedsiębiorstwa chińskie, wspierane przez największe chińskie banki, wyraźnie wzmogły swoją aktywność, sprawiając że inwestycje zagraniczne chińskich przedsiębiorstw podwoiły się w porównaniu do 2007 roku. Drugim kluczowym momentem dla chińskich inwestycji zagranicznych było ogłoszenie w 2013 roku projektu Nowego Jedwabnego Szlaku, który dał chińskim przedsiębiorstwom szansę do przeprowadzenia oraz sfinansowania ambitnych projektów w partnerskich krajach. Inwestycje zagraniczne chińskich przedsiębiorstw wzrosły wówczas o ok. 20% w porównaniu do 2012 roku. Wartość inwestycji zagranicznych chińskich przedsiębiorstw na przestrzeni lat 2002-2017 została zaprezentowana na wykresie 17.

¹¹⁶ *China Going Global*, China Policy, 2017. s. 3-8.

Wykres 17 – Wartość inwestycji zagranicznych chińskich przedsiębiorstw na świecie w latach 2005-2017 (mld USD).

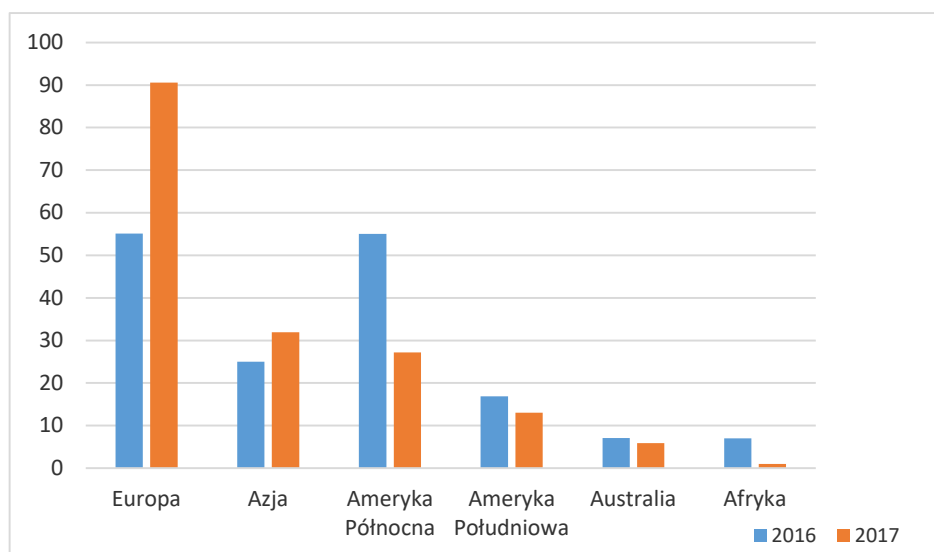
Źródło: National Bureau of Statistics of China (03.03.2019).

Wartość inwestycji przeprowadzonych przez chińskie przedsiębiorstwa wyraźnie rosła w kolejnych okresach. Jednocześnie zwraca uwagę spadek wartości inwestycji w 2017 roku. Wynikało to z obaw władz chińskich odnośnie tego, że zbyt duże odpływy kapitału mogą zagrozić stabilizacji finansowej, przez dewaluację waluty RMB¹¹⁷.

Na wykresie 18 pokazano wartość inwestycji przez chińskie przedsiębiorstwa na poszczególnych kontynentach w latach 2016-2017, natomiast na wykresie 19 przedstawiono zestawienie chińskich inwestycji z podziałem na poszczególne regiony Europy.

¹¹⁷ Huang B., Xia L., *China | ODI from the Middle Kingdom: What's next after the big turnaround?* BBVA, 2018. s. 2-8.

Wykres 18 - Wartość inwestycji zagranicznych chińskich przedsiębiorstw na poszczególnych kontynentach w latach 2016-2017 (mld USD).

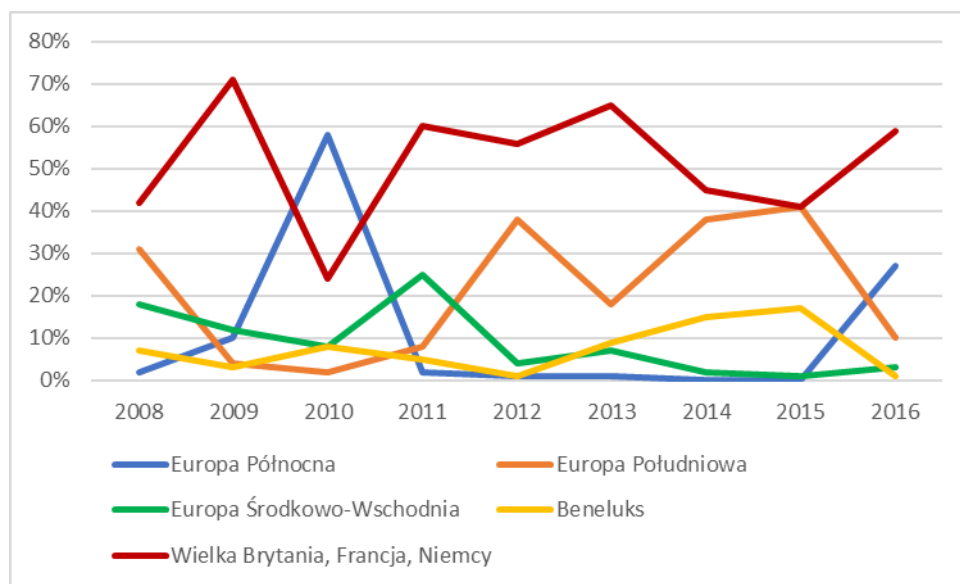
Źródło: BBVA (03.03.2019).

Chińskie przedsiębiorstwa, wspierane przez banki, inwestowały w przedstawionym okresie głównie na kontynencie europejskim. Korzyści, jakie daje Chinom obecność w Europie to przede wszystkim zwiększenie rozpoznawalności marki, dostęp do szerokiego rynku zbytu, pozyskanie know-how w dziedzinie prowadzenia biznesu oraz znaczne poszerzenie bazy kontaktów profesjonalnych (network). Od 2008 roku - w którym na inwestycje przeznaczono 840 mln USD, do 2017 roku - w którym na inwestycje przeznaczono 42 mld USD, zainwestowano łącznie 318 mld USD i przejęto ok. 360 europejskich podmiotów gospodarczych¹¹⁸. Najbardziej wyraźny wzrost inwestycji w ostatnich latach skoncentrowany był w Europie, gdzie zaledwie w rok (2016-2017) chińskie inwestycje ogółem wzrosły z 55 mld USD do niemal 91 mld USD, co stanowi więcej niż łączna wartość inwestycji na pozostałych kontynentach razem¹¹⁹.

¹¹⁸ Diamond J.S., Tartar A., Rojanasakul M., *How China is buying its way into Europe?*, Bloomberg, 2018. (03.03.2019).

¹¹⁹ Hanemann T., Huotari M., *Record flows and growing imbalances: Chinese Investment in Europe in 2016.*, Merics, 2017. s. 4-9.

Wykres 19 – Zestawienie procentowe chińskich inwestycji z podziałem na poszczególne regiony Europy.

Źródło: Merics (03.03.2019).

Chińskie przedsiębiorstwa inwestowały dotychczas głównie w Europie Zachodniej¹²⁰, w szczególności w Wielkiej Brytanii (70 mld USD przy 227 transakcjach), która pomimo niepewności związanych z planowanym opuszczeniem Unii Europejskiej (Brexitem), nadal uważana jest za jedno z najważniejszych centrów finansowych na świecie. W Szwajcarii z kolei w roku 2018 zakończono transakcję przejęcia Syngenty przez ChemChina za kwotę 46 mld USD, co stało się największym wartościowo przejęciem przez chiński podmiot gospodarczy¹²¹. We Włoszech do 2017 roku zainwestowano 31 mld USD, z czego 7,7 mld USD przeznaczono na zakup Pirelli – przedsiębiorstwa produkującego opony. Pirelli zostało przejęte przez ChemChina, która pozyskała finansowanie m.in. z China Silk Road Fund, odpowiedzialnego za udzielanie finansowania na projekty związane z projektem Nowego Jedwabnego Szlaku. Z kolei w Niemczech zakończono 225 transakcji opiewających łącznie na 20,3 mld USD, spośród których do najbardziej znaczących należały wykupienie udziałów w spółce Daimler o wartości ok. 9 mld USD oraz przejęcie KUKA AG za ponad 5 mld USD przez firmę Midea. Przejęcie KUKA AG zasługuje na uwagę, ponieważ jest to przedsiębiorstwo operujące w branży robotyki. W dokumencie Made in China 2025 pokazującym kierunek rozwoju chińskiej gospodarki, jednym z ważniejszych sformułowanych celów jest osiągnięcie statusu lidera w branżach z zakresu nowoczesnych

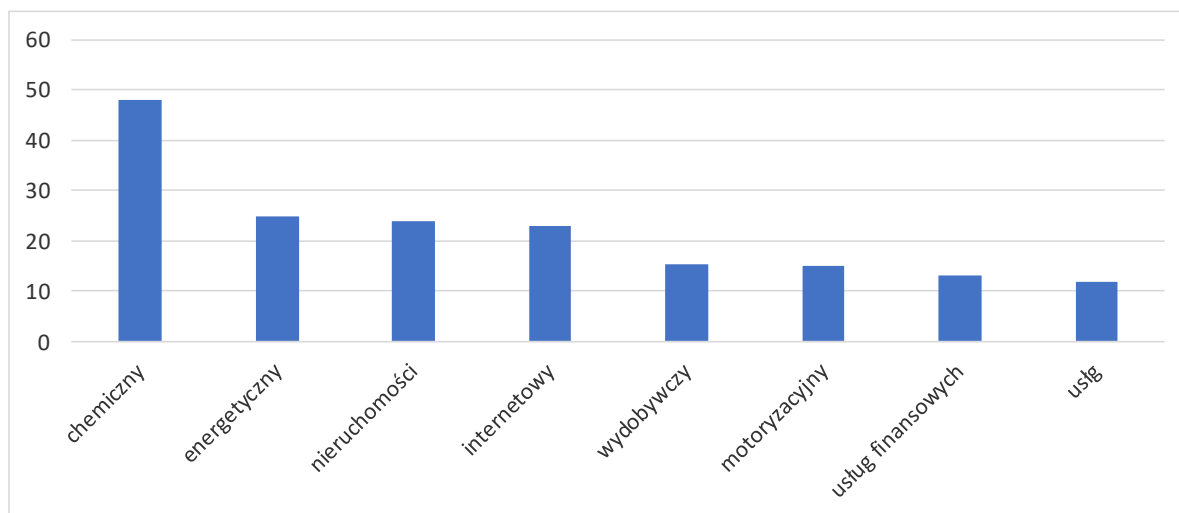
¹²⁰ Ibidem s.10

¹²¹ Le Corre P., *On Chinese Investment and Influence in Europe*, Carnegie Endowment for International Peace., 2018. (03.03.2019).

technologii, takich jak sztuczna inteligencja, czy właśnie robotyka. Przejęcie KUKA AG nie tylko pozwoliło na zwiększenie obecności na rynku niemieckim, ale również na poznanie technologii, które mogą przybliżyć Chiny do osiągnięcia statusu lidera nowoczesnych technologii. Ponadto w Grecji w 2016 roku, firma China Ocean Shipping Company (Cosco) przejęła 67% udziałów w Porcie Pireus, który ma służyć jako najważniejszy chiński port w Europie Południowej. W Portugalii, chińska firma CTG wykupiła wówczas 26% udziałów w Energias de Portugal (EDP) – jednej z największych w Europie i czołową portugalską firmą energetyczną, Fosun Group przejęła kontrolę nad Fidelidade – największym portugalskim ubezpieczycielem oraz nad Banco Comercial Portugales S.A. (właścicielem m.in. polskiego Banku Millennium SA), a State Grid Corporation wykupił część udziałów w Redes Energeticas Nacionais SA – czołowym portugalskim dystrybutorze energii¹²².

Ogółem, transakcje inicjowane przez chińskie przedsiębiorstwa wspierane finansowo przez chińskie banki stanowiły ok. 65% transakcji ogółem na kontynencie europejskim. Wydaje się również, że Chiny dywersyfikują docelowe branże inwestycyjne w Europie. Na wykresie 20 zaprezentowano wartość chińskich inwestycji w Europie w latach 2008-2017 w wymienionych sektorach gospodarczych.

Wykres 20 - Wartość chińskich inwestycji w Europie w latach 2008-2017 w wybranych sektorach gospodarczych (mld USD).

Źródło: Bloomberg (04.03.2019).

Najwięcej transakcji miało miejsce w branżach: chemicznej (48,8 mld USD), energetycznej (25,9 mld USD), nieruchomości (23,9 mld USD) oraz wydobywczej (23,1 mld USD).

¹²² *Comparing Chinese Investment into North America and Europe.*, Baker McKenzie, 2017. s.6-30.

USD). Na wykresie przybliżono jedynie sektory, których wartość inwestycji przekroczyła 10 mld USD. Chiny inwestowały ponadto w m.in. branże: produkcyjną (8,6 mld USD), energii odnawialnej (8,6 mld USD), detaliczną (8,3 mld USD) czy rozrywkową (7,8 mld USD).

Ponadto, chińskie przedsiębiorstwa realizują liczne inwestycje greenfield oraz projekty infrastrukturalne. Chiński kapitał współfinansuje inwestycje na terenie Europy; China General Nuclear Power Group ponosi 1/3 wydatków związanych z budową elektrowni atomowej Hinkley Point C w Wielkiej Brytanii, a chiński deweloper Dalian Wanda Group, wspólnie z francuskim Auchan, będzie odpowiedzialny za budowę EuropaCity - centrum handlowego pod Paryżem o powierzchni 800 tys. m² połączonego z parkiem rozrywki. Koszt tej inwestycji szacuje się na 3,4 mld USD¹²³.

3.1.2. Działalność chińskich banków w Europie Zachodniej

Nie tylko chińskie przedsiębiorstwa zaznaczają swoją obecność w Europie coraz bardziej znacząco. Chińskie banki działają podobnie, z uwagi na zamiar internacjonalizacji waluty RMB oraz integrację przedstawicieli chińskiego sektora bankowego z globalnym rynkiem finansowym. Udział RMB w rezerwach walutowych banków centralnych rośnie, co zostało pokazane w tabeli 12.

Tabela 12 – Udział poszczególnych walut w rezerwach walutowych banków centralnych.

	2015		2016		2017		2018	
Waluta	Wartość (mld USD)	Udział %	Wartość (mld USD)	Udział %	Wartość (mld USD)	Udział %	Wartość (mld USD)	Udział %
USD	4374,07	64,16%	5052,94	63,96%	6280,61	62,72%	6631,09	61,94%
EUR	1345,06	19,73%	1559,26	19,74%	2019,24	20,16%	2192,11	20,48%
RMB	0	0,00%	84,51	1,07%	123,47	1,23%	192,54	1,80%
JPY	274,77	4,03%	332,77	4,21%	491,01	4,90%	532,8	4,98%
GBP	331,38	4,86%	349,33	4,42%	454,12	4,53%	480,83	4,49%
AUD	131	1,92%	146,12	1,85%	180,01	1,80%	180,82	1,69%
CAD	127,65	1,87%	160,83	2,04%	202,8	2,03%	208,71	1,95%
CHF	19,77	0,29%	13,73	0,17%	18,09	0,18%	16,59	0,15%
Pozostałe	213,32	3,13%	201,15	2,55%	244,69	2,44%	269,97	2,52%

Źródło: Międzynarodowy Fundusz Walutowy (04.03.2019).

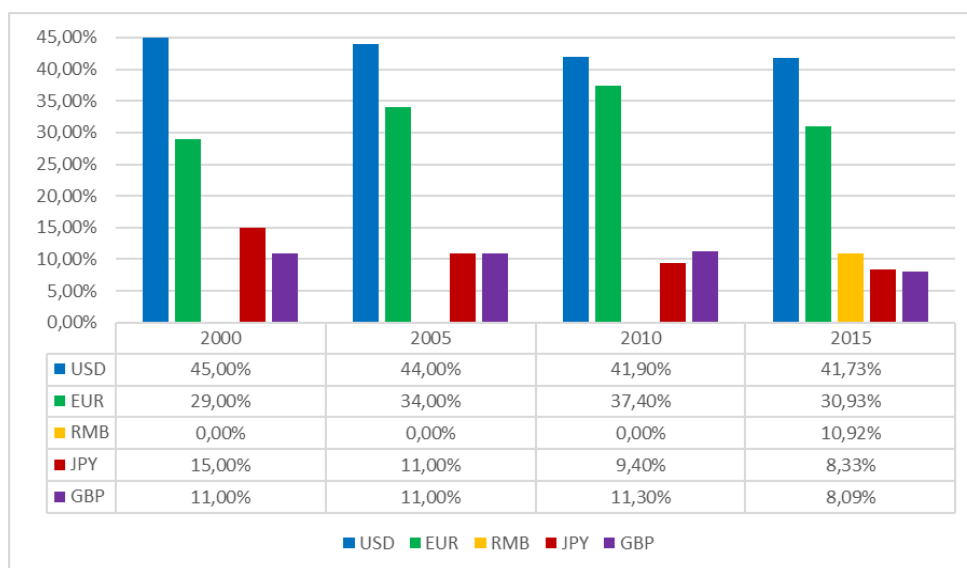
W latach 2015-2018, waluta RMB zwiększyła swój udział w światowym koszyku rezerw walutowych z poziomu 0% do 1,8%, co jest największym wzrostem w podanym okresie czasu spośród wszystkich głównych walut. Zwiększenie udziału waluty RMB miało miejsce kosztem amerykańskiego USD, którego udział w podanym okresie spadł o 2,2 p.p. do

¹²³ Cole M., *Wanda confirms investment in \$3.4B French leisure destination.*, Mingtiandi, 2016. (04.03.2019).

poziomu 61,94%. Warto zwrócić także uwagę na rosnące znaczenie walut azjatyckich; chiński RMB z waluty nieużywanej w rezerwach walutowych zajmuje obecnie 6 miejsce w koszyku, natomiast japoński JPY w podanym okresie czasu zwiększył swój udział w koszyku o 0,95 p.p., wyprzedzając brytyjski GBP i awansował tym samym z czwartego na trzecie miejsce.

Momentem przełomowym w internacjonalizacji waluty RMB był 1 października 2016 roku, kiedy dodano ją do koszyka SDR (Special Drawing Rights) – zagranicznych aktywów rezerwowych tworzonych przez International Monetary Fund (Międzynarodowy Fundusz Walutowy) i przydzielane jego krajom członkowskim. Chiński RMB stał się tym samym piątą oficjalną światową walutą rezerwową, co skutkuje znacznym zwiększeniem możliwości pozyskiwania kapitału na światowym rynku finansowym. Na wykresie 21 zostały przedstawione struktury koszyka SDR na przestrzeni lat – 2015 rok uwzględnia udział RMB w koszyku SDR.

Wykres 21 – Struktura koszyka SDR na przestrzeni lat.

Źródło: Międzynarodowy Fundusz Walutowy (05.03.2019).

Każda z czterech wyżej analizowanych walut (USD, EUR, JPY, GBP) utraciła część udziału w koszyku na rzecz RMB. Największy spadek udziału (o 6,5 p.p.) zanotowała w okresie 2010-2015 waluta euro. Na uwagę zasługuje fakt, że wraz z momentem ogłoszenia wprowadzenia RMB do koszyka SDR, jej udział jest wyższy niż brytyjskiego GBP oraz japońskiego JPY, co pokazuje ważną rolę gospodarki chińskiej w gospodarce światowej oraz

światowym handlu¹²⁴. Ponadto, z uwagi na przewidywany wzrost liczby transakcji transgranicznych z udziałem chińskich podmiotów w walucie RMB, system SWIFT dostosowuje się stopniowo do specyfiki chińskiego systemu bankowego upraszczając dostęp dla chińskich instytucji rynku finansowego. Chiny rozwijają jednak własny system płatności międzynarodowych – CIPS, który umożliwia bezpośrednie transakcje transgraniczne w RMB bez konieczności otwierania kont Nostro. Dzięki temu czas transakcji oraz koszty operacji maleją. Do systemu CIPS stopniowo przyłączają się kolejne banki, zarówno chińskie, jak i zagraniczne¹²⁵.

Wprawdzie pierwszym przejawem obecności chińskiej bankowości w Europie było co prawda otwarcie przedstawicielstwa Bank of China w Londynie w 1929 roku, jednak dopiero po kryzysie finansowym z lat 2007-2008 oraz implementacji „Going out policy” nastąpiło wzmożenie obecności przedstawicieli chińskiego sektora bankowego¹²⁶. Obecnie w Europie operują dziesiątki oddziałów i przedstawicielstw chińskich banków. Cztery największe chińskie banki mają ich 55, z czego Bank of China – 24, Industrial and Commercial Bank of China – 16, China Construction Bank – 12, a Agricultural Bank of China – 3. Najwięcej spośród nich znajduje się w Luksemburgu, na terenie którego działają nie tylko placówki czołowych ośmiu chińskich banków, ale również ich główne europejskie centra¹²⁷. Kluczowe europejskie miasta dla chińskich przedstawicieli sektora bankowego to również Londyn (swoje oddziały ma tam 6 banków) oraz Frankfurt (5 banków)¹²⁸. Zarówno Luksemburg, Londyn, jak i Frankfurt pełnią rolę najważniejszych ośrodków finansowych w Europie, toteż wybór tych miejsc do prowadzenia działalności gospodarczej i operacji bankowych nie jest zaskoczeniem. Ponadto Wielka Brytania oraz Niemcy to kraje, w których chińskie podmioty gospodarcze zainwestowały ponad 90 mld USD, a w Luksemburgu za kwotę 1,8 mld USD przejęto niemal 90% udziałów Banque Internationale a Luxembourg (jeden z czołowych luksemburskich banków) przez chiński China’s Legend Holdings¹²⁹.

W Europie, chińskie banki funkcjonują głównie na dwa sposoby (dual presence). Mają one założony oddział banku-matki, dzięki któremu są w stanie operować środkami finansowymi poza terytorium Chin, posiadając przy tym credit rating banku-matki, a także zakładają filie z tzw. paszportem europejskim, który umożliwia prowadzenie działalności we

¹²⁴ Gruszecki T., *Juan wychodzi z cienia, wchodzi do koszyka SDR.*, Obserwator Finansowy., 2016. (05.03.2019).

¹²⁵ www.pl.sputniknews.com/gospodarka/201810018892225-SWIFT-po-chinsku/ (05.03.2019).

¹²⁶ He Y., *China’s banks in London.*, Centre for the Study of Financial Innovation, 2013. s.10-19.

¹²⁷ *Luxembourg to welcome 2 more Chinese banks*, Luxembourg Times, 2016. (05.03.2019).

¹²⁸ www.real-time-cny.com/city/london.html (05.03.2019).

¹²⁹ Zhu J., *China’s Legend buys Luxembourg’s BIL Bank for \$1.8 billion in landmark European expansion*, Reuters, 2017. (05.03.2019).

wszystkich krajach Unii Europejskiej przy braku konieczności zakładania nowych oddziałów¹³⁰.

Podstawową działalnością chińskich banków w Europie jest bankowość korporacyjna, a kluczowymi klientami są zarówno europejskie przedsiębiorstwa mające powiązania z Chinami, jak i chińskie przedsiębiorstwa działające lub planujące wejście na rynek europejski. Głównymi usługami świadczonymi przez chińskie banki były pożyczki konsorcjalne (syndicated loan), w ramach których dwóch lub więcej pożyczkodawców udziela pożyczkobiorcy finansowania o różnej kwocie, na różnych warunkach. W ten sposób duża inwestycja mogła być sfinansowana przez różne podmioty gospodarcze przy jednoczesnej dywersyfikacji ryzyka. Istotną część operacji bankowych stanowiło też finansowanie projektowe (project finance), którego istotą jest udzielenie długoterminowego finansowania na znaczne projekty infrastrukturalne.

Chińskie banki również dywersyfikują swoją działalność poprzez coraz większe zaangażowanie w emisje zielonych obligacji (green bonds), których celem jest finansowanie projektów i inwestycji związanych ze środowiskiem. W 2017 roku wartość zielonych obligacji wyemitowanych na rynki zagraniczne osiągnęła wartość 6,6 mld USD, z których 69% nominowana była w walucie euro. Do najbardziej znaczących emitentów zaliczają się: Bank of China, Industrial and Commercial Bank of China oraz China Development Bank¹³¹.

Chińskie banki oferują również usługi w ramach bankowości detalicznej, jednak z uwagi na stosunkowo niewielką liczbę oddziałów i placówek w porównaniu do banków krajowych, są one kierowane do przebywających obecnie w Europie obywateli Chin. W związku jednak z przyrostem liczby obywateli Chin w Europie, bankowość detaliczna może mieć coraz większe znaczenie w działalności operacyjnej chińskich banków. Liczba obywateli Chin mieszkających w Europie wynosiła ok. 940 tys. w 1998 roku, 10 lat później (w 2008 roku) zwiększyła się ponad dwukrotnie do 2,1 mln, a na koniec 2018 roku wynosiła ok. 2,8 mln¹³².

Dynamiczny wzrost obecności chińskiego sektora bankowego w Europie ma miejsce w tym samym czasie co ograniczanie obecności europejskich banków na rynkach zagranicznych. Obecnie banki europejskie koncentrują się w znacznym stopniu na krajowych gospodarkach, co ma odzwierciedlenie w wolumenie transgranicznych przepływów kapitału (cross-border capital flows), które spadły o 65% od 2007 roku. Równocześnie, cztery

¹³⁰ *Luxembourg: China's inroads into European banking.*, Luxembourg Herald, 2018. (06.03.2019).

¹³¹ *China green bond market*, Climate Bonds Initiative, 2017. s. 3-14.

¹³² Latham K., Wu B., *Chinese Immigration into the EU: New trends, Dynamics and Implications.*, European China Research and Advice Network., 2013. s. 36-37.

największe chińskie banki zwiększyły wartość posiadanych aktywów zagranicznych aż czterokrotnie.¹³³ W samym 2016 roku wartość udzielonych kredytów poza terytorium Chin wzrosła o 22% w Industrial and Commercial Bank of China, o 31% w China Construction Bank oraz o 11% w Bank of China, co przekłada się na wzrost wartości o ponad 29 mld USD w każdym z trzech banków. Taki wzrost był możliwy w dużej mierze za sprawą finansowania inwestycji w ramach Nowego Jedwabnego Szlaku, na który jedynie do 2016 roku Bank of China przeznaczył 60 mld USD¹³⁴.

3.2. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Europie Środkowo-Wschodniej

W Europie, Chiny swoje zagraniczne inwestycje realizują przede wszystkim w Niemczech, Wielkiej Brytanii oraz we Francji, gdzie regularnie jest przeprowadzanych ok. 40%-60% chińskich inwestycji. Region Europy Środkowo-Wschodniej (CEE) odpowiada jedynie za ok. 4-5% chińskich inwestycji ogółem. Współpraca Chin z krajami Europy Środkowo-Wschodniej zwiększyła się po latach światowego kryzysu finansowego (2007-2009) oraz implementacją „going out policy” przez Chiny, gdzie w wybranych krajach regionu chińskie inwestycje zagraniczne zwiększyły się kilkukrotnie. Kolejnym przełomowym momentem wzajemnych relacji między regionem Europy Środkowo-wschodniej a Chinami było zawiązanie inicjatywy „16+1” w 2012 roku, składającego się z 16 krajów Europy Środkowo-Wschodniej oraz Chin, której celem jest szeroko zakrojona współpraca zarówno gospodarcza, edukacyjna, jak i kulturowa¹³⁵. Rok później (2013 r.) ogłoszono natomiast projekt Nowego Jedwabnego Szlaku angażującego ponad 60 krajów stanowiących 60% światowej populacji i 40% światowego PKB, w tym 16 z regionu CEE: Polskę, Rumunię, Czechy, Słowację, Bułgarię, Węgry, Litwę, Łotwę, Estonię, Słowenię, Chorwację, Albanię, Serbię, Macedonię oraz Bośnię i Hercegowinę¹³⁶. Celem Nowego Jedwabnego Szlaku jest zacieśnienie współpracy gospodarczej poprzez budowę wielkich projektów infrastrukturalnych, z zamiarem zwiększenia wymiany handlowej oraz rozwoju

¹³³ Lund S., Windhagen E., *As European banks retreat from the World Stage, China is stepping up.*, Harvard Business Review, 2017 (06.03.2019).

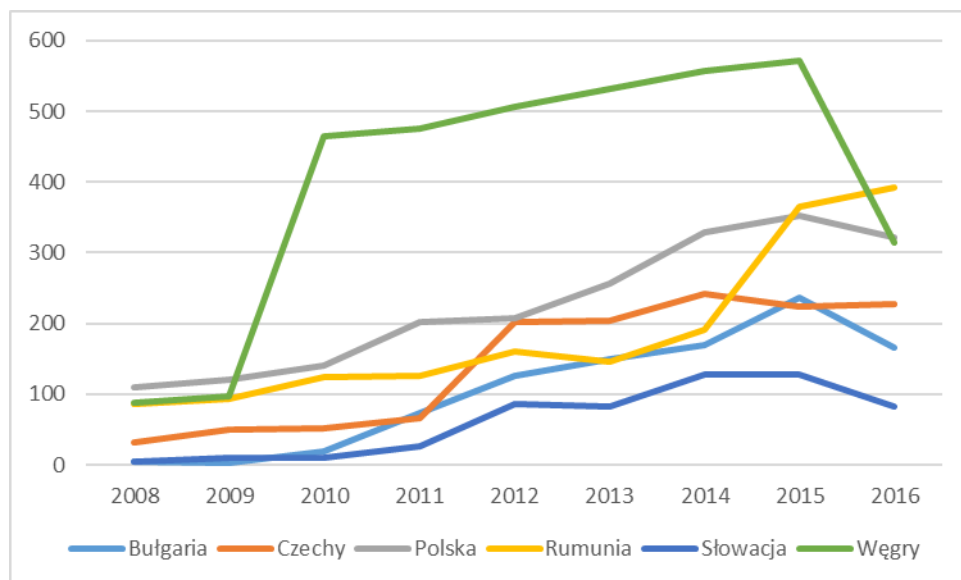
¹³⁴ Rogers J., *Stars of China | Lenders to the World.*, Global Finance, 2017.

¹³⁵ Góralczyk B., *China's interests in Central and Eastern Europe: Enter the Dragon.*, Sage Journals, 2017. (06.03.2019).

¹³⁶ www.topchinatravel.com/silk-road/one-belt-one-road.htm (06.03.2019).

gospodarczego¹³⁷. Z uwagi na liczną reprezentację krajów regionu CEE w projekcie Nowego Jedwabnego Szlaku, chińskie inwestycje w tych krajach znacznie wzrosły. Na wykresie 22 zaprezentowano wartość chińskich inwestycji w kluczowych krajach regionu CEE.

Wykres 22 – Wartość chińskich inwestycji w kluczowych krajach regionu CEE (mln USD).

Źródło: MOFCOM (06.03.2019).

Pomimo przejściowych spadków w ostatnich latach, wartość chińskich inwestycji w regionie CEE utrzymuje trend wzrostowy, z czego inwestycje w krajach przybliżonych na wykresie 20 (Bułgaria, Czechy, Polska, Rumunia, Słowacja, Węgry) stanowią ponad 80% inwestycji w regionie CEE (w Grupie Wyszehradzkiej ok. 67%)¹³⁸. Chińscy inwestorzy zwiększali swoją obecność w tej części Europy nie tylko z uwagi na zawarcie porozumienia „16+1” oraz projekt Nowego Jedwabnego Szlaku, w którym kraje regionu CEE mają istotne położenie geograficzne, ale również ze względu na niższe koszty pracy w porównaniu do Europy Zachodniej, wykwalifikowaną siłę roboczą oraz relatywnie wysoki potencjał gospodarczy¹³⁹. Chiny o wiele chętniej inwestują w krajach należących do Unii Europejskiej, ze względu na to że mają one o wiele łatwiejszy dostęp do rynków pozostałych czołowych europejskich krajów.

¹³⁷ Kuo L., Kommenda N., *What is China's Belt and Road Initiative?*, The Guardian., 2017. (06.03.2019).

¹³⁸ Zhang F., *Chinese Investment in Central and Eastern European countries: The analysis of EU factor.*, Centre for Economic and Regional Studies of the Hungarian Academy of Sciences – Institute of World Economics., 2018. s. 5-15.

¹³⁹ Elteto A., Szunomar A., *Chinese Investment and Trade – Strengthening ties with Central and Eastern Europe.*, International Journal of Business and Management, 2016. s. 5-20.

3.2.1. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych na Węgrzech

Jednym z najważniejszych partnerów dla Chin w regionie CEE są Węgry. Ten kraj, jako jedyny w regionie, wprowadził możliwość otrzymania specjalnej wizy rezydencjonalnej (residence visa) dla zagranicznych inwestorów spoza Unii Europejskiej przy dokonaniu inwestycji o określonej skali i wartości¹⁴⁰. Na Węgrzech również jest stosunkowo liczna mniejszość chińska (ok. 30 tys. obywateli) w porównaniu do pozostałych krajów regionu, a relacje gospodarcze były zacieśniane jeszcze przed przystąpieniem Węgier do Unii Europejskiej w 2004 roku. To sprawiło, że jeszcze w latach 2010-2015 Węgry były krajem, w którym Chiny inwestowały zdecydowanie najwięcej, a obecnie operuje w nim ok. 5 tys. chińskich przedsiębiorstw, do których należą m.in. Huawei, Orient Solar, Lenovo czy ZTE. Największe chińskie inwestycje na Węgrzech zaprezentowano w tabeli 13.

Tabela 13 – Największe inwestycje chińskie na Węgrzech w latach 2004-2017 (mln USD).

Chińskie przedsiębiorstwo	Sektor	Forma inwestycji	Rok rozpoczęcia inwestycji	Wartość inwestycji (mln USD)
Yanfeng Automotive Interiors	motoryzacyjny	Greenfield	2004	28
Huawei	technologiczny (ITC)	Greenfield	2005	336
ZTE	technologiczny (ITC)	Greenfield	2005	17
Wanhua Group	chemiczny	Przejęcie	2010	1800
BYD	motoryzacyjny	Greenfield	2016	22
China-CEE Fund	telekomunikacja	Przejęcie	2017	224

Źródło: IFRI (06.03.2019).

Wysoka wartość węgierskich inwestycji związana jest z przejęciem węgierskiej spółki Borsodchem przez chińską spółkę Wanhua Group, która jest największą zakończoną transakcją zawartą przez chińskich inwestorów w regionie CEE, a także za sprawą przejęcia spółki Invitel przez China-CEE Fund. Oba kraje zawarły również liczne bilateralne porozumienia gospodarcze. Do kluczowych można zaliczyć wykonanie połączenia kolejowego z centrum Budapesztu do tamtejszego lotniska, utworzenie China-CEE Fund za kwotę 500 mln USD przy 30 mln USD wkładu ze strony węgierskiej, a także otwarcie linii kredytowej pomiędzy China Development Bank a Ministerstwem Gospodarki na Węgrzech

¹⁴⁰ Szunomar A., *Chinese FDI in Central and Eastern Europe. An overview of factors motivating Chinese MNEs in the CEE region.*, Institute of World Economics, 2018. s. 5-10.

(Hungarian Ministry of National Economy) na kwotę ok. 1,1 mld USD¹⁴¹. Kolejnym znaczącym przedsięwzięciem jest projekt modernizacji linii kolejowej na trasie Budapeszt-Belgrad we współpracy z Serbią. To umożliwi sprawniejsze połączenie pomiędzy greckim portem w Pireusie (przejęty przez chińskich inwestorów) a krajami Europy Zachodniej, które wciąż są głównymi partnerami Chin w Europie. Pomimo wyraźnego spadku wartości chińskich inwestycji na Węgrzech, można spodziewać się utrzymania trendu wzrostowego w przyszłości, z uwagi na politykę „Otwarcia na wschód” (Opening to the East policy) prowadzonej przez rząd węgierski¹⁴².

3.2.2. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Czechach

Kolejnym ważnym graczem w regionie CEE są Czechy, które zawarły z Chinami liczne porozumienia oraz umowy inwestycyjne opiewające na ok. 8,3 mld USD na okres 2016-2020. Przez to, Chiny stały się jednym z pięciu największych zagranicznych inwestorów w Czechach. Za największe projekty inwestycyjne oraz transakcje prowadzone na terenie Czech odpowiada China Energy Company Limited (CEFC) – konglomerat finansowy operujący m.in. w sektorze energetycznym, logistycznym, lotniczym, nieruchomości oraz turystyki. Od momentu założenia przedstawicielstwa w Pradze w 2015 roku, CEFC wykonała następujące inwestycje:

- 1) przejęcie 9,9% udziałów w czeskiej J&T Financial Group z perspektywą zwiększenia udziałów do 50% za kwotę ok. 1,1 mld USD,
- 2) przejęcie 49,9% udziałów w Travel Service – największych prywatnych czeskich linii lotniczych za ok. 51,5 mln USD,
- 3) nabycie Florentinium – nowoczesnego kompleksu nieruchomości na terenie Pragi – za ok. 317 mln USD od Penta Group,
- 4) przejęcie 90% udziałów agencji turystycznej Invia.cz za ok. 95 mln USD,
- 5) nabycie dwóch pięciogwiazdkowych hoteli: Mandarin Oriental Pragu, e oraz Le Palais Art. Hotel Prague,
- 6) przejęcie klubu sportowego Slavia Praha (mistrz kraju z 2017 roku) wraz ze stadionem.

¹⁴¹ Szunomar A., *Driving forces behind the international expansion strategies of Chinese MNEs.*, Centre for Economic and Regional Studies of the Hungarian Academy of Sciences – Institute of World Economics., 2017. s. 4-16.

¹⁴² *Chinese Investment in Europe: A country-level approach.*, European Think-tank Network on China., 2017. s. 75-81.

Jak więc można zauważyć, CEFC nie koncentruje się na jednym sektorze gospodarczym, tylko nabywa udziały różnych firm z niezwiązanych ze sobą branż. Z uwagi jednak na fakt, że liczba chińskich turystów w Czechach dynamicznie rośnie, znaczące inwestycje w branżę turystyczną przez CEFC (kupno hoteli oraz większościowych udziałów w agencji turystycznej oraz linii lotniczych), a także uruchomienie czterech bezpośrednich połączeń lotniczych z Czech do Chin, wydawać się może, że na chwilę obecną oba kraje zamierzają współpracować ze sobą w dziedzinie turystyki. Na terenie Czech powstają obecnie również projekty infrastrukturalne finansowane przez chińskich inwestorów, największym z nich jest założenie za 330 mln USD fabryk ekranów LED oraz LCD przez Changong Europe Electric.

3.2.3. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Rumunii

Natomiast chińskie inwestycje bezpośrednie w Rumunii stanowią jedynie ok. 1% bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Rumunii ogółem. Pomimo trendu wzrostowego chińskich inwestycji na terenie Rumunii oraz znacznej liczbie przedsiębiorstw finansowanych chińskim kapitałem (ok. 12 tys.), Chiny nie mają jeszcze statusu kluczowego partnera. Z chińskich przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą na terenie Rumunii, jedynie Huawei oraz ZTE mają w planach inwestycje przekraczające 100 mln USD. Do 2016 roku, Chiny inwestowały szczególnie w sektor energetyczny (ok. 330 mln USD), sektor technologiczny (220 mln USD) oraz motoryzacyjny (140 mln USD). Wynika to zarówno z rządowej pomocy finansowej (szczególnie w sektorze energii odnawialnej, gdzie ten rodzaj energii ma stanowić ok. 35% energii ogółem w Rumunii do roku 2030¹⁴³), obecnością klastrów przemysłowych i parków technologicznych, a także wykwalifikowaną siłą roboczą (zwłaszcza w sektorach technologicznym i motoryzacyjnym). Do 2010 roku w Rumunii, inwestycje chińskich przedsiębiorstw odbywały się przede wszystkim w formie greenfield, kiedy spółki jak China Tobacco International Europe, Yuncheng Plan Making, czy wspomniane Huawei oraz ZTE zakładały swoje przedstawicielstwa na terenie tego kraju. Jednak od 2011 roku, fuzje i przejęcia były dominującą formą inwestycji. Co więcej, chińskie przedsiębiorstwa nie przejmowały przedsiębiorstw rumuńskich w bezpośredni sposób, a zamiast tego nabywały większościowe udziały w spółkach zagranicznych, będące również obecne w Rumunii. Niemieckie przedsiębiorstwo z sektora motoryzacyjnego Quin, przejęte w 2015 roku, od 2003 roku było właścicielem hal produkcyjnych na terenie Rumunii. Przejęte w

¹⁴³ *Green energy producers propose 35% share of renewable energy in Romania by 2030.*, Romania Insider, 2018. (06.03.2019).

2016 roku amerykańskie przedsiębiorstwo KSS, również z sektora motoryzacyjnego, posiadało 3 fabryki na terenie Rumunii. Przejęcie amerykańskiej Smithfield Foods za 7,1 mld USD przez Wanzhou Group – największe zakłady mięsne na świecie – umożliwiło też uzyskanie kontroli nad rumuńskim Comtim (oraz polskich marek: Morliny, Krakus, Berlinki), a przejęcie włoskiego producenta opon Pirelli – przejęcie dwóch rumuńskich fabryk opon. Na terenie Rumunii będą również realizowane znaczące projekty infrastrukturalne, na które chińskie przedsiębiorstwa rozważają udzielanie finansowania. Do głównych projektów należą elektrownia węglowa Rovinari (ok. 1 mld USD), reaktory atomowe nr 3 i nr 4 elektrowni Cernavoda (ok. 7 mld USD) oraz elektrownia wodna Tarnita Lapustesti (ok. 1,5 mld USD). Według prognoz, liczba oraz wartość chińskich inwestycji na terenie Rumunii pozostanie w trendzie wzrostowym z uwagi na ważne położenie geograficzne w ramach projektu Nowego Jedwabnego Szlaku, relatywnie wysoki potencjał gospodarczy, a także ze względu na planowane projekty infrastrukturalne będące jednym z głównych form inwestycji chińskich przedsiębiorstw.

3.2.4. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych na Słowacji

Z kolei na Słowacji, chińskie przedsiębiorstwa dotychczas albo w tym kraju nie inwestowały, albo realizowały inwestycje w formie greenfield na poziomie kilku milionów USD¹⁴⁴. To się jednak zmieniło za sprawą porozumienia w sprawie przejęcia U.S. Steel Kosice przez chińskiego producenta stali He Steel za kwotę ok. 1,7 mld USD. Jest to o tyle znacząca inwestycja, że U.S. Steel Kosice jest trzecim co do wielkości pracodawcą na terenie Słowacji (zatrudnia 10 tys. pracowników). Jednak z uwagi na spadek popytu na stal w latach 2010-2012, sytuacja finansowa firmy znacząco się pogorszyła i była zmuszona zwolnić ponad 1 tysiąc pracowników. W następnych latach jej sytuacja finansowa uległa poprawie, co pomimo konieczności poniesienia wysokich nakładów na modernizację zakładu, zachęciło He Steel do złożenia propozycji nabycia spółki. Co ciekawe, chiński He Steel będący na rok 2017 drugim największym producentem stali na świecie, jest obecny również w Serbii, gdzie przejął U.S. Steel Smederovo zatrudniający 5 tys. pracowników.

3.2.5. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Bułgarii

Ostatnim krajem, na terenie którego realizowane są znaczące inwestycje z udziałem chińskiego kapitału jest Bułgaria. Podczas wizyty premiera Chińskiej Republiki Ludowej, Li

¹⁴⁴ Turai Z., *China in Central and Eastern Europe*, Center for European Policy Analysis, 2018. s. 4-12.

Keqiang, podpisano umowy pomiędzy Bułgarskim Bankiem Rozwoju (Bulgarian Development Bank) oraz Chińskim Bankiem Rozwoju (China Development Bank) na kwotę ok. 1,6 mld USD, a także umowę na sfinansowanie przez Chiny sześciu masowców (statków transportowych) za kwotę ok. 100 mln USD¹⁴⁵. China National Nuclear Corporation jest gotowa do sfinansowania w 30% elektrowni atomowej w Belene¹⁴⁶. Ponadto w Bułgarii budowana jest Saint Sofia – nowoczesny kompleks nieruchomości obejmujący m.in. hotele, powierzchnie biurowe, parki oraz centra handlowe za kwotę ok. 800 mln USD. Saint Sofia jest budowana zarówno przez Bulgarian Development Holdings Limited – bułgarskiego dewelopera, w którym większościowe udziały mają chińscy inwestorzy¹⁴⁷.

Poza inwestycjami w wyżej wspomnianych krajach, Chiny finansowały strategiczne projekty infrastrukturalne na terenie pozostałych państw członkowskich bloku 16+1, głównie w regionie Bałkanów. Pomiedzy czarnogóską miejscowością Bar a stolicą Serbii – Belgradem - budowana jest autostrada, finansowana ze środków chińskiego Exim Bank za kwotę ok. 1 mld USD. W Albanii finansowana jest część autostrady adriatyckiej (Adriatic Highway), w Bośni i Hercegowinie finansowana jest autostrada Banja Luka – Prijedor¹⁴⁸.

¹⁴⁵ Angelow G., *China has an interest in building the Belene NPP, a highway and a railway line to the Aegean Sea.*, Novinite, 2018. (06.03.2019).

¹⁴⁶ Stanev Y., *China steps up interest in Bulgarian nuclear power plant.*, Emerging Europe, 2018. (06.03.2019).

¹⁴⁷ Cheresheva M., *Bulgaria backs new Chinese "Smart City" near Sofia.*, Balkan Insight, 2017. (06.03.2019).

¹⁴⁸ www.ban1info.com (09.03.2019).

Rozdział 4. Aktywność chińskich podmiotów gospodarczych w Polsce w latach 2008-2017

4.1. Działalność chińskich podmiotów gospodarczych na terenie Polski

Chiny zwiększyły swoje inwestycje w regionie CEE w dużej mierze ze względu na projekt Nowego Jedwabnego Szlaku. Z uwagi na jego skalę, opracowano ranking Belt and Road Index (BARI), którego celem jest zestawienie krajów pod względem atrakcyjności do prowadzenia inwestycji w długim terminie. W BARI są brane pod uwagę następujące kryteria:

- 1) potencjał ekonomiczny (25%),
- 2) efektywność instytucjonalna (25%),
- 3) demografia (20%),
- 4) rozwój infrastruktury (15%),
- 5) dostęp do zagranicznych rynków (10%),
- 6) brak katastrof naturalnych (5%).

W rankingu liczącym 67 krajów, Polska znajduje się na 17 miejscu – drugim najwyższym (za Estonią) wśród czołowych krajów regionu CEE¹⁴⁹. Wybrane kraje z rankingu BARI zostały przedstawione w tabeli 14.

Tabela 14 – Wybrane kraje rankingu Belt and Road Index (BARI).

Miejsce	Nawa kraju	Wynik
1	Singapur	69,85
2	Katar	59,98
3	Zjednoczone Emiraty Arabskie	59,43
7	Estonia	55,42
17	Polska	51,59
18	Czechy	51,51
20	Litwa	51,19
21	Węgry	50,49
22	Łotwa	50,14
23	Słowacja	50,14
25	Słowenia	48,94
29	Czarnogóra	47,41

¹⁴⁹ *New Frontiers*, Knight Frank, 2018, s. 9-14.

35	Rumunia	45,63
36	Bułgaria	45,46
43	Macedonia	42,78
47	Mołdawia	41,06
52	Bośnia i Hercegowina	39,76
62	Ukraina	35,81
63	Białoruś	34,41

Źródło: *New Frontiers*, Knight Frank (09.03.2019).

Zdaniem ekspertów, wysoka pozycja Polski jest efektem szerokiej dostępności rynku dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz rozwoju infrastruktury. Polska jest również krajem o największej powierzchni oraz liczbie obywateli, a jej potencjał ekonomiczny w porównaniu do pozostałych krajów regionu CEE oceniany jest bardzo wysoko. Z uwagi na to, Polska zajmuje obecnie drugie miejsce pod względem wartości chińskich inwestycji w regionie CEE, ustępując jedynie Węgrom. Jednym z najbardziej znaczących projektów zrealizowanych na terenie Polski przez chińskich inwestorów, było połączenie kolejowe pomiędzy Łodzią a Chengdu w 2013 roku, które przyczyniło się do zwiększenia wolumenu wymiany handlowej o ok. 30% pomiędzy obydwoma krajami¹⁵⁰. Do pozostałych ważniejszych projektów infrastrukturalnych i greenfield należą:

- 1) finansowanie budowy kopalni Jan Karski przez China Coal wraz z australijską spółką Prairie Mining za ok. 630 mln USD,
- 2) budowa fabryki oświetlenia LED w Opolu przez Hongbo Clean Energy (ok. 120 mln USD),
- 3) budowa stacji elektroenergetycznej Gdańsk Przyjaźń przez Pinggao Group Company (ok. 25 mln USD),
- 4) wykonanie połączenia elektroenergetycznego pomiędzy Chełmem a Lublinem (ok. 150 mln USD)¹⁵¹.

Kluczową pozycję Polski w regionie CEE w kontekście relacji z Chinami potwierdzają również pozycje w handlu międzynarodowym. Polska jest najważniejszym partnerem handlowym w regionie CEE w 2017 roku w kategorii wartości importowanych dóbr i usług, a także zajmuje drugie miejsce w rankingu w kategorii wartości eksportowanych dóbr i usług, co zostało zaprezentowane w tabeli 15.

¹⁵⁰ *New Frontiers*, Knight Frank, 2018, s.33.

¹⁵¹ Derewienko E., *PSE: Pinggao Group wybuduje stację Gdańsk Przyjaźń*, Rynek Infrastruktury, 2015. (09.03.2019).

Tabela 15 – Wartość importowanych oraz eksportowanych dóbr i usług pomiędzy krajami regionu CEE a Chinami w 2017 roku.

Import (mln USD)		Eksport (mln USD)	
Polska	18 292	Czechy	2 395
Czechy	11 801	Polska	2 309
Węgry	6 285	Węgry	1 768
Rumunia	4 243	Słowacja	1 359
Słowacja	3 447	Rumunia	825
Słowenia	1 608	Bułgaria	713
Bułgaria	1 242	Słowenia	629
Litwa	922	Estonia	245
Chorwacja	792	Litwa	202
Estonia	771	Łotwa	151
Łotwa	494	Chorwacja	140

Źródło: Eurostat (11.03.2019).

Polska w głównej mierze importuje towary wysoko przetworzone (urządzenia elektroniczne, komputerowe, radiowe, telefoniczne) oraz materiały i artykuły włókiennicze¹⁵². Z kolei kluczowym towarem eksportowym Polski jest miedź, która stanowi ok. 30% całego eksportu z Polski do Chin. KGHM Polska Miedź to jeden z czołowych producentów miedzi w Europie, mający również swoje przedstawicielstwo w Szanghaju. Dalsze pozycje w eksporcie z Polski do Chin zajmują: urządzenia mechaniczne, urządzenia elektryczne oraz meble¹⁵³.

Znaczne zwiększenie poziomu inwestycji zagranicznych na terenie Polski skutkuje wzrostem liczby podmiotów gospodarczych z udziałem chińskiego kapitału. Na terenie Polski operuje ponad 750 takich podmiotów gospodarczych, co daje Chinom 10 miejsce pod względem liczby przedsiębiorstw spośród wszystkich krajów prowadzących działalność na terenie Polski¹⁵⁴. Spośród nich, niecałe 90 zatrudnia więcej niż 10 pracowników, a trzy spośród nich są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie: Peixin International Group (produkcja maszyn do wytwarzania artykułów higienicznych), JJ Auto CG (produkcja części do pojazdów oraz maszyn budowlanych) oraz Fenghua SoleTech (produkcja podeszw do butów sportowych i codziennych)¹⁵⁵.

¹⁵² Elteto A., Szunomar A., *Chinese Investment and Trade – Strengthening ties with Central and Eastern Europe.*, International Journal of Business and Management, 2016. s. 21-22.

¹⁵³ www.pekin.msz.gov.pl/pl/c/MOBILE/wspolpraca_dwustronna/wspolpracagospodarcza/wymianahandlowa/ (12.03.2019).

¹⁵⁴ *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2016 r.*, Główny Urząd Statystyczny, 2017. s. 15-22.

¹⁵⁵ www.gpw.pl/spolki (12.03.2019).

Największą dotychczasową inwestycją Chin na terenie Polski jest przejęcie przez China Everbright International od Abris Capital spółki Novago za ok. 140 mln USD w 2016 roku, jednego z kluczowych podmiotów z sektora przetwarzania odpadów. Jest to największa transakcja z branży ochrony środowiska w regionie CEE¹⁵⁶. Do znaczących transakcji zawartych przy udziale chińskich inwestorów na terenie Polski z zakresu fuzji i przejęć należą również:

- 1) przejęcie przez China Three Gorges od portugalskiego koncernu EDPR 49% udziałów farm wiatrowych w Polsce,
- 2) przejęcie przez Guangxi LiuGong Machinery Huty Stalowa Wola za kwotę 75 mln USD,¹⁵⁷
- 3) przejęcie kontroli przez chiński Tri Ring Group Corporation z branży motoryzacyjnej nad zatrudniającą ok. 2 tys. osób Fabryką Łożysk Tocznych w Kraśniku za ok. 75 mln USD,
- 4) przejęcie przez China Security & Fire firmy Konsalnet za ok. 120 mln USD,
- 5) przejęcie nieruchomości o wartości 15 mld USD od czołowej europejskiej spółki logistycznej Logisor przez China Investment Corporation, (na terenie Polski znajduje się 28 spośród tych nieruchomości i opiewają one na wartość 640 mln USD)¹⁵⁸.

Powyższe wielomilionowe inwestycje chińskich przedsiębiorstw na terenie Polski są finansowane m.in. przez chińskie banki prowadzące działalność w Polsce. Należą do nich: Industrial and Commercial Bank of China (ICBC), Bank of China (BOC) oraz China Construction Bank (CCB). Zajmują się przede wszystkim bankowością korporacyjną (udzielanie kredytów korporacyjnych oraz przyjmowanie depozytów korporacyjnych) oraz finansowaniem handlu. Przedstawiciele chińskiego sektora bankowego bezpośrednio zaznaczyli swoją obecność w Polsce poprzez udzielanie finansowania dla krajowych przedsiębiorstw. W ramach największych transakcji można wyróżnić:

- 1) udzielenie kredytu spółce Tauron na kwotę 1,6 mld USD (transakcja zawarta przez Industrial and Commercial Bank of China oraz 6 innych banków),
- 2) udzielenie kredytu przez Bank of China dla dewelopera Capital Park Group¹⁵⁹.

¹⁵⁶ *Przetwarzanie odpadów. Chińczycy przejęli Novago w Mławie.*, Money.pl, 2016. (13.03.2019).

¹⁵⁷ *Chińczycy kupili Hutę Stalowa Wola*, Dziennik Polski, 2012. (13.03.2019).

¹⁵⁸ Góralczyk B., *The Chinese are coming to Poland*, Financial Observer, 2017.

¹⁵⁹ Dziawgo T., *Ekspansja chińskich podmiotów gospodarczych szansą dla Polski*, Forsal, 2017.

Reasumując, pomimo tego że Europa jest kontynentem na terenie którego prowadzonych jest najwięcej chińskich inwestycji, to mają one miejsce głównie w Europie Zachodniej. Inwestycje w regionie CEE stanowią zaledwie ułamek wartości inwestycji największych europejskich gospodarek (Wielka Brytania, Niemcy, Francja). Z uwagi jednak na zawiązanie porozumienia 16+1, a także ze względu na projekt Nowego Jedwabnego Szlaku, region CEE jest coraz ważniejszy dla strony chińskiej¹⁶⁰. Szczególnie istotną rolę pełnią kraje należące do Unii Europejskiej, dzięki którym Chiny mają ułatwiony dostęp do rynku wspólnoty europejskiej. Chińskie inwestycje są znacząco zdywersyfikowane i obejmują takie sektory jak: energetyka, turystyka, transport, surowce naturalne, nowoczesne technologie czy usługi finansowe. Przyjmują one zarówno formę greenfield oraz fuzji i przejęć. Jednym z najbardziej kluczowych krajów w regionie CEE jest Polska, co jest odnotowane zarówno w wartości chińskich inwestycji, wartości wymiany handlowej oraz liczbie działających chińskich przedsiębiorstw. Polska jest też zestawiona na wysokim miejscu w rankingu BARI, co pokazuje korzystną perspektywę inwestycji na terenie Polski w długim okresie.

4.2. Badania własne

4.2.1. Cel i metoda badania

W ostatnich latach można było zaobserwować wzrost zarówno liczby oraz wartości chińskich inwestycji zagranicznych na terenie Polski. Z uwagi na program Nowego Jedwabnego Szlaku i kluczową rolę jaką odgrywa w nim Europa, a także na zawiązanie porozumienia „16+1” pomiędzy krajami regionu Europy Środkowo-Wschodniej (CEE) oraz Chin, można spodziewać się dalszego wzrostu chińskich inwestycji w regionie CEE oraz w Polsce. Kluczową rolę w tych inwestycjach pełnią chińskie banki, które sukcesywnie zwiększają swoją obecność w Europie, w tym w Polsce.

Dlatego też, za zasadne przyjęto sprawdzenie postrzegania zainteresowania chińskich banków przez studentów oraz absolwentów polskich uczelni wyższych, związanych z kierunkiem bankowość. Badanie zostało ograniczone do studentów oraz absolwentów bankowości, ze względu na to że są oni potencjalnymi oraz obecnymi pracownikami polskiego sektora bankowego.

¹⁶⁰ Kaczmarowski M., *Chiny-Europa Środkowo-Wschodnia: „16+1” widziane z Pekinu.*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 2015.

Badanie zostało przeprowadzone na grupie celowej studentów z wykorzystaniem metody ankiety elektronicznej. Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankietowy w języku polskim (załącznik 1), opracowany w „Formularze Google” i umieszczony w Internecie w mediach społecznościowych. Badanie główne zostało przeprowadzone w dniach 29 kwietnia - 15 maja 2019 roku i było poprzedzone badaniem pilotażowym przeprowadzonym w dniach 25-27 kwietnia 2019 roku. Pytania zostały sformułowane w możliwie najprostszy sposób, aby były zrozumiałe dla respondentów. Respondentom zadano 13 pytań zarówno jednokrotnego, jak i wielokrotnego wyboru, o charakterze otwartym, zamkniętym oraz półotwartym.

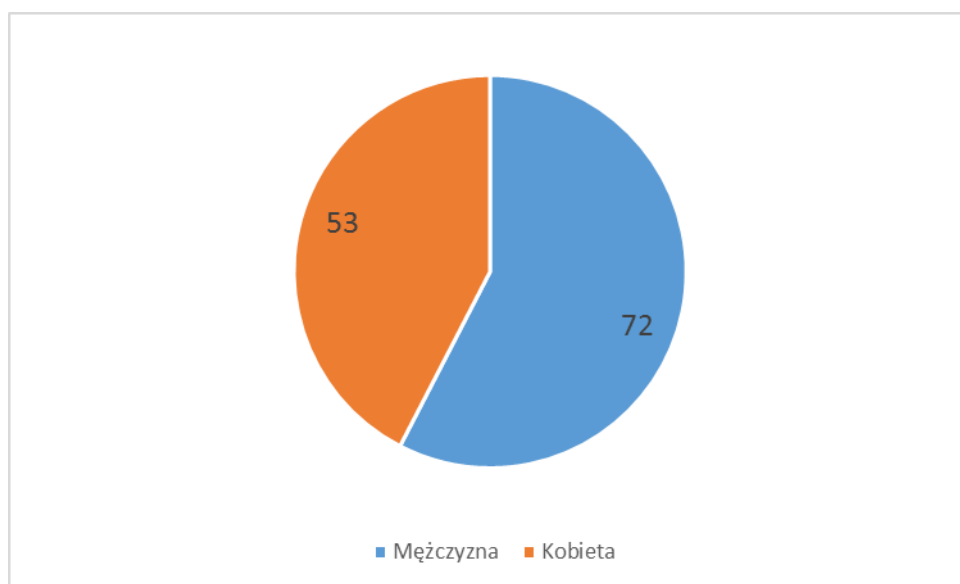
4.2.2. Charakterystyka próby badawczej

W badaniu ankietowym uczestniczyło 125 respondentów – studentów i absolwentów polskich uczelni wyższych związanych z kierunkiem bankowość. Próba ta nie może być postrzegana jako badanie reprezentatywne dla społeczności studentów, stąd wyniki nie mogą być ekstrapolowane na całą populację. Jednak z pewnością poznanie opinii studentów może być potraktowane jako wartościowe badanie na temat postrzegania chińskich banków przez badaną grupę społeczną.

Zdecydowaną większość ankietowanych stanowią studenci oraz absolwenci Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie (53 osoby). Wśród respondentów znajdują się również studenci oraz absolwenci takich uczelni wyższych jak: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (16 osób), Uniwersytet Warszawski, Akademia Leona Koźmińskiego, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Politechnika Warszawska, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytet Politechnika Koszalińska, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Uniwersytet SWPS oraz Politechnika Śląska.

Na wykresach 23-25 przedstawiono graficznie charakterystykę respondentów ze względu na wybrane kryteria.

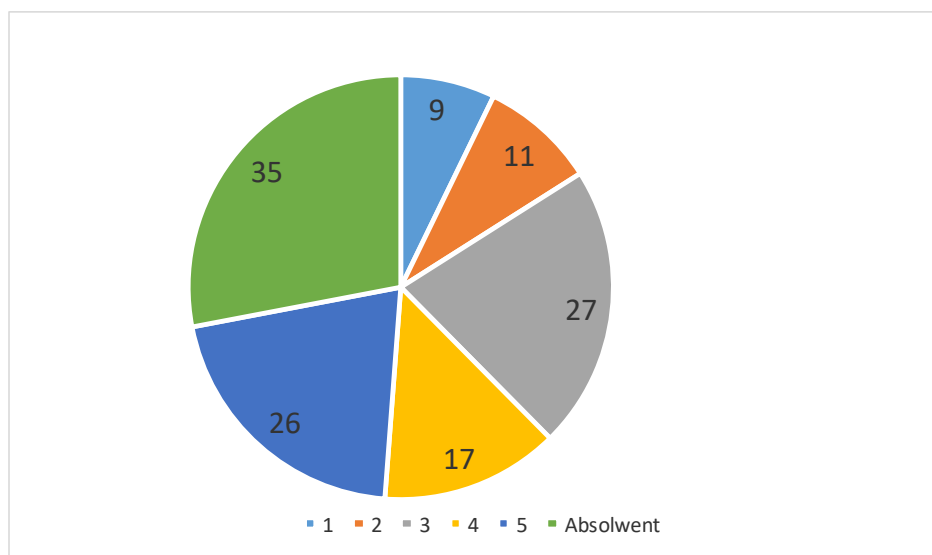
Wykres 23 – Charakterystyka respondentów ze względu na płeć.

Źródło: Badanie własne, N=125.

W przeprowadzonym badaniu, 72 respondentów (57,6%) to mężczyźni, a 53 respondentów (42,4%) to kobiety. Z tego wynika, że żadna z płci nie dominuje w przeprowadzonym badaniu.

Wykres 24 – Charakterystyka respondentów ze względu na rok studiów.

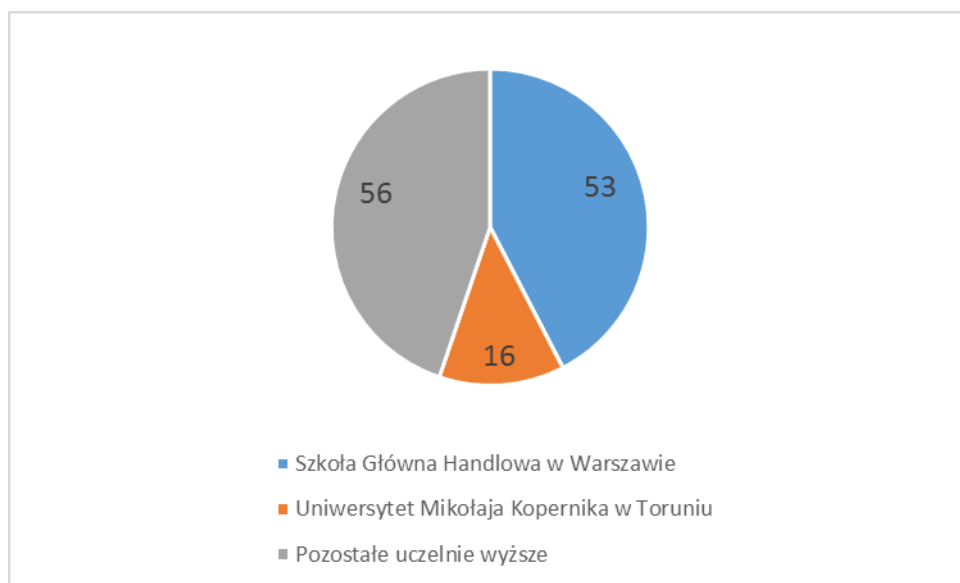

Źródło: Badanie własne, N=125.

Najliczniejszą grupą badanych są absolwenci (35 osób), którzy stanowią 28% ankietowanych. Następnie są to kolejno: trzeci rok studiów (27 osób; 21,6% badanych), piąty

rok studiów (26 osób; 20,8% badanych), czwarty rok studiów (17 osób; 13,6% badanych), drugi rok studiów (11 osób; 8,8% badanych) oraz pierwszy rok studiów (9 osób; 7,2% badanych). Warto podkreślić, że studenci każdego roku mają swoich przedstawicieli w badanej grupie, a najliczniej reprezentowane grupy studentów (trzeci i piąty rok studiów) są na ostatnich latach kolejno I stopnia (studia licencjackie) oraz II stopnia (magisterskie) studiów wyższych. Z uwagi na to, czekają ich poważne decyzje odnośnie ewentualnego kontynuowania studiów wyższych i zatrudnienia.

Wykres 25 – Charakterystyka respondentów ze względu na nazwę uczelni.

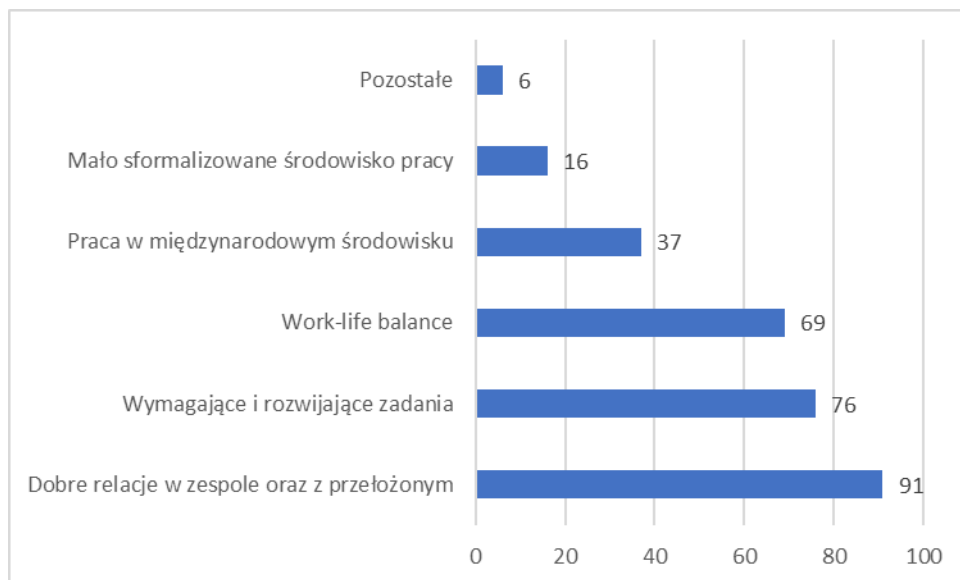

Źródło: Badanie własne, N=125.

Najwięcej przedstawicieli w badaniu mieli studenci oraz absolwenci Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie (53 osoby; 42,4% badanych). Relatywnie dużą grupę reprezentatywną miał również Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (16 osób, 12,8% badanych). Reszta uczelni wyższych była reprezentowana przez pojedynczych respondentów (od 1 do 5 osób).

4.2.3. Wyniki badania

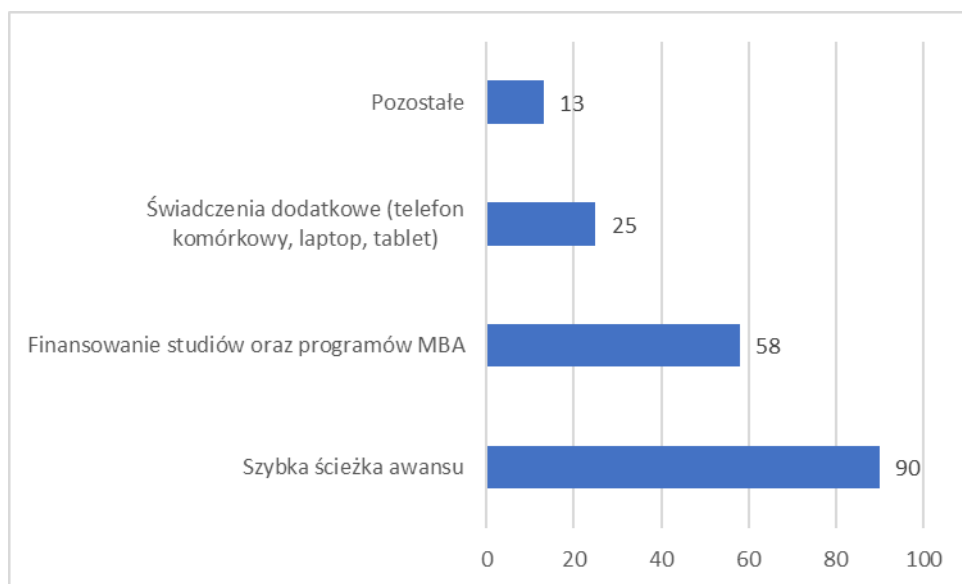
Wykres 26 – Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Co Twoim zdaniem jest kluczowe w kulturze korporacyjnej przedsiębiorstwa?”

Źródło: Badanie własne, N=125.

Najwięcej badanych jest zdania, że w kulturze korporacyjnej przedsiębiorstwa kluczowe są dobre relacje w zespole oraz z przełożonym (91 odpowiedzi; 72,8% badanych). W dalszej kolejności są to: wymagające i rozwijające zadania (76 odpowiedzi; 60,8% badanych) oraz work-life balance (69 odpowiedzi; 55,2% badanych). Znacznie mniej osób opowiedziało się za pracą w międzynarodowym środowisku (37 odpowiedzi; 29,6% badanych) oraz mało sformalizowanym środowiskiem pracy (16 odpowiedzi; 12,8% badanych). Pytanie umożliwiło również respondentom napisanie innych odpowiedzi, z czego skorzystało 6 badanych. Wskazali oni wynagrodzenie, prestiż stanowiska oraz pracę dopasowaną do ukończonego kierunku studiów.

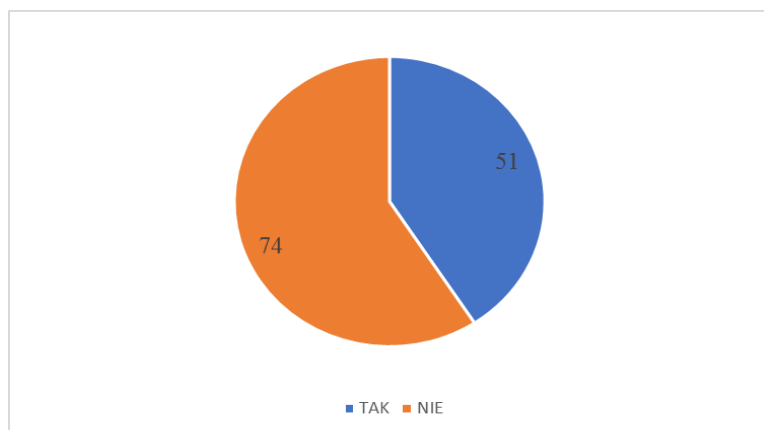
Wykres 27 – Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jakie Twoim zdaniem są ważne dodatkowe aspekty przy wyborze miejsca pracy?”

Źródło: Badanie własne, N=125.

Według badanych najważniejszym dodatkowym aspektem przy wyborze miejsca pracy jest szybka ścieżka awansu (90 odpowiedzi; 72% badanych). W dalszej kolejności są to: finansowanie studiów oraz programów MBA (58 odpowiedzi; 46,4% badanych) oraz świadczenia dodatkowe (25 odpowiedzi; 20% badanych). Pytanie umożliwiło również respondentom sformułowanie własnych odpowiedzi, z czego skorzystało 13 badanych. Wskazali oni na: poczucie spełnienia w pracy, dodatkowe szkolenia, pracę w młodym zespole oraz rozwój.

Wykres 28 – Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy pracujesz/zamierzasz podjąć zatrudnienie w banku?”

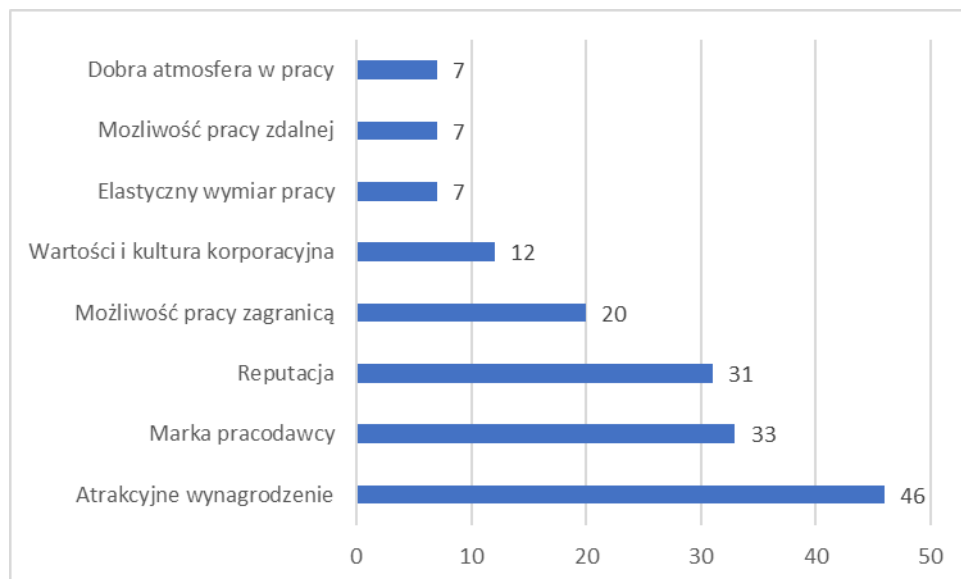

Źródło: Badanie własne, N=125.

Co ciekawe, aż 74 badanych (59,2% odpowiedzi) nie pracuje i nie zamierza podjąć zatrudnienia w banku. Może to być spowodowane faktem że, zdaniem respondentów, sektor bankowy nie spełnia oczekiwań studentów i absolwentów dotyczących dodatkowych aspektów przy wyborze miejsca pracy jak szybkiej ścieżki awansu czy finansowania studiów, ale również kluczowych aspektów do których należą: dobre relacje w zespole, rozwijające zadania, work-life balance, czy też mało sformalizowane stanowisko pracy.

Respondentom, którzy nie zamierzają rozwijać swojej dalszej kariery w bankowości zadano dodatkowe pytanie: „**Podaj argument przemawiający za tym, dlaczego nie chcesz podejmować pracy w banku**”. Do głównych argumentów należą: schematyczność i powtarzalność pracy, wysoka presja, znaczna hierarchia w miejscu pracy, przestarzałe zaplecze techniczne, wysoki poziom ograniczeń formalnych względem pracownika, trudność w pozyskiwaniu klientów, a także pesymistyczne perspektywy sektora bankowego (zwalnianie pracowników) oraz negatywne opinie znajomych którzy pracowali/pracują w banku.

Wykres 29 – Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jakie są główne powody przemawiające za pracą w sektorze bankowym?”

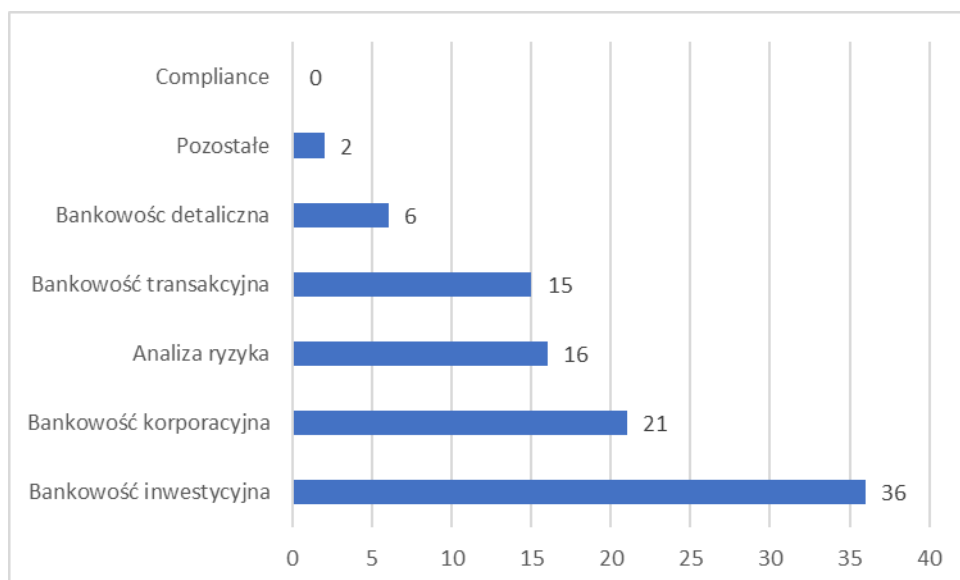

Źródło: Badanie własne, n=51.

Zdaniem ankietowanych, głównym powodem przemawiającym za pracą w sektorze bankowym jest atrakcyjne wynagrodzenie, które wskazało aż 46 badanych (90,2% odpowiedzi). W następnej kolejności są to marka pracodawcy (33 odpowiedzi; 64,7% badanych) i reputacja (31 odpowiedzi; 60,8% badanych), a także możliwość pracy za granicą

(20 odpowiedzi; 39,2% badanych). Wartości i kultura korporacyjna (12 odpowiedzi; 23,5% badanych), elastyczny wymiar pracy, możliwość pracy zdalnej oraz dobra atmosfera w pracy (wszystkie po 7 odpowiedzi; 13,7% badanych) znalazły się na dalszych pozycjach.

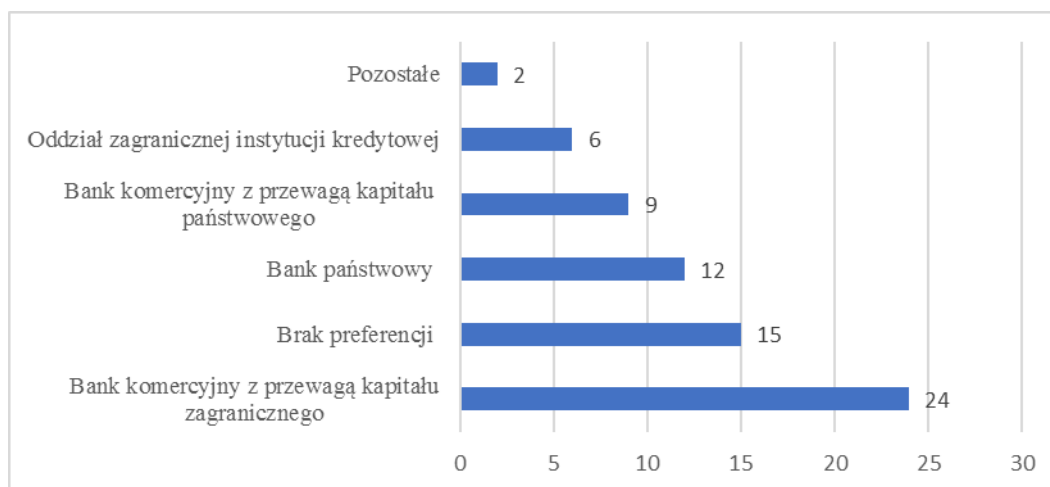
Wykres 30 – Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaki jest preferowany przez Ciebie obszar bankowości, w którym chciałbyś/chciałabyś podjąć pracę?”

Źródło: Badanie własne, n=51.

Dla większości badanych, którzy zamierzają podjąć pracę w banku, najbardziej atrakcyjnym obszarem bankowości jest bankowość inwestycyjna (36 odpowiedzi; 70,6% badanych). W następnej kolejności są to: bankowość korporacyjna (21 odpowiedzi; 41,2% badanych), analiza ryzyka (16 odpowiedzi; 31,4% badanych) oraz bankowość transakcyjna (15 odpowiedzi; 29,4% badanych). Znacznie mniej respondentów chciałoby pracować w bankowości detalicznej (6 odpowiedzi; 11,8% badanych), a obszar compliance nie wydawał się atrakcyjny dla żadnego respondenta. Pytanie to umożliwiło również ankietowanym napisanie własnych odpowiedzi, z czego skorzystało 2 badanych. Wpisali oni merchant banking oraz dział strategii.

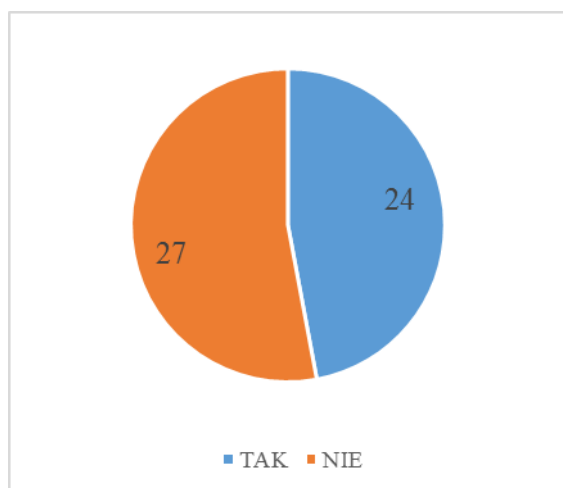
Wykres 31 – Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaki jest Twój preferowany typ banku jako miejsca pracy?”

Źródło: Badanie własne, n=51.

Respondenci najchętniej pracowaliby co prawda w banku komercyjnym z przewagą kapitału zagranicznego (24 odpowiedzi; 47,1% badanych), jednak znacząca część nie ma preferencji co do typu banku jako miejsca pracy (15 odpowiedzi; 29,4% badanych). W następnej kolejności respondenci zaznaczyli: bank państwowy z przewagą kapitału krajowego (12 odpowiedzi; 23,5% badanych), bank komercyjny z przewagą kapitału państwowego (9 odpowiedzi; 17,5% badanych) oraz na oddział zagranicznej instytucji zagranicznej (6 odpowiedzi; 11,8% badanych). Pytanie umożliwiło również respondentom napisanie własnych odpowiedzi, z czego skorzystało 2 badanych. Wpisali oni partner/pośrednik banku.

Wykres 32 – Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy chciałbyś/chciałabyś pracować w chińskim banku?”

Źródło: Badanie własne, n=51.

Badani wyrażający chęć pracy w sektorze bankowym, mają podzielone opinie dotyczące potencjalnego zatrudnienia w chińskim banku (27 odpowiedzi na NIE; 52,9% badanych oraz 24 odpowiedzi na TAK; 47,1% badanych). Może to być powiązane z odpowiedzią na poprzednie pytanie, w którym respondenci wykazywali chęć zatrudnienia w banku z przewagą kapitału zagranicznego, czy też brak jakichkolwiek preferencji.

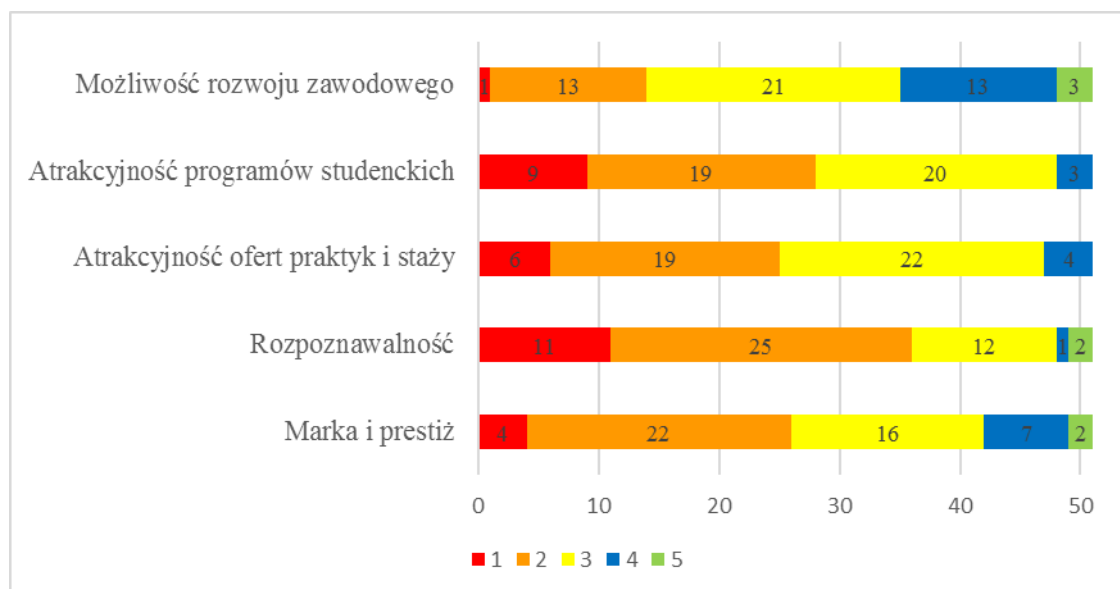
Badani zostali poproszeni o podanie uzasadnienia odpowiedzi na pytanie dotyczące gotowości do pracy w chińskim banku. Respondenci, którzy odpowiedzieli na pytanie twierdząco, uzasadnili swoją odpowiedź poprzez:

- 1) wzrost znaczenia Chin na arenie międzynarodowej,
- 2) zamiar poznania chińskiej kultury korporacyjnej,
- 3) dynamiczny rozwój chińskich banków.

Natomiast respondenci, którzy odpowiedzieli na pytanie przecząco, uzasadnili swoją odpowiedź poprzez:

- 1) brak zaufania,
- 2) brak długiej działalności na polskim rynku,
- 3) odmienną kulturę korporacyjną.

Wykres 33 – Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak postrzegasz banki chińskie względem banków amerykańskich i europejskich w skali od 1 do 5? (1 – bardzo słabo, 5 – bardzo dobrze)”

Źródło: Badanie własne, n=51.

Respondenci zostali poproszeni o przedstawienie postrzegania banków chińskich w relacji do amerykańskich i europejskich w kategoriach: rozwoju zawodowego, atrakcyjności programów studenckich, atrakcyjności ofert praktyk i staży, rozpoznawalności oraz marki i prestiżu. Z wyjątkiem możliwości rozwoju zawodowego, który został oceniony na zbliżonym poziomie pomiędzy bankami chińskimi a zachodnimi, banki chińskie są postrzegane wyraźnie gorzej od swoich odpowiedników. Banki chińskie nie są rozpoznawalne wśród studentów i absolwentów w Polsce, a także nie posiadają atrakcyjnych ofert praktyk i staży oraz programów studenckich.

4.2.4. Wnioski z badania

Przeprowadzone badania dostarczają materiału badawczego analizowanej grupy badawczej na temat postrzegania chińskich banków w Polsce. Grupa badawcza to studenci i absolwenci kierunków związanych z bankowością w polskich uczelniach wyższych. Są oni motywowani przede wszystkim przez dobre relacje w zespole, rozwijające zadania, work-life balance, a także szybką ścieżkę awansu. Sektor bankowy, zwłaszcza bankowość inwestycyjna, w której znacząca część respondentów zamierza podjąć pracę, cechuje się ponadprzeciętnym poziomem stresu oraz dłuższymi godzinami pracy w porównaniu do innych sektorów gospodarczych. To może służyć za przyczynę tego, że ponad połowa (59,2%) badanych nie zamierza podejmować zatrudnienia w banku. Z kolei respondenci niezainteresowani pracą w banku są też zdania, że praca w bankowości jest statyczna, i charakteryzuje się wysokim poziomem sformalizowania. Grupa badanych zainteresowana rozwojem kariery w kierunku bankowości, motywuje to przede wszystkim atrakcyjnym wynagrodzeniem, marką oraz reputacją, a do głównych obszarów zainteresowania należą wspomniana wcześniej bankowość inwestycyjna, bankowość korporacyjna, analiza ryzyka oraz bankowość transakcyjna. Respondenci zainteresowani pracą w bankowości, preferują pracę w banku komercyjnym z przewagą kapitału zagranicznego, ale często nie mają oni żadnych preferencji względem typu ich potencjalnego pracodawcy. Niemal połowa z nich (47,1%) wyraża zainteresowanie pracy w chińskim banku, argumentując to przede wszystkim wzrostem znaczenia gospodarki Chin na świecie oraz szybkim rozwojem chińskich banków. Jednak ponad połowa (52,9%), spośród badanych zainteresowanych pracą w bankowości, nie zamierza podejmować zatrudnienia w chińskim banku. Argumentują to brakiem zaufania oraz krótkim okresem działalności chińskich banków w Polsce. Chińskie banki są oceniane znacząco niżej, w porównaniu do banków zachodnich, w kontekście rozpoznawalności,

atrakcyjności ofert praktyk i programów studenckich oraz marki i prestiżu. Biorąc pod uwagę fakt, że chińskie banki będą coraz bardziej zaangażowane w działalność na rynku polskim, niskie oceny w tak kluczowych kwestiach przez przyszłych pracowników sektora bankowego powinny być zaadresowane. Co więcej, na końcu badania ankietowego, respondentom zainteresowanym pracą w sektorze bankowym zostało zadane dodatkowe pytanie dotyczące przekazania autorowi swoich przemyśleń i uwag w przedmiocie badania. Ta część została wypełniona przez 10 ankietowanych i została zdominowana przez sugestię, którą można uogólnić w następujący sposób: chińskie banki pomimo znaczącego wzrostu działalności na polskim rynku cały czas nie są znane. Studenci i absolwenci zainteresowani bankowością nadmieniali, że nie wiedzą czym banki chińskie w Polsce się zajmują. Dlatego też na podstawie przeprowadzonego badania można sformułować ogólny wniosek, że jeżeli banki chińskie zamierzają pozyskać w Polsce przyszłych specjalistów w zakresie bankowości do współpracy, muszą one być bardziej rozpoznawalne. Z punktu widzenia chińskich banków, warto rozważyć wprowadzenie i rozpowszechnienie programów staży, praktyk czy też konkursów dedykowanych właśnie dla studentów i absolwentów.

ZAKOŃCZENIE

Rola Azji w światowej gospodarce jest z roku na rok coraz bardziej znacząca. Według prognoz, w 2030 roku PKB Azji będzie stanowiło 35% światowego PKB (w 2010 roku było to 20%), a zdaniem banku Standard Chartered, już w 2020 roku Chiny mogą zyskać miano największej gospodarki świata wyprzedzając Stany Zjednoczone¹⁶¹. Chiny umacniają swoją pozycję na arenie międzynarodowej poprzez ambitny, angażujący ponad 60 krajów, projekt Nowego Jedwabnego Szlaku, którego kluczowym elementem są potężne inwestycje infrastrukturalne finansowane przez stronę chińską. Zdecydowanie najważniejszymi instytucjami zapewniającymi finansowanie są chińskie banki, które mają obecnie status największych instytucji na świecie według czołowych rankingów prowadzonych przez Forbes, Fortune czy The Banker. Jednocześnie, w drugiej dekadzie XXI wieku, Chiny znacząco zwiększyły swoje inwestycje w Europie, która stała się głównym partnerem gospodarczym Państwa Środka. Do europejskich krajów, w których Chiny inwestują najwięcej, należą czołowe kraje Europy Zachodniej jak Niemcy, Wielka Brytania czy Francja. Od 2015 roku w większym stopniu także kraje regionu Europy Środkowo-Wschodniej (CEE), również zaczęły napływać chińskie inwestycje. W Polsce w samym 2016 roku, wartość chińskich inwestycji była wyższa niż w ciągu poprzednich 15 lat razem wziętych, a liczba przedsiębiorstw z chińskim kapitałem (w tym banków) na terenie Polski systematycznie wzrasta. W pierwszym rozdziale dokonano oceny rozmiaru i potencjału gospodarczego Polski oraz Chin, a także porównano największe przedsiębiorstwa obu krajów. Z niniejszej analizy porównawczej wynika, że znacząca różnica pomiędzy analizowanymi krajami ma miejsce w sektorze bankowym, gdzie chińskie banki należą do największych na świecie. Biorąc pod uwagę kluczową rolę chińskiego sektora bankowego w finansowaniu chińskich inwestycji, należy przeanalizować jego główne wyzwania, w celu usprawnienia jego działania. Niniejszą analizę przeprowadzono w rozdziale drugim, gdzie przedstawiono funkcjonowanie chińskiego sektora bankowego oraz jego przedstawicieli, a także scharakteryzowano jego główne wyzwania. Sektor bankowy w Chinach ma ogromne rozmiary oraz działa relatywnie krótko w porównaniu do sektorów bankowych np. Stanów Zjednoczonych czy Europy Zachodniej. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wyzwania chińskiego sektora bankowego można zaadresować poprzez dywersyfikację posiadanych aktywów oraz szersze otwarcie na rynki

¹⁶¹ Martin W., *The US could lose its crown as the world's most powerful economy as soon as next year, and it's unlikely to ever get it back*, Business Insider, 2019.

zagraniczne w celu wymiany know-how i doświadczeń – niezwykle cennych dla chińskiego sektora bankowego. Najważniejsze wnioski z rozdziału trzeciego dotyczą coraz większej wagi Europy (w tym regionu CEE) dla chińskich inwestycji, rosnącej liczby chińskich banków w Europie, a także istotnego wzrostu znaczenia waluty RMB, zarówno w rezerwach walutowych banków centralnych, jak i w strukturze koszyka SDR. Z analizy przeprowadzonej w rozdziale czwartym wynika, że Polska jest kluczowym krajem pod względem gospodarczym w regionie CEE, a także uważana jest za atrakcyjne miejsce do prowadzenia inwestycji. Najważniejszą częścią czwartego rozdziału są badania własne, w których przeprowadzono badanie ankietowe wśród studentów i absolwentów polskich uczelni wyższych związanych z bankowością. Wykazano, że wśród badanej grupy respondentów sektor bankowy w Polsce nie cieszy się popularnością, a do głównych przyczyn należą: wysoka presja, powtarzalność zadań i duży poziom sformalizowania. Co więcej, ponad połowa ankietowanych zainteresowanych pracą w bankowości nie wyraża chęci zatrudnienia w banku chińskim. Do głównych powodów należą brak zaufania oraz krótki okres aktywności na rynku polskim. Ankietowani ponadto nie wiedzą czym chińskie banki w Polsce się zajmują, co również może decydować o braku zainteresowania podjęcia zatrudnienia w chińskim banku. Jeżeli bank chiński zamierza rozwijać swoją działalność na terenie Polski w długim okresie, potrzebuje do tego specjalistów znających realia krajowego rynku. W tym celu powinny być one o wiele bardziej rozpoznawalne i adresować główne aspekty wyboru miejsca pracy przez przyszłych przedstawicieli krajowego sektora bankowego.

Na podstawie przeprowadzonych analiz, zweryfikowano postawione we wstępie hipotezy. Pierwsza hipoteza dotycząca zwiększającej się obecności przedstawicieli chińskiego sektora bankowego w Europie oraz w Polsce została zweryfikowana pozytywnie, natomiast dwie kolejne hipotezy dotyczące rozpoznawalności chińskich banków w Polsce oraz postrzegania ich jako atrakcyjnych pracodawców zostały zweryfikowane negatywnie.

BIBLIOGRAFIA

Książki i artykuły

- 1) *2017 China Private Wealth Report; China Private Banking Industry: Steady Wins the Race*, Bain & Company, China Merchants Bank, 2017.
- 2) Adrian T., Jones B., *Shadow Banking and Market-Based Finance*, International Monetary Fund, 2018.
- 3) *Akcjonariusze BZWBK za fuzją z Kredyt Bankiem*, Forbes, 2014.
- 4) Anderlini J., *AgBank IPO officially the world's biggest*, Financial Times, 2010.
- 5) Angelow G., *China has an interest in building the Belene NPP, a highway and a railway line to the Aegean Sea*, Novinite, 2108.
- 6) *Asia-Pacific Wealth Report 2018*, Capgemini, 2018.
- 7) *Bank Zachodni WBK to już Santander Bank Polska. Co zmiana szyldu oznacza dla klientów?* Business Insider Polska, 2018.
- 8) Bradsher K., *Chinese bank is buying some Bank of America branches*, The New York Times, 2006.
- 9) Babones S., *China's middle class is pulling up the ladder behind itself*, Foreign Policy, 2018.
- 10) Bukowski P., Novotmet F., *Inequality in Poland: Estimating the whole distribution by g-percentile 1983-2015*, Wealth & Income, 2017.
- 11) Bhardwaj P., Cheng J., *China created 46 startups worth at least \$1billion in the five years since 2012 – 80% of all Asia's unicorns*, Business Insider US, 2018.
- 12) *China green bond market*, Climate Bonds Initiative, 2017.
- 13) *China pushes towards a consumption-driven growth model as the country renews its commitment to quality of growth and technology*, Bain & Company, 2018.
- 14) *China Wealth 2017: The Way Ahead After a Golden Decade*, The Boston Consulting Group, China Industrial Bank, 2017.
- 15) *China capital markets: be prepared to seize the investment opportunities*, HSBC, 2017.
- 16) *China Going Global*, China Policy, 2017.
- 17) *China: The path to interest rate liberalization*, JP Morgan, 2015.
- 18) *China Banking Newsletter: 2017 Review and 2018 Outlook*, PWC, 2018.

- 19) *Chińczycy w natarciu i jedna polska spółka. Znamy 500 największych firm na świecie*, Wprost, 2016.
- 20) *Chinese Investment in Europe: A country-level approach*, European Think-tank Network on China, 2017.
- 21) Chen Y., Woo R., *China house prices to rise faster in 2018 in boost for cooling economy: Reuters pool*, Reuters, 2018.
- 22) Cerutti E., Zhou H., *The Chinese Banking System: Much more than a domestic giant*, VOX, 2018.
- 23) Chądzyński M., Kapiszewski J., *Montownia Polska, czyli dlaczego nasz eksport to kolos na glinianych nogach*, Forsal, 2017.
- 24) Chen L., Vinson S., *An overview of the Chinese banking system: Its history, challenges and risks*, Journal of Business and Economics, 2016.
- 25) Cheresheva M., *Bulgaria backs new Chinese "Smart City" near Sofia*, Balkan Insight, 2017.
- 26) Chim K., Chen G., *ICBC shares rise in HK, Shanghai after record IPO*, Reuters, 2007.
- 27) *China's new loans in Jan surge to record 2.9 trillion yuan, blow past forecast*, CNBC, 2018.
- 28) *China Construction Bank raises \$7.7 bln in IPO*, Reuters, 2007.
- 29) *China Construction Bank to set up RMB 5 bln health fund*, News Alibaba, 2008.
- 30) *China names CBRC chief Guo as head of new banking, insurance regulator: Caixin.*, Reuters, 2018.
- 31) *Chińczycy kupili Hutę Stalowa Wola*, Dziennik Polski, 2012.
- 32) *Co sprzeda AIB, właściciel BZWBK?* Gazeta Wyborcza, 2009.
- 33) Cole M., *Wanda confirms investment in \$3.4B French leisure destination*, Mingtiandi 2016.
- 34) *Comparing Chinese Investment into North America and Europe*, Baker McKenzie, 2017.
- 35) Diamond J.S., Tartar A., Rojanasakul M., *How China is buying its way into Europe?*, Bloomberg, 2018.
- 36) Derewienko E., *PSE: Pinggao Group wybuduje stację Gdańsk Przyjaźń*, Rynek Infrastruktury, 2015.
- 37) Dollar D., Wang W., *What's happening with China's fintech industry?*, Brookings, 2018.

- 38) *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2016 r*, Główny Urząd Statystyczny, 2017.
- 39) Dziawgo T., *Ekspansja chińskich podmiotów gospodarczych szansą dla Polski*, Forsal, 2017.
- 40) Ehlers T., Kong S., Zhu F., *Mapping shadow banking in China: structure and dynamics*, Bank for International Settlements, 2018.
- 41) Emmerich B., Campbell A., *Small regional banks are weak links in China's financial system*, Financial Times, 2018.
- 42) Elteto A., Szunomar A., *Chinese Investment and Trade – Strengthening ties with Central and Eastern Europe.*, International Journal of Business and Management, 2016.
- 43) *Exclusive UHNWI Analysis: The World Ultra Wealth Report 2017*, Wealth-X, 2017.
- 44) *Financial Services Special Report: Risks in China's Financial System.*, Foreign & Commonwealth Office, 2017.
- 45) Frączyk J., *BZWBK przejmuje Deutsche Bank Polska. To już potwierdzone*, Money.pl, 2017.
- 46) French S., *China has 9 of the world's 20 biggest tech companies*, Marketwatch, 2018.
- 47) Garcia-Herrero A., Ng G., *Chinese banks; improved asset quality cannot hide other phantoms*, Bruegel, 2017.
- 48) Garcia-Herrero A., Teng C.H., Zhu N., *Tighter rules targeting shadow banking put brakes on China banks' expansion*, Asian Banking and Finance, 2018.
- 49) Garcia-Herrero A., *Chinese banks: the way forward*, Bruegel, 2016.
- 50) Garcia-Herrero A., Santabarbara D., *An Assessment of China's Banking System Reform*, [w]: Kaji S., Ogawa E., *Who will provide the next financial model*, Springer, 2013.
- 51) Góralczyk B., *China's interests in Central and Eastern Europe: Enter the Dragon*, Sage Journals, 2017.
- 52) Góralczyk B., *The Chinese are coming to Poland*, Financial Observer, 2017.
- 53) *Green energy producers propose 35% share of renewable energy in Romania by 2030*, Romania Insider, 2018
- 54) Gruszecki T., *Juan wychodzi z cienia, wchodzi do koszyka SDR*, Obserwator Finansowy, 2016.
- 55) *Gwałtowny wzrost chińskich inwestycji w Polsce. Powód do radości czy raczej do niepokoju?* Polskie Radio, 2017.

- 56) Han M., Luo J., Sun H., Xie H., Yang Y., Zhang D., *China's Central Bank steps up effort to boost lending*, Bloomberg, 2018.
- 57) Hanemann T., Huotari M., *Record flows and growing imbalances: Chinese Investment in Europe in 2016*, Merics, 2017.
- 58) Hanemann T., Huotari M., *EU-China FDI: Working towards reciprocity in investment relations*, Merics, 2018.
- 59) Hansen S., Murphy A., Ponciano J., Touryalai, *Global 2000; The World's Largest Public Companies*, Forbes, 2019.
- 60) He Y., *China's banks in London.*, Centre for the Study of Financial Innovation, 2013.
- 61) Hoffmann R., *Small and medium enterprises (SMEs) in China*, Ecovis Beijing, 2017.
- 62) Huang B., Xia L., *China | ODI from the Middle Kingdom: What's next after the big turnaround?* BBVA, 2018.
- 63) Hu X. Grace, Pan J., Wang J., *Chinese Capital Market: An Empirical Overview*, The National Bureau of Economic Research, 2018.
- 64) Janowski A., *Chiński koncern Hongbo kupił ziemię pod budowę fabryki w Opolu*, Strefa Biznesu, 2016.
- 65) Latham K., Wu B., *Chinese Immigration into the EU: New trends, Dynamics and Implications*, European China Research and Advice Network., 2013.
- 66) Li S., *Recent changes in income inequality in China*, World Social Science Report, 2019.
- 67) Liao H., Pitsilis E., Xu J., *A new direction in Chinese Banking*, McKinsey & Company, 2013.
- 68) Le Corre P., *On Chinese Investment and Influence in Europe*, Carnegie Endowment for International Peace, 2018.
- 69) *Listed banks in China: 2017 review and outlook*, EY, 2017.
- 70) *Luxembourg: China's inroads into European banking.*, Luxemboug Herald, 2018
- 71) *Luxembourg to welcome 2 more Chinese banks*, Luxembourg Times, 2016.
- 72) *Import Polski mocno w górę. Może to być element potrzebnego wszystkim procesu*, Business Insider Polska, 2018.
- 73) Jing Y., *Alibaba's Yuebao becomes world's largest money market fund*, CGTN, 2017.
- 74) Kaczmarek M., *Chiny-Europa Środkowo-Wschodnia: „16+1” widziane z Pekinu*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 2015.
- 75) Kalwasiński M., *Kolejny chiński bank otwiera oddział w Polsce*, Bankier.pl. 2017.

- 76) Kuo L., Kommenda N., *What is China's Belt and Road Initiative?*, The Guardian, 2017.
- 77) Kwok D., Dolan D., *China's ICBC to take over Standard Bank Argentina*, Reuters, 2011.
- 78) *Listed Chinese Banks Interim Results Analysis for 2017*, Deloitte, 2017.
- 79) Lund S., Windhagen E., *As European banks retreat from the World Stage, China is stepping up*, Harvard Business Review, 2017.
- 80) Luo J., *China banks' bad loans surge most on record amid deleveraging*, Bloomberg, 2018.
- 81) Martin W., *The US could lose its crown as the world's most powerful economy as soon as next year, and it's unlikely to ever get it back*, Business Insider, 2019.
- 82) McMahon D., *China's Local AMCs: Making a mark – but bending the rules*, Macro Polo, 2018.
- 83) McMahon D., *The big four AMCs: Changing Priorities – and Rankings – in a new era*, Macro Polo, 2018.
- 84) Myers J., *You knew China's cities were growing. But the real numbers are stunning*, World Economic Forum, 2016.
- 85) *New Frontiers*, Knight Frank, 2018.
- 86) *Opportunities and Challenges for EU SMEs*, EURObiz, 2016.
- 87) Popiołek A., *UniCredit już zarobił na Pekao miliardy*, Gazeta Wyborcza, 2016.
- 88) *Przetwarzanie odpadów. Chińczycy przejęli Novago w Mławie*, Money.pl, 2016.
- 89) Rogers J., *Stars of China | Lenders to the World.*, Global Finance, 2017.
- 90) Ross J., *Why are China and India growing so fast? State investment*, Huffpost, 2017.
- 91) Sadkowski L., *Chińskie inwestycje zalewają świat*, WNP, 2018.
- 92) *Santander kupił BZWBK*, Newsweek, 2010.
- 93) Shelvin A., *The impact of interest rate liberalization on PBoC monetary policy*, JP Morgan, 2016.
- 94) Słomski D., *Bank Pekao już oficjalnie przejęty przez PZU i PFR*, Money.pl, 2017.
- 95) Stanev Y., *China steps up interest in Bulgarian nuclear power plant*, Emerging Europe, 2018.
- 96) Stoller K., *Global 2000: The World's Largest Public Companies 2018*, Forbes, 2018.
- 97) SWIFT przemówi po chińsku., Sputnik, 2018.

- 98) Szunomar A., *Driving forces behind the international expansion strategies of Chinese MNEs*, Centre for Economic and Regional Studies of the Hungarian Academy of Sciences – Institute of World Economics, 2017.
- 99) Szunomar A., *Chinese FDI in Central and Eastern Europe. An overview of factors motivating Chinese MNEs in the CEE region*, Institute of World Economics, 2018.
- 100) Tang F., *Home loan rates for first – time buyers rise as Beijing tries to curb property market*, South China Morning Post, 2017.
- 101) Top 1000 World Banks 2018, The Banker, 2018.
- 102) *Trade in Value Added and Global Value Chains*, World Trade Organization, 2018.
- 103) Turai Z., *China in Central and Eastern Europe*, Center for European Policy Analysis, 2018.
- 104) Varga B., *Current challenges facing Chinese financial supervision and methods of handling these challenges*, Financial and Economic Review, 2017.
- 105) Wildau G., *China overtakes eurozone as world's biggest bank system*, Financial Times, 2017.
- 106) Winnicki P., *Spółeczeństwo bez gotówki. W Chinach za wszystko można zapłacić mobilnie*, Gazeta Wyborcza, 2018.
- 107) Zarathustra W., *The Ultimate Guide to Chinese Monetary Policy*, Business Insider, 2012.
- 108) Zhang F., *Chinese Investment in Central and Eastern European countries: The analysis of EU factor*, Centre for Economic and Regional Studies of the Hungarian Academy of Sciences – Institute of World Economics., 2018.
- 109) Zhang S., Yao K., *China slashes banks' reserve requirements as trade war imperils growth*, Reuters, 2018.
- 110) Zhang Y., *What explains inflation in China?*, International Institute of Social Studies, 2016.
- 111) Zhu J., *China's Legend buys Luxembourg's BIL Bank for \$1.8 billion in landmark European expansion*, Reuters, 2017.

Strony internetowe

- 1) www.aiaworldwide.com
- 2) www.aiib.org

- 3) www.ba.n1info.com
- 4) www.bankofchina.com
- 5) www.bankcomm.com
- 6) www.bankpedia.org
- 7) www.biznesradar.pl
- 8) www.bloomberg.com
- 9) www.boc.cn
- 10) www.cbinsights.com
- 11) www.ccb.com
- 12) www.chinadaily.com.cn
- 13) www.chinamoneynetwork.com
- 14) www.cnbc.com
- 15) www.consilium.europa.eu
- 16) www.corporatefinanceinstitute.com
- 17) www.countryeconomy.com
- 18) www.forbes.com
- 19) www.fortune.com
- 20) www.gpw.pl
- 21) www.helgilibrary.com/
- 22) www.history.bnpparibas
- 23) www.hdr.undp.org
- 24) www.icbc.com.cn
- 25) www.indexmundi.com
- 26) www.ingbank.pl
- 27) www.investopedia.com
- 28) www.luxherald.com
- 29) www.luxtimes.lu
- 30) www.mbank.pl
- 31) www.newsweek.pl
- 32) www.pekao.com.pl
- 33) www.pkobp.pl
- 34) www.pbc.gov.cn
- 35) www.pekin.msz.gov.pl
- 36) www.pl.sputniknews.com

- 37) www.prnews.pl
- 38) www.quora.com
- 39) www.real-time-cny.com
- 40) www.romania-insider.com
- 41) www.rynekpracy.pl
- 42) www.santander.pl
- 43) www.statista.com
- 44) www.statistictimes.com
- 45) www.topchinatravel.co
- 46) www.tradingeconomics.com
- 47) www.unctad.org
- 48) www.wnp.pl
- 49) www.wprost.p

SPIS TABEL

Tabela 1.	Porównanie Human Development Index pomiędzy Polską a Chinami w latach 1990-2018.....	12
Tabela 2.	Czołowe dziesięć miejsc rankingu Forbes 2000 za rok 2018.....	15
Tabela 3.	Lista krajów z największą liczbą przedsiębiorstw na liście Forbes 2000 za rok 2018.....	16
Tabela 4.	Polscy reprezentanci w rankingu Forbes 2000 za rok 2018.....	16
Tabela 5.	Czołowi przedstawiciele rankingu Fortune 500 za rok 2018.....	17
Tabela 6.	Kraje mające najwięcej przedstawicieli w rankingu Fortune 500 za rok 2018.....	17
Tabela 7.	Ranking 20 największych firm z branży internetowej pod względem wartości rynkowej w okresie 29.05.2013- 29.05.2018.	19
Tabela 8.	Zestawienie pięciu największych banków w kategorii posiadanego kapitału Tier 1 w rankingu TOP 1000 World Banks 2018.....	20
Tabela 9.	Największe banki pod względem wartości aktywów w Chinach według stanu na rok 2018.....	21
Tabela 10.	Największe banki pod względem aktywów w Polsce według stanu za rok 2018.	

.....	23
Tabela 11. Systemy credit ratingo używane przez Alibaba oraz Tencent.....	43
Tabela 12. Udział poszczególnych walut w rezerwach walutowych banków centralnych.....	50
Tabela 13. Największe inwestycje chińskie na Węgrzech w latach 2004-2017 (mln USD).....	56
Tabela 14. Wybrane kraje rankingu Belt and Road Index (BARI).....	61
Tabela 15. Wartość importowanych oraz eksportowanych dóbr i usług pomiędzy krajami regionu CEE a Chinami w 2017 roku.....	63

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Porównanie wzrostu Produktu Krajowego Brutto (PKB) Polski oraz Chin w latach 2004-2017.....	8
Wykres 2. Porównanie wzrostu Produktu Krajowego Brutto per capita Polski oraz Chin w latach 2004-2017.....	9
Wykres 3. Porównanie poziomu eksportu oraz importu Polski oraz Chin jako % PKB w latach 2004-2017.	10
Wykres 4. Porównanie poziomu eksportu oraz importu Polski oraz Chin jako % PKB w latach 2004-2017.....	11
Wykres 5. Porównanie współczynnika Giniego pomiędzy Polską a Chinami w latach 1990-2018.....	12
Wykres 6. Porównanie poziomu inflacji w Polsce oraz w Chinach w latach 2004-2017..	13
Wykres 7. Porównanie poziomu stopy bezrobocia w Polsce oraz w Chinach w latach 2004-2017.....	14
Wykres 8. Porównanie aktywów sektora bankowego ogółem pomiędzy obszarami o najwyższym poziomie Produktu Krajowego Brutto (PKB) (bln USD).....	28
Wykres 9. Porównanie procentowego udziału aktywów poszczególnych typów banków w chińskim sektorze bankowym ogółem.....	30
Wykres 10. Wartość toksycznych aktywów czterech największych AMC w Chinach (mld USD).....	32
Wykres 11. Zmiany priorytetów dla HNWI oraz UHNWI w latach 2009-2017.....	34

Wykres 12. Udział poszczególnych produktów shadow banking w kapitalizacji rynków akcji i obligacji w Chinach w wybranych latach.....	36
Wykres 13. Wartość NPL do wartości udzielonych kredytów ogółem w latach 2000-2017.....	39
Wykres 14. Wartość Return on Equity (RoE) dla chińskiego sektora bankowego w latach 2000-2017.....	40
Wykres 15. Wartość wskaźnika Return on Assets (ROA) dla chińskiego sektora bankowego w latach 2000-2017.....	40
Wykres 16. Rozwój platform P2P w Chinach pod względem rocznego wolumenu transakcji oraz liczby platform.....	41
Wykres 17. Wartość inwestycji zagranicznych chińskie przedsiębiorstw na świecie w latach 2005-2017 (mld USD).....	46
Wykres 18. Wartość inwestycji zagranicznych chińskich przedsiębiorstw na poszczególnych kontynentach w latach 2016-2017 (mld USD).....	47
Wykres 19. Zestawienie procentowe chińskich inwestycji z podziałem na poszczególne regiony Europy.....	48
Wykres 20. Wartość chińskich inwestycji w Europie w latach 2008-2017 w wybranych sektorach gospodarczych (mld USD).....	49
Wykres 21. Struktura koszyka SDR na przestrzeni lat.....	51
Wykres 22. Wartość chińskich inwestycji w kluczowych krajach regionu CEE (mln USD).....	55
Wykres 23. Charakterystyka respondentów ze względu na płeć.....	67
Wykres 24. Charakterystyka respondentów ze względu na rok studiów.....	67
Wykres 25. Charakterystyka respondentów ze względu na nazwę uczelni.....	68
Wykres 26. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Co Twoim zdaniem jest kluczowe w kulturze korporacyjnej przedsiębiorstwa?”.....	69
Wykres 27. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jakie Twoim zdaniem są ważne dodatkowe aspekty przy wyborze miejsca pracy?”.....	70
Wykres 28. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy pracujesz/zamierzasz podjąć zatrudnienie w banku?”.....	70
Wykres 29. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jakie są główne powody przemawiające za pracą w sektorze bankowym?”.....	71
Wykres 30. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaki jest preferowany przez Ciebie obszar bankowości, w którym chciałbyś/chciałybyś podjąć pracę?”.....	72

Wykres 31. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaki jest Twój preferowany typ banku jako miejsca pracy?”	73
Wykres 32. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy chciałbyś/chciałabyś pracować w chińskim banku?”	73
Wykres 33. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak postrzegasz banki chińskie względem banków amerykańskich i europejskich w skali od 1 do 5 (1 – bardzo słabo, 5 – bardzo dobrze)”	74

ZAŁĄCZNIK 1 – KWESTIONARIUSZ ANKIETOWY

Badanie ankietowe pracy magisterskiej

**Wymagane*

Niniejsze badanie jest sporządzone na potrzeby pracy magisterskiej pt.: „Działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem sektora bankowego” przygotowywanej w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie.

Wybór miejsca pracy

Płeć *

- ☐ Kobieta
- ☐ Mężczyzna

Rok studiów *

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ Absolwent
- ☐ Inne (jakie)

Nazwa uczelni *

.....

Co Twoim zdaniem jest kluczowe w kulturze korporacyjnej przedsiębiorstwa? * (pytanie wielokrotnego wyboru)

- ☐ Praca w międzynarodowym środowisku
- ☐ Work-life balance
- ☐ Wymagające i rozwijające zadania
- ☐ Dobre relacje w zespole oraz z przełożonym
- ☐ Mało sformalizowane stanowisko pracy
- ☐ Inne (jakie)

Jakie Twoim zdaniem ważne są dodatkowe aspekty przy wyborze miejsca pracy? * (pytanie wielokrotnego wyboru)

- ☐ Szybka ścieżka awansu
- ☐ Świadczenia dodatkowe (telefon komórkowy, laptop, tablet)
- ☐ Finansowanie studiów oraz programów MBA

- Inne (jakie)

Czy pracujesz/zamierzasz podjąć zatrudnienie w banku? *

- TAK
- NIE

Brak zainteresowania podjęciem pracy w banku

Podaj argument przemawiający za tym dlaczego nie chcesz podejmować pracy w banku *

...

Praca lub zamiar podjęcia pracy w banku

Jakie są główne powody przemawiające za pracą w sektorze bankowym? *

(pytanie wielokrotnego wyboru)

- Elastyczny wymiar pracy
- Możliwość pracy zdalnej
- Reputacja
- Możliwość pracy za granicą
- Dobra atmosfera w pracy
- Atrakcyjne wynagrodzenie
- Marka pracodawcy
- Wartości i kultura korporacyjna
- Inne (jakie)

Jaki jest preferowany przez Ciebie obszar bankowości, w którym chciałbyś/chciałabyś podjąć pracę? * (pytanie wielokrotnego wyboru)

- Bankowość inwestycyjna
- Bankowość detaliczna
- Bankowość korporacyjna
- Bankowość transakcyjna
- Analiza ryzyka
- Compliance
- Inne (jakie)

Jaki jest Twój preferowany typ banku jako miejsca pracy? *

- Bank komercyjny z przewagą kapitału państwowego
- Bank komercyjny z przewagą kapitału zagranicznego
- Bank państwowy
- Oddział zagranicznej instytucji kredytowej
- Brak preferencji
- Inne (jakie)

Czy chciałbyś/chciałabyś pracować w chińskim banku? *

- TAK

- NIE

Proszę o podanie krótkiego uzasadnienia do odpowiedzi na poprzednie pytanie *

....

Jak postrzegasz banki chińskie względem banków amerykańskich i europejskich w skali od 1 do 5 (1 - bardzo słabo, 5 - bardzo dobrze) *

	1	2	3	4	5
Marka i prestiż					
Rozpoznawalność					
Atrakcyjność ofert praktyk i staży					
Atrakcyjność programów studenckich (program ambasadorski, prowadzenie warsztatów i szkoleń)					
Możliwość rozwoju zawodowego					

Proszę o inne uwagi i sugestie w przedmiocie badania

....

Bardzo dziękuję za poświęcony czas

STRESZCZENIE

Celem niniejszej pracy jest zaprezentowanie działalności chińskich podmiotów gospodarczych, w tym banków, w Polsce. Z uwagi na znaczący wzrost chińskich inwestycji zagranicznych w Polsce, a także kluczową rolę chińskiego sektora bankowego w ich realizacji, analiza dotychczasowej działalności chińskich podmiotów gospodarczych w Polsce pozwoli określić możliwości przyszłej współpracy gospodarczej pomiędzy Polską a Chinami. W pracy postawiono trzy hipotezy badawcze:

- 1) Obecność przedstawicieli chińskiego sektora bankowego w Europie oraz w Polsce istotnie się zwiększa.
- 2) Banki chińskie są rozpoznawalne przez studentów i absolwentów bankowości.
- 3) Banki chińskie są postrzegane jako atrakcyjny pracodawca dla studentów i absolwentów bankowości.

Do zweryfikowania nieniejszych hipotez, wykorzystano następujące metody badawcze: analiza literatury przedmiotu, analiza porównawcza, metoda opisowa oraz metoda ankietowa. Niniejsza praca została podzielona na wstęp, cztery rozdziały oraz zakończenie.

W pierwszym rozdziale zostały przedstawione analizy porównawcze pomiędzy gospodarkami Polski oraz Chin ze szczególnym uwzględnieniem najważniejszych wskaźników makroekonomicznych, największymi i najważniejszymi podmiotami gospodarczymi obydwu krajów oraz kluczowymi przedstawicielami sektora bankowego Polski oraz Chin.

W drugim rozdziale przeanalizowano funkcjonowanie chińskiego sektora bankowego wraz z przybliżeniem działalności jego najważniejszych przedstawicieli, a także zestawiono i opisano główne wyzwania chińskiego sektora bankowego.

W trzecim rozdziale scharakteryzowano działalność chińskich podmiotów gospodarczych, w tym banków, w Europie Zachodniej oraz Środkowo-Wschodniej (CEE). Przedstawiono kluczowe chińskie inwestycje w poszczególnych krajach, podkreślono rosnące znaczenie chińskich banków w Europie, a także coraz bardziej istotną pozycję waluty RMB na rynkach międzynarodowych.

W czwartym rozdziale oceniono działalność chińskich podmiotów gospodarczych w Polsce, wraz z podkreśleniem roli Polski jako kluczowego kraju w regionie CEE. Kluczową częścią rozdziału są badania własne, które koncentrują się na postrzeganiu chińskich banków

w Polsce przez studentów związanych ze specjalnością bankowość. Wnioski, będące następstwem badań, pozwoliły stwierdzić, że respondenci nie mają dostatecznej wiedzy na temat działalności chińskich banków w Polsce i chińskie banki w Polsce nie są dostatecznie rozpoznawalne.

Hipoteza dotycząca zwiększającej się obecności przedstawicieli chińskiego sektora bankowego w Europie i w Polsce została zweryfikowana pozytywnie, natomiast hipotezy dotyczące rozpoznawalności chińskich banków przez studentów i absolwentów bankowości oraz postrzegania ich jako atrakcyjnych pracodawców zostały zweryfikowane negatywnie.